

Rapport dwingende controle

Onder de oppervlakte

Onzichtbaar geweld zichtbaar maken

Opdrachtgever: Ministerie Justitie & Veiligheid, Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen
Bevindingen en adviesrapport n.a.v. project Praktijkverbetering psychisch geweld

Auteur: Eveline Plomp - Eefsway

Datum: 17 november 2025

Voorwoord

Hoe komt het dat iets wat zo ingrijpend is, zo over het hoofd wordt gezien? Hoe kan het dat patronen van manipulatie, intimidatie en controle met soms desastreuze gevolgen niet worden herkend, erkend of onderbroken? Waarom zijn deze patronen niet zichtbaar te maken in de dossiers van de netwerkpartners, zodat er effectief (zorg dan wel straf) op geacteerd kan worden?

Deze vragen werden gaandeweg onderdeel van het project 'Praktijkverbetering psychisch geweld'. Wat startte als een opdracht om: 1. in de praktijk psychisch geweld-casuïstiek vaker in te brengen (in het actie(gericht) overleg) met als doel om zo dossiervorming inzake psychisch geweld te verbeteren. 2. Vervolgens hierover te rapporteren en een handreiking te ontwikkelen. Dit groeide tijdens het project uit tot een verdiepende verkenning wat nodig is om, wat nu aan geduid als dwingende controle, effectiever aan te pakken.

Dwingende controle is immers een patroon van gedragingen waarmee de pleger het slachtoffer onder controle houdt door inperking van diens vrijheid en handelingsruimte. En deze gedragingen spelen veelal af 'onder de oppervlakte' en zijn dus onzichtbaar.

In het traject dat volgde kwamen professionals uit de praktijk, beleidsmakers, onderzoekers en ervaringsdeskundigen bijeen. Door samen te analyseren, leren, spreken én luisteren, ontstond een ander perspectief: weg van een eenzijdige oplossing voor een aanpak dwingende controle door enkele verbeteractiviteiten, maar op weg naar het zien van structurele, ondermijnende machtsdynamieken waar een fundamentele verandering nodig is.

Dit rapport is niet alleen het resultaat van de praktijkverbetering maar ook van een gezamenlijke reis. Het biedt taal, richting en concrete aanbevelingen, maar is vooral een uitnodiging: om anders te kijken, anders te handelen en verantwoordelijkheid te nemen vanuit elke rol in de netwerksamenwerking.

Met dank aan iedereen die zich op inhoud, moed en betrokkenheid aan dit project heeft verbonden. Alleen door samenwerking ontstaat beweging. Dit rapport is daarom een uitnodiging én een oproep: om te zien wat zich onder de oppervlakte afspeelt en om samen de stappen te zetten die slachtoffers van dwingende controle daadwerkelijk veiligheid en perspectief bieden.

Samenvatting – Onder de oppervlakte

Dit rapport laat zien wat vaak niet wordt gezien: dwingende controle als een ernstige structurele vorm van geweld, die zich afspeelt in de huiselijke sfeer maar ook daarbuiten. Het is een patroon van gedragingen waarmee de pleger het slachtoffer onder controle houdt door diens vrijheid en handelingsruimte systematisch in te perken. Het gaat daarbij vooral om een dynamiek waarbij het slachtoffer steeds minder ruimte ervaart om zelf keuzes te maken in doen, denken, voelen en bewegen. Dwingende controle creëert onzichtbare ketenen en een gevoel van angst die diep doordringt in alle aspecten van het leven van het slachtoffer.

De term *dwingende controle* is gekozen omdat dit aansluit bij de in het buitenland gehanteerde term ‘coercive control’. Daarbij sluit deze term niet uit dat het ook plaats vindt op de werkvloer en in het semi publieke domein. Dus niet alleen in huiselijke sfeer, maar overal daar waar een controlerende overheersing kan worden gecreëerd.

Een bredere kijk is nodig

Wat begon als een opdracht om de praktijk te verbeteren, groeide tijdens dit project uit tot een bredere oproep tot verandering om eerst noodzakelijke stappen te ondernemen zodat de praktijk uiteindelijk verbeterd kan worden. De analyse en reflectie in dit rapport zijn gevoed door casuïstiek, gesprekken met professionals, literatuur, internationale voorbeelden en inzichten van ervaringsdeskundigen. Al snel werd duidelijk: dwingende controle vraagt niet om een extra structuur of een vast protocol. Het vraagt om *anders kijken, zien, duiden en dan anders handelen*.

**‘Anders kijken, naar gedragingen
zien van dwingende controle
en dan handelen!’**
effectief

Dat betekent:

- de dynamiek van dwingende controle leren herkennen;
- denkfouten onderkennen die voortkomen uit onwetendheid of incidentgericht perspectief;
- bestaande instrumenten anders gebruiken of door ontwikkelen;
- en: het vraagstuk *bestuurlijk expliciet agenderen en positioneren*.

Dit rapport maakt duidelijk dat een effectieve aanpak begint met het ontwikkelen van een gedeeld perspectief: een gemeenschappelijke taal, gedeeld besef van de risico's en zicht op wat dwingende controle onderscheidt van ander relationeel conflict. Alleen dan kan structurele verbetering in gang worden gezet.

Geen handreiking, wél fundament

Er is bewust gekozen om geen handreiking op te leveren. Niet omdat er niets te zeggen valt over hoe te handelen, maar omdat de huidige praktijk en werkwijze in de netwerksamenwerking op met name dwingende controle casuïstiek zich nog verder moet door ontwikkelen. Er is behoefte aan een keuze (en het gebruik) van een methodiek, het (door)ontwikkelen van ondersteunende instrumenten, het bevorderen van professioneel bewustzijn en dit alles vanuit een hernieuwd perspectief.

Wat dit rapport wél biedt:

- **Een nieuw perspectief op dwingende controle** als vorm van structureel geweld;
- **Vier actielijnen** om beleid, praktijk en sturing te versterken;
- **Voorbeelden uit de praktijk** met het buitenland ter inspiratie;
- **Een strategische richting** met stappen op korte en lange termijn.

Bewust nu kantelen

Er wordt al veel in gang gezet rondom de aanpak van dwingende controle. In beleid, opleidingen en praktijk is een duidelijke beweging zichtbaar. De urgentie wordt gevoeld en passie en drive van de professionals is groot. En juist vanuit deze beweging is nu het moment om bewust stil te staan bij wat er allemaal ondernomen wordt. Niet om te vertragen uit aarzeling, maar om koersvast te reflecteren: wordt daadwerkelijk bereikt wat nodig is? Past de manier van doen bij de complexiteit en ernst van dwingende controle? Een gedeeld perspectief is nodig om al die inzet en bevologenheid duurzaam effect te laten hebben. Alleen door nu bewust te kantelen, ontstaat ruimte om bestaande energie te richten op wat echt het verschil maakt.

Vier samenhangende actielijnen

Dit rapport presenteert vier actielijnen die richting geven aan de verdere versterking van de aanpak van dwingende controle. Ze bouwen voort op wat er al in gang is gezet en sluiten aan bij bestaande structuren en initiatieven. De oproep is niet om opnieuw te beginnen, maar om met een hernieuwd perspectief kritisch te kijken naar de huidige werkwijze. Alleen dan kan worden vastgesteld of we doen wat écht nodig is

1. Versterk het gedeelde perspectief

Zorg dat dwingende controle structureel een plek krijgt in beleid, communicatie, opleiding en besluitvorming.

2. Richt governance en organisatie-inrichting passend in

Leg bestuurlijke verantwoordelijkheid vast waar nodig – op landelijk én lokaal niveau – en zorg voor duidelijke rolverdeling, met o.a. sleutelpersonen in de organisaties (Veilig Thuis, Politie, Openbaar Ministerie, 3RO en Raad voor de Kinderbescherming).

3. Bouw aan deskundigheid

Investeer in een meerjarige scholingslijn en leertrajecten. Zorg voor verdieping, praktijktoepassing en gezamenlijke reflectie.

4. Ontwikkel en toets instrumenten

Bouw verder aan tools zoals tijdslijnen. Koppel instrumentontwikkeling aan methodiek en wetenschappelijke onderbouwing.

Slotboodschap

Dwingende controle is niet langer alleen een blinde vlek. Het wordt zichtbaar, benoembaar en daarmee ook effectiever aan te pakken. Dat vraagt niet om snelle antwoorden, maar om scherpe vragen, gedeelde taal en volgehouden samenwerking.

Dit rapport biedt richting. Geen eindpunt, maar een moment van kantelen voor een gedegen vervolg. Geen checklist, maar een uitnodiging tot reflectie én actie.

"Zodra je het ziet, kun je het niet meer niet-zien. En vanaf dat moment begint de verandering."

Inhoud

Voorwoord.....	1
Samenvatting	2
Inhoudsopgave.....	4
Leeswijzer	5
1 Inleiding	6
1.1 Urgentie evident	6
1.2 Focus: dwingende controle in huiselijke sfeer	7
1.3 Waarom dwingende controle vaak (nog) niet wordt herkend	7
1.4 Verschuiving van het blikveld	8
2 Aanleiding en aanpak van het project	10
2.1 Opdracht en doel praktijkverbetering psychisch geweld	10
2.2 Aanpak project	11
3 Wat is dwingende controle	13
3.1 Wat verstaan we onder dwingende controle	13
3.2 Hoe ziet dwingende controle eruit	14
3.3 Wat speelt er in Nederland	17
3.4 Wat speelt er in het buitenland	20
4 Opbrengsten en inzichten	23
4.1 Resultaten uit de regio's	23
4.2 Resultaten vanuit het projectproces	27
4.3 De drie belangrijkste inzichten	27
4.4 Naar een andere manier van kijken, zien en handelen	31
5 Fundament voor verandering	32
5.1 Advies: Bevorder een nieuw perspectief op dwingende controle	32
5.2 Advies: Werk met een methodiek die dwingende controle zichtbaar maakt	33
5.3 Advies: Zet in op specifieke deskundigheidsbevordering	34
5.4 Advies: Ontwikkel en gebruik passende hulpmiddelen	36
5.5 Advies: Stimuleer maatschappelijke normverandering	36
6 Werk aan de winkel	38
6.1 Richting kiezen en verantwoordelijkheid nemen	38
6.2 Samenhangende actielijnen	40
6.3 Samen verantwoordelijk, verschillend van rol	44
6.4 Fasering: koers houden in complexiteit	44
Dankwoord - reflectie en afsluiting	45
7 Bijlagen:	46
1. Voorbeelden uit de praktijk	46
2. Psychisch geweld in bestaande strafbepalingen	47
3. Uitkomsten opdracht 2 van ontknopingsbijeenkomst 1 juli 2025	51
4. Betrokkenen bij project	53
5. Bronnenlijst	54
6. Spiekbrieven gebruikt bij project	62

Leeswijzer

In het landelijke plan van aanpak 'Stop femicide!' ¹ (2024) is als één van de prioriteiten benoemd: het verbeteren van de strafrechtelijke aanpak van psychisch geweld. Vanuit die prioriteit is het project 'Praktijkverbetering psychisch geweld' gestart, met als doel om psychisch geweld-casuïstiek, waaronder dwingende controle en intieme terreur, vaker in te brengen in het actie(gericht) overleg² (en eventueel andere Veiligheid Voorop³-overleggen) en om dossiervorming inzake psychisch geweld te verbeteren, en om hierover te rapporteren (bevindingen en aanbevelingen) en een handreiking te ontwikkelen.

Wat de lezer kan verwachten

Dit rapport biedt een verdiepend perspectief op dwingende controle als structurele vorm van geweld. Het richt zich op professionals, beleidsmakers en bestuurders die betrokken zijn bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De inhoud is opgebouwd op basis van de praktijkverbetering, casuïstiek, (internationaal) onderzoek en gesprekken met betrokkenen uit het veld. Het rapport wil bijdragen aan een gedeelde taal, het zichtbaar maken van denkfouten in de huidige praktijk en het geven van richting aan wat structurele verbetering mogelijk maakt. Het biedt inzicht, reflectie en vier actielijnen bedoeld om binnen bestaande structuren én met bestaande energie verdere stappen te zetten. Het bevat geen handreiking, wel richting. Geen blauwdruk, wel fundament.

Opbouw van het rapport:

- Hoofdstuk 1 neemt de lezer ter inleiding mee in de urgentie, de focus van dit rapport en de inmiddels ingezette veranderend blikveld op dwingende controle en hoe aan te pakken.
- Hoofdstuk 2 beschrijft de aanleiding en wat het project behelst.
- Hoofdstuk 3 geeft informatie over dwingende controle, laat zien wat er in de praktijk gebeurt, welke patronen en risico's zichtbaar worden en wat dat betekent voor slachtoffers én professionals.
- Hoofdstuk 4 vat de opbrengsten van de praktijkverbetering samen en benoemt cruciale inzichten.
- Hoofdstuk 5 bevat vier samenhangende actielijnen voor structurele verbetering: van perspectief en methodiek tot deskundigheid en maatschappelijke beweging.
- Hoofdstuk 6 biedt richting voor de implementatie: borging, fasering, governance en landelijke coördinatie.

Noot over gebruikte termen: In dit rapport is bewust gekozen voor de term **dwingende controle** in plaats van **psychisch geweld**. Deze sluit aan bij de internationaal gebruikte term *coercive control*, maar heeft ook als voordeel dat het dit geweld benoemt als structureel, relationeel en gericht op overheersing. Dwingende controle manifesteert zich in uiteenlopende relaties en contexten: van partnerrelaties en familiesystemen tot gemeenschappen of werkomgevingen waar sprake is van machtsongelijkheid. En dus niet alleen in de huiselijke sfeer. In hoofdstuk 3 wordt hier dieper op ingegaan.

Verdieping op basis van literatuur

Om de uitkomsten van de praktijkverbetering te beschouwen, is gekeken naar diverse onderzoeken. Aan de hand van voetnoten, kaders en met hyperlinks in de bronvermelding kan de lezer zich verder verdiepen in deze inbedding.

Enkele zijn extra noemenswaardig en dienen als een belangrijke basis van dit rapport;

- 'Waar geweld uit beeld raakt' - Verwey-Jonker Instituut (2025) – K. Lünemann, M. Lünemann.
- 'Kwestie van lange adem' - Verwey-Jonker Instituut (2020) – M. Steketee, B. Tierolf, K. Lünemann, M. Lünemann.
- 'Aanhoudende onveiligheid tijdens het wachten op veilig thuis' - Inspectie Gezondheidszorg & Jeugd (2024)
- Psychisch geweld in het strafrecht' - WODC/Universiteit Groningen (2025) – A. Goldberg, N. Hedlund, M. Althoff, K. Lindenberg, M. van der Wolf'

Over wie wordt gesproken

Met 'professionals' en 'netwerksamenwerking' worden in dit rapport met name de organisaties bedoeld die binnen de aanpak Veiligheid Voorop een rol spelen: politie, Veilig Thuis, het Openbaar Ministerie, de Raad voor de Kinderbescherming en de Reclassering (3RO).

¹ Rijksoverheid (2024) plan van aanpak 'Stop femicide!'

² Actie(gericht) overleg is één van de afstemmingsmomenten uit de aanpak Veiligheid Voorop. Meer hierover in 4.1.2

³ Website VNG (2018) Aanpak Veiligheid Voorop

1 Inleiding

Er bestaan vormen van geweld die niet direct zichtbaar zijn. Geen blauwe plekken, geen schreeuw, maar wel een partner die bepaalt wat er bijvoorbeeld gedragen wordt. Een ouder die laat geloven dat de ander niets waard is. Een leider die elke vorm van twijfel over de ander verdacht maakt. Het zijn vormen van macht die iemand losweken van zichzelf. Langzaam, subtiel en uiteindelijk ontwrichtend. Dit rapport gaat over dat geweld. De term die hiervoor gebruikt wordt is dwingende controle. Waarom deze term hier is gekozen, is toegelicht in de leeswijzer.

1.1 Urgentie evident

De urgentie van dit onderwerp is pijnlijk zichtbaar in de actualiteit. Bijna dagelijks verschijnt er nieuws over incidenten met fatale afloop of misstanden binnen sociale verbanden waar sprake is van groepsdruk of machtsongelijkheid. Van partnerdoding tot misbruik in sportverenigingen, religieuze gemeenschappen of de werkomgeving; telkens is sprake van geweld dat voortkomt uit verstoorde machtsdynamieken.

De reacties in de samenleving zijn niet te missen: landelijke verontwaardiging, protestmarsen, opiniestukken, roep om actie. Grensoverschrijdend gedrag in verschillende contexten wordt niet langer geaccepteerd. De norm verschuift. Die maatschappelijke beweging vraagt om scherpere, om systeemverandering en om een andere blik op wat geweld is. Claudia de Breij verwoordde dit pijnlijk raak in haar column⁴ naar aanleiding van een vrouwenmoord in Utrecht: *“Als je zegt: ‘er is een vrouw vermoord’, klinkt dat erger dan wanneer je zegt: ‘het was een relatie met ruzie’.”* Ze wijst op de neiging om taal te verzachten waar de realiteit lijkt te schreeuwen. Deze culturele reflex, om te kleuren, te nuanceren, te verklaren, werkt ruis in de hand.

Een kleine greep uit de media:

Bron: Dagblad van het Noorden – maart 2023

Niet veilig

Onderzoek onthult: kwart van Nederlandse topsporters ervaart grensoverschrijdend gedrag

Door RTL Nieuws - 18 juni 2025 - Aangepast: 18 juni 2025

NOS Nieuws • Vrijdag 11 juli, 11:02 • Aangepast vrijdag 11 juli, 20:38

Twentse burgemeesters vragen in brandbrief om strengere wetgeving tegen sektes

Onderzoek na misstanden The Voice: veel grensoverschrijdend gedrag in muzieksector

‘Ik ben hier de baas. Ik bepaal’

Drie maanden lang, zes dagen in de week, vaak 12 uur per dag werkte Alexander in de kassen. ‘Ik begon ’s avonds met hardlopen tussen de kassen. Ik moest sporten anders werd ik gek. Wat moest ik doen? Ik bleef maar malen. Dit was niet het leven dat ik wilde. Maar ik durfde ook niet weg te gaan, ik had nog veel geld tegoed. En wat zou ik dan moeten? In een vreemd land, zonder geld?’ Dat was ook precies waar Chocko mee dreigde. ‘Ga maar weg, daar is de straat.’ Uitbetalen deed hij zelden. ‘Ik heb in die drie maanden misschien in totaal zo’n 200 euro gekregen.’

⁴ De Breij, C., (2021) BNNVara Column ‘Vrouwenmoord’

1.2 Focus: dwingende controle in huiselijke sfeer

Dwingende controle komt op veel plekken in de samenleving voor: binnen sportverenigingen, (religieuze) gemeenschappen, zorginstellingen, werksituaties en leefgemeenschappen.

Toch ligt in dit rapport de nadruk op de huiselijke context: partnerrelaties, gezinnen en families. Juist daar is de dynamiek vaak het meest ingrijpend. Hoe meer levensdomeinen en afhankelijkheden worden gedeeld, hoe groter het bereik van de controle en hoe gevaarlijker de situatie wordt. In deze context is dwingende controle bovendien een belangrijke voorspeller van dodelijk geweld. Veel partnerdodingen kennen een voorgeschiedenis van manipulatie, isolatie en structurele controle. Dat maakt het herkennen en doorbreken van deze dynamiek van levensbelang.

Daarnaast is de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in beweging. De aanpak Veiligheid Voorop⁵ biedt al een structuur om dit complexe thema vanuit netwerksamenwerking aan te pakken. Juist daarom is gekozen om binnen deze praktijkverbetering in te zoomen op deze context. Wat in de praktijkverbetering geleerd is en in het rapport is verdiept, is relevant voor alle plekken waar dwingende controle zich voordoet.

De keuze voor focus is strategisch en niet begrenzend. Een volgende stap is om de opgedane kennis ook te vertalen naar andere sectoren en maatschappelijke domeinen.

1.3 Waarom dwingende controle vaak (nog) niet wordt herkend

Een van de belangrijke inzichten uit de praktijkverbetering is dat dwingende controle lang niet altijd als zodanig wordt herkend. Niet door omstanders, niet binnen de gevestigde werkwijzen van organisaties, en ook niet altijd door professionals zelf. Die constatering is van betekenis omdat wat niet goed wordt gezien, ook lastig bespreekbaar of hanteerbaar is.

Gedrag dat onderdeel is van een patroon wordt geregeld geïnterpreteerd als een incident. Manipulatief gedrag wordt soms verward met meewerken. En terwijl de pleger zich vaak sociaal vaardig en rationeel toont, raakt het slachtoffer verder geïsoleerd. Deze onzichtbaarheid lijkt niet zozeer het gevolg van onwil, maar eerder van hoe de mens geneigd is de werkelijkheid te duiden.

Kahneman en Frederick⁶ beschrijven hoe mensen mentale snelkoppelingen gebruiken om complexe situaties snel te interpreteren. Juist bij dwingende controle zijn die snelkoppelingen onbetrouwbaar. Onderzoek van Evan Stark 2007⁷ en Vredevelde 2022⁸, laat zien dat deze denkfouten⁹ (biases) structureel invloed hebben op risicotaxatie en besluitvorming.

Een andere manier van kijken is nodig: bewuster, scherper, en soms trager. Niet omdat de intenties van professionals tekortschieten, maar omdat het huidige perspectief tekortschiet. Dit rapport wil daar een bijdrage aan leveren door taal te geven aan wat lastig te benoemen is, en daarmee ruimte te maken voor anders kijken, anders duiden en uiteindelijk ook: anders handelen.

⁵ Website VNG (2018) Aanpak Veiligheid Voorop

⁶ Kahneman, F., (2002) rapport 'Representativeness Revisited: Attribute Substitution in Intuitive Judgment'

⁷ Stark, E., (2007) rapport 'Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life

⁸ Vredevelde, A., (2022) artikel 'Legal psychologists as experts: guidelines for minimizing bias'

⁹ Onder deze term denkfouten worden tevens stereotypen en vooroordelen geschaard.

1.3.1 Wanneer waarnemen faalt: denkfouten en verzaamd slachtofferschap

Er zijn vele soorten denkfouten (biases). Zo hebben mensen (ook professionals) bijvoorbeeld de neiging om informatie die hun eerste indruk bevestigt zwaarder te laten wegen. Dergelijke biases komen vaak voor bij het beoordelen van partnergeweld en vermeende slachtoffers of plegers.

Dit heeft in de praktijk tot gevolg dat dwingende controle, zeker als deze subtiel of niet fysiek van aard is, met mensen die zich charmant, vriendelijk en meewerkend presenteren, vaak niet als ernstig of structureel geweld wordt herkend. De ouder (of partner) met meer manipulatieve vaardigheden wordt eerder als 'meewerkend' gezien, terwijl de ander (het slachtoffer) ten onrechte wordt geproblematiseerd. Voorbeelden als labels krijgen van 'emotioneel labiel' of 'in de weerstand' terwijl als er onder de oppervlakte gekeken wordt, eigenlijk te zien is dat zij/hij zichzelf (en/of kinderen) aan het beschermen is.

Soorten denkfouten

- Self-serving bias; is de neiging van mensen om behaalde successen aan zichzelf toe te schrijven, bijvoorbeeld aan hun eigen vaardigheden of intelligentie en hun falen aan externe omstandigheden of aan anderen.
- Self-assessment bias; mensen schatten hun eigen vaardigheden of kennis hoger in dan gerechtvaardigd is.
- Confirmation bias treedt op als alleen die informatie, verschijnselen of opmerkingen van een betrokkene worden gezien en gehoord die de eigen inschatting bevestigen. Er wordt gezocht naar bevestiging van de eigen (vaak impliciete) hypothese, in plaats van te zoeken naar informatie die de hypothese zou kunnen tegenspreken.

Het gevolg is wat in dit rapport wordt aangeduid als, **verzaamd slachtofferschap** (ook wel secundaire victimisatie genoemd). Wanneer het slachtoffer van dwingende controle niet alleen te maken heeft met de pleger, maar ook met professionals die hem of haar niet geloven, niet beschermen of zelfs problematiseren. Uit verhalen van ervaringsdeskundigen blijkt hoe schrijnend dit uitpakt: dossiers waarin gedrag verkeerd wordt geïnterpreteerd, adviezen die juist meer onveiligheid creëren en kinderen die niet worden beschermd. In de bijlage zijn twee van deze voorbeelden ter illustratie opgenomen.

1.4 Verschuiving van het blikveld

Langzamerhand begint het blikveld te verschuiven. De blinde vlekken en denkfouten in het handelen van professionals worden steeds zichtbaarder en vaker benoemd in vele (internationale) literatuur. Het is niet altijd direct toegespitst op dwingende controle, maar is de onderliggende problematiek veelal wel hierop gericht. Zo signaleert het Verwey-Jonker Instituut¹⁰ (2025) dat in de praktijk het ontbreekt aan structureel zicht op het patroon van dwang en controle. Slachtoffers worden daardoor niet als slachtoffer van dwingende controle herkend (of geloofd). Professionals reduceren het geweld onbedoeld tot communicatieproblemen of relatieprobleem, terwijl het gaat om structurele machtsongelijkheid en afhankelijkheid (Steketee et al., 2020¹¹; Europese Commissie, 2024¹²). Andere bronnen, zoals vanuit het werkveld door Movisie¹³ (2024) maar ook de Algemene Rekenkamer¹⁴ (2023), Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming¹⁵ (2024), Steketee, Tierolf & Lünemann¹⁶ (2020) zijn voorbeelden waar in is terug te lezen dat er nog genoeg is te doen om de slachtoffers, waaronder dus ook kinderen, te beschermen. Een rode draad is dat het perspectief van het slachtoffer structureel onvoldoende is meegenomen; zo ook volgens Lünemann, Lünemann & Steketee¹⁷ (2024) en Europees Parlement¹⁸ (2021).

¹⁰ Lünemann K., Lünemann M., (2025) Verwey-Jonker Instituut – rapport 'Waar geweld uit beeld raakt'

¹¹ Steketee M., Tierolf B., Lünemann K., Lünemann M., (2020) Verwey-Jonker Instituut – rapport 'Kwestie van lange adem'

¹² Europese Commissie (2024) - Rule of Law Report 2024: Country Chapter Netherlands.

¹³ Movisie (2024) Blinde vlekken en botsende beelden: Domein overstijgende samenwerking bij partnergeweld en complexe scheiding – hoe kom je van botsen naar verbinden?

¹⁴ Algemene Rekenkamer (2023) Georganiseerde onmacht: Over de rol van de rijksoverheid bij de jeugdbescherming

¹⁵ Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming SJ (2024) Kind-onveiligheid in complexe (ex-)partnerrelaties: Advies over veiligheidsrisico's in gezag- en omgangszaken

¹⁶ Steketee, M., Tierolf, B., & Lünemann, K. (2020) Verwey-Jonker Instituut - Kwestie van een lange adem: Huiselijk geweld en kindermishandeling

¹⁷ Lünemann, K., Lünemann M., Steketee, M., (2024) Verwey Jonker, rapport 'Patroon van dwang en controle is genderspecifiek'

¹⁸ Europees Parlement, (2021) Resolutie 'De gevolgen van intiem partnergeweld en van voogdijsrechten voor vrouwen en kinderen (2019/2166(INI))'

‘Slachtofferperspectief onvoldoende meegenomen’ is een beleidsmatige term die in feite betekent: het slachtoffer is onvoldoende serieus genomen. Die constatering wordt breed gedragen; in onderzoeken, beleidsstukken én in de praktijk van jeugdzorg en jeugdbescherming volgens Council of Europe¹⁹ (2011), Verwey-Jonker Instituut²⁰ (2025) en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport²¹ (2022). Ook ervaringsdeskundigen, waaronder familie van gedode vrouwen, bevestigen dit signaal. Hun ervaringen sluiten aan bij (inter)nationale analyses van dwingende controle en femicide zoals Monckton Smith²² (2019). Stark²³ (2010) en Lünemann, Lünemann, & Steketee²⁴ (2024).

Maar, de verschuiving is in gang gezet: langzaam, maar onmiskenbaar. Denkfouten worden benoemd, slachtofferperspectieven krijgen meer ruimte. Beleidsmatig is er beweging: een nieuwe strafbaarstelling van psychisch geweld is in voorbereiding, er zijn middelen beschikbaar voor opleidingen en verschillende instrumenten worden doorontwikkeld met als voorbeeld Veilig Thuis en hun risico taxatie instrumenten. De tijd is rijp. Deze praktijkverbetering heeft opgeleverd dat het nú nodig is om scherp te kijken naar wat we doen en of dat werkelijk werkt.

Wat nodig is: een slag dieper. Naar de gewoonten, aannames en keuzes die onze aanpak van dwingende controle sturen. Die kans mag niet gemist worden. Het vraagt om vertraging vóór versnelling, juist in een context waarin snel handelen vaak de reflex is. Maar een goed begin is het halve werk. En precies dat begin wil dit rapport zijn.

¹⁹ Raad van Europa (2011) Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, Istanboel

²⁰ Lünemann K., Lünemann M., (2025) Verwey-Jonker Instituut – rapport ‘Waar geweld uit beeld raakt’

²¹ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022) Relatie tussen scheidingen, GGZ-gebruik en jeugdzorggebruik

²² Monckton Smith, J. (2019). Intimate Partner Femicide: Using Foucauldian Analysis to Track an Eight-Stage Progression to Homicide. *Violence Against Women*, 25(3), 1762–1780.

²³ Stark, E. (2010) Do violent acts equal abuse? Resolving the gender parity/asymmetry dilemma. *Sex Roles*, 62(3–4), 201–211

²⁴ Lünemann, K., Lünemann M., Steketee, M., (2024) Verwey Jonker, rapport ‘Patroon van dwang en controle is genderspecifiek’

2 Aanleiding en aanpak van het project

De aanpak van dwingende controle sluit aan bij een bredere maatschappelijke en juridische ontwikkeling. In het landelijke plan van aanpak 'Stop femicide!' ²⁵ (2024) is één van de tien prioriteiten het verbeteren van de strafrechtelijke aanpak van psychisch geweld. Ook internationaal groeit de aandacht. Vanuit de Raad van Europa blijkt met het Verdrag van Istanbul ²⁶ dat dat alle landen zich in willen gaan zetten op preventie, bescherming en vervolging bij alle vormen van gender-gerelateerd geweld, inclusief psychisch geweld en controle. In Nederland trad dit verdrag op 1 maart 2016 in werking en committeert zich daarmee aan de uitvoering. Daarnaast is er een Europese resolutie ²⁷ aangenomen die expliciet oproept om dwingende controle te erkennen als vorm van geweld en daarop beleid te voeren. Dat maakt de opdracht van dit project niet alleen maatschappelijk actueel, maar ook juridisch en beleidsmatig actueel.

2.1 Opdracht en doel praktijkverbetering psychisch geweld

De opdracht van dit project is om de aanpak van psychisch geweld ²⁸ in de (regionale) praktijk te verbeteren. Dat betekent:

- casuïstiek rond psychisch geweld, zoals dwingende controle, vaker inbrengen in de afstemmingsmomenten ²⁹ van Veiligheid Voorop ³⁰ (zoals het actie(gericht) overleg);
- en de dossiervorming op dit thema verbeteren, zodat het Openbaar Ministerie (OM) tot vervolging kan overgaan.

Om dat mogelijk te maken, is het nodig dat professionals beter in staat zijn om signalen van dwingende controle geweld te herkennen, te duiden en professioneel vast te leggen. In dit project staat de bestaande praktijk centraal. Het doel was om de praktijk beter te benutten voor het herkennen en vastleggen van dwingende controle. De verwachting is dat dit bij zou dragen aan effectievere dossiervorming én betere mogelijkheden tot strafrechtelijke vervolging.

De opgedane inzichten uit de regio's zijn verrijkt met wetenschappelijke kennis, praktijkervaring en gesprekken van betrokken professionals. Dit rapport bevat de bevindingen, lessen en aanbevelingen.

Aanpak Veiligheid Voorop

Veiligheid Voorop is in 2018 gestart met een verbeteragenda voor vijf partners, te weten politie, Openbaar Ministerie, Veilig Thuis, drie reclasseringsorganisaties en de Raad voor de Kinderbescherming; om in een vroegtijdig stadium meer samen te gaan werken in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Vanuit de toenmalige praktijk werden verschillende kansen gezien om als straf- en zorgpartners beter samen te werken. Deze kansen zijn in eerste instantie vervat in verbeteropgaven die door de vijf partners ook landelijk zijn omarmd.

Vanuit bestuurlijk, landelijk en tien regionale netwerken is er de afgelopen jaren gewerkt aan deze verbeteropgave. Inmiddels is deze werkwijze, waarbij straf en zorg gezamenlijk juist daar aan de slag te gaan waar winst is te behalen, uitgegroeid tot de aanpak Veiligheid Voorop. De verbeteropgaven heten inmiddels thema's en zijn voornamelijk de afstemmingsmomenten tussen de ketenpartners.

Uiteraard raken de thema's van Veiligheid Voorop niet alleen de vijf partners; het zorg- en strafdomen waarin de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling zich begeeft is veel groter. Inmiddels is Slachtofferhulp Nederland en VNG actief van de partij; daarnaast schuiven geregeld partners als Zorg- en Veiligheidshuizen, Gecertificeerde Instellingen enz. aan.

²⁵ Rijksoverheid (2024) plan van aanpak 'Stop femicide!'

²⁶ Raad van Europa (2011) Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, Istanbul

²⁷ Europese Commissie (2020) Resolutie - EU-strategie inzake de rechten van slachtoffers (2020-2025)

²⁸ Gedurende het project is de term psychisch geweld gehanteerd, gelijk aan de formulering van de opdracht

²⁹ Afstemmingsmomenten kunnen casusoverleggen zijn specifiek voor bijv. (ex) partnerstalking, eengerelateerd geweld, oudermishandeling, kindermishandeling maar ook samen op in acuut, op ZSM en de bilaterale afstemmingsgesprekken.

³⁰ Website VNG (2018) Aanpak Veiligheid Voorop

2.2 Aanpak project

Het project bestond uit vier stappen te weten; 1. voorbereiding, 2. eerste etappe, 3. tweede etappe en 4. aanbevelingen.

Stap 1. Voorbereiding

Naast het werven van deelnemende regio's stond bij deze stap het prepareren van de deelnemers voor de praktijkverbetering centraal. Vanaf de start was duidelijk dat hier specifieke handvatten voor ontwikkeld moesten worden, waaronder een resultatenformulier en een hulpmiddel om signalen dwingende controle beter onder de aandacht te brengen. Tegelijkertijd is er gestart met de oprichting van een 'onderhoudsploeg'.

Onderhoudsploeg

De onderhoudsploeg bestaande uit verschillende deskundigen op het gebied van dwingende controle en collega's uit de deelnemende regio's kreeg drie opdrachten; 1. Meedenken over welke handvatten nodig zijn om de praktijkverbetering uit te kunnen voeren, 2. Beschouwen op de (tussen)resultaten en suggesties voor verbeteringen formuleren en 3. Het gesprek met elkaar aangaan over wat nodig is om de praktijk te verbeteren voor de aanpak dwingende controle. In bijlage 4 zijn de deelnemers van de onderhoudsploeg terug te vinden.

Handvatten Spiekbrieven en resultatenformulier

In samenspraak met de leden van de onderhoudsploeg is gekeken naar een passend document waar de signalen van dwingende controle zijn beschreven. Er is gekozen om op basis van de verschillende bronnen³¹ een eigen Spiekbrieven te maken. Aanvullend is er een resultatenformulier opgesteld voor de voorzitters van de actie(gericht) overleggen om op gezette momenten te kunnen rapporteren voor het project.

Stap 2. en 3. Eerste en tweede etappe

De daadwerkelijke praktijkverbetering vond in stap twee en drie plaats. Collega's van politie, Veilig Thuis, Openbaar Ministerie, maar ook Raad voor de Kinderbescherming en Reclassering (3RO³²) uit de deelnemende regio's hebben in het actie(gericht) overleg ervaren, geleerd en geëxperimenteerd of zij meer componenten van dwingende controle in de casussen konden duiden.

Stap 4. Aanbevelingen

Stap vier bestond vooral uit het samenbrengen van de uitkomsten van de praktijkverbetering. De ontknopingsbijeenkomst met deelnemers van de deelnemende regio's, de onderhoudsploeg en overige geïnteresseerden, had als doel om de uitkomsten te duiden naar wat iedere organisatie zelf, maar ook in netwerksamenwerking al nu kan doen. Vervolgens zijn deze uitkomsten naast (internationaal) literatuur gehouden en zijn er verschillende gesprekken met deskundigen gehouden. Hierdoor konden de ervaringen verdiept worden tot het rapport wat nu voorligt.

³¹ Bronnen: CBS cijfers/onderzoek termen – Prevalentiemonitor HG/seksueel grensoverschrijdend gedrag 2024 – Psychisch geweld in huiselijke kring; Digizine van Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool en de Open Universiteit in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid; Rapport van Pauline Aarten/Marieke Liem 'een nieuwe typologie van partnerdoding' infographic; In Control, Jane Monckton Smith 'De acht fasen van het waarschuwingsmodel'; Rode vlaggen – factsheet intieme terreur; Augeo, gezinsprofielen; Risicofactoren - The Royal Australian College of General Practice; Top 3 methodiek – vragenlijst; BOB methode; Vragenlijst Aard en Frequentie Partnergeweld 2024 van FIER (conceptversie); Bestaande vragenlijsten zoals masic, scres, Arij.

³² 3RO zijn de drie reclasseringsorganisaties; Reclassering Nederland, Leger des Heils en Stichting Verslavingsreclassering GGZ

2.2.1 Deelnemende regio's

Om daadwerkelijk te kunnen participeren in de praktijkverbetering zijn regio's benaderd met een goed lopend actie(gericht)overleg conform het Fundament Veiligheid Voorop³³. Hierbij is veelal in samenspraak met de regionale netwerken zorg en straf, maar vooral met Veilig Thuis, Politie en OM bekeken of deze praktijkverbetering is in te passen.

In de tien benaderde regionale netwerken zijn er drie die met vijf subregio's hebben deelgenomen.

Dit zijn:

- Zeeland
- West Brabant
- Midden Brabant
- Haaglanden
- Amsterdam

In totaal zijn er in deze vijf subregio's, zes actie(gericht)overleggen³⁴ die mee deden aan de praktijkverbetering. In een periode van totaal acht weken is elk actie(gericht)overleg benut om meer focus op gedragingen van dwingende controle te verkrijgen. Of dit nu om casuïstiek met alleen dwingende controle ging, dan wel om combinaties met fysiek geweld en/of seksueel geweld. In totaal zijn 42 casussen geanalyseerd, waarbij 148 gedragingen van dwingende controle zijn gesignaleerd. Voorzitters van de overleggen gaven aan dat deze extra focus nieuwe inzichten opleverde, ook bij terugkijken op oudere casussen.

³³ Website VNG (2023) Fundament Veiligheid Voorop

³⁴ West Brabant heeft zowel in Markiezen als in Baronie een actie(gericht)overleg. Meer over actie(gericht) overleg 4.1.2

3 Wat is dwingende controle

In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij wat dwingende controle is, welke gedragingen en mechanismen eraan ten grondslag liggen en waarom deze vorm van geweld vaak moeilijk te herkennen is. Ook wordt toegelicht wat er gaande is in Nederland én daarbuiten over de aanpak dwingende controle.

3.1 Wat verstaan we onder dwingende controle

Er bestaan verschillende begrippen voor gedrag waarbij macht en controle op systematische wijze worden uitgeoefend over een ander. Termen als ‘psychisch geweld’, ‘intieme terreur’ of ‘coercive control’ worden veelvuldig gebruikt, maar in Nederland bestaat nog geen eenduidige definitie³⁵. Er is gekeken naar verschillende definities in het land zoals de ‘Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld³⁶’ (2024), de verschillende factsheets van VNG/Veilig Thuis (Geweld hoort nergens thuis)³⁷, enz. Na zorgvuldige afwegingen en gesprekken is voor dit rapport gekozen voor de term dwingende controle.

Dwingende controle is een patroon van gedragingen waarmee de pleger het slachtoffer onder controle houdt door diens vrijheid en handelingsruimte systematisch in te perken. Het gaat om een dynamiek waarbij het slachtoffer steeds minder ruimte ervaart om zelf keuzes te maken in doen, denken, voelen en bewegen. Dwingende controle creëert onzichtbare ketenen en een gevoel van angst die diep doordringt in alle aspecten van het leven van het slachtoffer.

De impact is ingrijpend: het tast de persoonlijke autonomie aan, werkt ontwrichtend op sociale verbanden en beperkt op wezenlijke wijze het handelingsvermogen. Daarmee vormt dwingende controle niet alleen een relationeel of psychologisch probleem, maar ook een schending van fundamentele mensenrechten, zoals het recht op vrijheid, veiligheid en zelfbeschikking.

Dwingende controle onderscheidt zich van andere vormen van geweld doordat het niet primair incidenteel of fysiek is. Het is structureel, doelgericht en vaak moeilijk zichtbaar voor de buitenwereld. Die onzichtbaarheid maakt het des te gevaarlijker: slachtoffers raken geïsoleerd, verliezen hun gevoel van eigenwaarde en durven vaak pas veel later hulp te zoeken, als die al gevonden wordt.

Voorstel definitie dat ook voor dit rapport verder geldt:

Dwingende controle is een patroon van gedragingen waarmee de pleger het slachtoffer onder controle houdt door inperking van diens vrijheid en handelingsruimte.

Deze definitie is opgebouwd uit inzichten uit internationale literatuur (zoals Stark³⁸, 2007), ervaringen van professionals én signalen van ervaringsdeskundigen. De keuze voor deze term en definitie sluit bovendien aan bij recente discussies in de wetenschap en bij internationale ontwikkelingen zoals het Verdrag van Istanbul.

Duiding is essentieel: het ontbreken van een heldere, gedeelde taal rondom dwingende controle leidt in de praktijk tot miskenning van de ernst, verkeerde inschattingen van risico's en onvolledige dossiervorming. In dit rapport wordt daarom consequent gekozen voor dwingende controle als centrale term. In de praktijk zal dit gedrag vaak ook als ‘psychisch geweld’ of ‘intieme terreur’ worden aangeduid.

³⁵ Goldberg, A., Hedlund, N., Althoff, M., Lindenberg, K., van der Wolf, M. (2025) rapport WODC, Universiteit Groningen ‘Psychisch geweld in het strafrecht’, 38-41

³⁶ WODC (2024), ‘Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend gedrag 2024’

³⁷ Geweld hoort nergens thuis (2022) Factsheet Intiem Terreur

³⁸ Evan David Stark (1942 – 2024) was een Amerikaanse socioloog en ontwikkelde het concept van dwingende controle.

3.2 Hoe ziet dwingende controle eruit

Dwingende controle is geen eenmalige gebeurtenis, maar een doorlopend patroon van gedragingen dat zich op verschillende levensdomeinen manifesteert. Het is vaak moeilijk in één oogopslag te herkennen, juist omdat het gedrag zich subtiel kan opbouwen en lang verborgen blijft. Het is de combinatie van duur, intensiteit en intentie die het ontwrichtend maakt.

3.2.1 Kenmerken dwingende controle

Uit de verschillende beschrijvingen van dwingende controle komen enkele specifieke kenmerken terug. Zo is het geweld en het bijbehorende gedrag structureel. Hierbij is duidelijk te zien dat dit in frequentie en in intensiteit toe neemt. Het gedrag is patroonmatig en nooit los van elkaar te zien. Het is een voortdurend en herhaald patroon van gedrag dat wordt gebruikt om een ander te controleren of te domineren.

Hoewel elke situatie uniek is, laten casussen en onderzoek zien dat dwingende controle doorgaans de volgende kenmerken heeft:

- **Patroon van gedrag**
Het gaat niet om eenmalige incidenten, maar om herhaalde gedragingen die samen een controlemechanisme vormen. Het gedrag is vaak cyclisch van aard.
- **Beperking van autonomie**
Het slachtoffer verliest, stap voor stap, de regie over zijn of haar leven. Vrijheid in handelen, denken en beslissen wordt beperkt en wordt in stand gehouden door angst, verwarring en afhankelijkheid. Dit vaak zonder dat dit direct zichtbaar is voor de buitenwereld.
- **Isolatie**
Daders breken vaak actief sociale contacten af of zetten slachtoffers tegen hun eigen netwerk op, waardoor het slachtoffer steeds afhankelijker wordt van de pleger. Daarnaast kunnen plegers hun sociale omgeving ook tegen het slachtoffer opzetten.
- **Normalisering en internalisering**
Slachtoffers wennen aan het gedrag, rechtvaardigen het soms zelfs en verliezen het referentiekader om te beoordelen wat normaal of gezond is.
- **Schadelijk zonder fysieke sporen**
De schade is psychologisch, sociaal en emotioneel. Er is niet altijd direct fysiek letsel, maar wel langdurige ontwrichting, angstklachten, depressie of trauma.
- **Strategisch en doelgericht gedrag**
Plegers van dwingende controle handelen meestal niet impulsief, maar juist geraffineerd en doelbewust. Ze weten gedrag zo te 'framen' dat het plausibel lijkt voor buitenstaanders, terwijl het slachtoffer systematisch wordt ondermijnd.
- **Verwarring en twijfel**
De buitenwereld ervaart de pleger als een charmant of rationeel persoon. Het slachtoffer daarentegen voelt zich gek, onzeker of overdreven. Dit werkt verlamdend en maakt het moeilijk om hulp te vragen of grenzen aan te geven.

Sommige dwingende en controlerende gedragingen lijken op zichzelf misschien klein, maar wanneer ze herhaald of aanhoudend zijn, kunnen ze ernstige schade veroorzaken.

3.2.2 Gedragingen: de taal van dwingende controle

Dwingende controle is geen eenmalige uiting van gedrag, maar een samenhangend patroon van gedragingen die over tijd escaleren en leiden tot totale overheersing. Dit gebeurt vaak sluipend. De pleger gebruikt sociale, psychologische en structurele middelen zoals economische afhankelijkheid, juridische ongelijkheid of het manipuleren van instituties, om het slachtoffer in een positie van afhankelijkheid en angst te brengen.

Let op: Gedrag is zichtbaar, interpretatie is kwetsbaar

Bij het analyseren van dwingende controle zijn observeerbare gedragingen de sleutel. Niet hoe iemand zich voelt, of hoe ernstig het lijkt, maar wat er feitelijk gebeurt. Alleen wanneer gedrag goed is herkend, erkend én geduid wordt, kan het in het dossier worden vastgelegd als informatie die ook voor anderen in de netwerksamenwerking bruikbaar is. Juist daar zit de kwetsbaarheid.

Professionals (en rechters, jeugdbeschermers, politie) maken, net als ieder mens, gebruik van mentale snelkoppelingen: biases, aannames, stereotypes. Hierdoor worden plegers soms als ‘redelijk’ gezien, terwijl slachtoffers worden gewantrouwd of zelfs als veroorzaker van het conflict worden beschouwd.

Interpretatie kan nooit een graadmeter zijn

Zo geeft het Expertisecentrum Dwingende Controle ^a aan:

‘In hoeverre iemand psychische klachten ontwikkelt kan nooit een graadmeter zijn voor wie pleger of slachtoffer is. En hoe ernstig dat geweld dan zou zijn.

Ten eerste doen psychologen niet aan waarheidsvinding als iemand zich meldt met klachten: plegers kunnen daarom prima beweren dat ze een PTSS hebben opgelopen door het niet bestaande gewelddadige gedrag van hun ex. En vervolgens wordt dat intakeverslag meegenomen naar de rechtbank.

Ten tweede is het van veel interne en externe factoren afhankelijk of en in hoeverre slachtoffer psychische klachten krijgen van dwingende controle: voor psychische klachten zijn er niet standaard oorzaak-gevolg relaties te trekken weten we uit wetenschappelijk onderzoek ^{b,c}. De werkelijke graadmeter is het analyseren van geobserveerde gedragingen, ook beschuldigingen en tegenstrijdigheden die geuit worden en zo de machtsdynamiek duiden aan de hand van feitelijkheden.’

Bronnen:

a: website: <https://expertisecentrumdwingendecontrole.nl/>

b: Gutowski, E. (2023). Legal systems abuse in the context of coercive control. *Journal of Family Violence*, 38, blz. 117–133

c: Newson, J. J., Bala, J., Giedd, J. N., Maxwell, B., & Thiagarajan, T. C. (2024). Leveraging big data for causal understanding in mental health: A research framework. *Frontiers in Psychiatry*, 15, 1337740.

Belangrijk is om met gedegen wetenschappelijke basiskennis over dwingende controle te kijken naar de gedragingen. Een goed feitenrelaas formuleren vraagt om een analyse van dwingende controle op basis van observeerbare gedragingen. Gedragingen zijn dus cruciaal: ze maken analyse mogelijk van macht, controle en manipulatie over tijd. Gedrag is te observeren, toetsbaar en vast te leggen in de dossiers, mits goed herkend, erkend en geduid. Een pleger laat daarmee altijd signalen zien, ongeacht hoe vriendelijk of rationeel hij of zij zich voordoet.

De gedragingen in kaart: Belgische lijst als referentie

Om een beeld te krijgen hieronder een opsomming van gedragingen die in België gehanteerd wordt. Deze zijn gedistilleerd uit de gids voor psychologen van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen³⁹; voor verdere context zie het oorspronkelijke document. Wat opvalt aan de Belgische lijst is dat, wanneer je de volledige vragenlijsten uit de bijlagen leest, de wereld waarin het slachtoffer zich bevindt werkelijk voelbaar wordt. In deze lijst zijn meerdere gedragingen, waaronder het inzetten van instellingen als instrument van dwingende controle door de pleger als ook manipuleren van instellingen voorbeelden waarvan verzaamd slachtofferschap een gevolg is.

Bron: *Belgische lijst*

- Fysiek geweld en fysieke dwang
- Fysieke bedreigingen en/of fysieke kindermishandeling
- Bedreigingen of partnergeweld in het bijzijn van de kinderen
- Geweld, vernedering en seksuele jaloezie
- Reproductieve dwang (sabotage van anticonceptiemethoden, zwangerschapsdwang en zwangerschapsdruk)
- Controle over middelen (inclusief economisch geweld)
- Expliciete bedreigingen
- Belaging
- Vernedering
- Controleren van uiterlijk en voeding

³⁹ België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle – Gids voor psychologen bijlage 2, 3 en 4

- Isolement en beperking van contacten
- Stereotiepe uitspraken en stereotiep gedrag
- Uiten van kritiek
- Intimidatie
- Zwangerschap
- Controle over de relatie met de kinderen
- Controle door humeur, woede, bedreiging
- Controle door bescherming en aandacht
- Het opleggen van regels
- Het ontkennen van waarnemingen
- Het wegnemen van intimiteit en eigenheid
- Het nemen van eenzijdige beslissingen
- Verantwoordelijkheid afschuiven op het slachtoffer
- Via (nieuwe) technologie
- Economisch geweld na scheiding
- Instrumentalisering van de instellingen van de sociale dienst, jeugdrechtsbank, familierechtbanken, immigratiediensten en psychiatrische ziekenhuizen.
- Gebruiken van de omgangsregeling met de kinderen en co-ouderschap om controle door te zetten
- Gebruikmaken van de belaging en intimidatie
- Gebruiken en misbruiken van juridische procedures
- Manipuleren van instellingen
- Ondermijnen van de opvoedkundige kwaliteiten van de ex-partner

3.2.3 Wanneer gedrag verkeerd wordt geïnterpreteerd

Zo wordt in de praktijk, bewust of onbewust, het gedrag van slachtoffers gebruikt als toetssteen: ‘als iemand écht slachtoffer is, dan zou zij/hij toch geen omgang toestaan? Dan zou zij/hij toch aangifte doen, vertrekken, of juist niet meer reageren? Dan zou zij/hij toch psychische klachten krijgen? Des te ernstiger de klachten des te meer geweld, toch?’ Deze aannames zijn hardnekkig, maar worden in internationale literatuur nadrukkelijk ter discussie gesteld en tegengesproken door onderzoek. Evan Stark⁴⁰ geeft het voorbeeld van zo’n gedachtegang: ‘Ze was er zelf bij, ze had het toch kunnen stoppen?’ Deze interpretaties kunnen leiden tot verzaamd slachtofferschap: extra schade doordat de sociale omgeving en professionals het slachtoffer niet gelooft of zelfs tegenwerkt.

Overlevingsstrategie slachtoffer, onzichtbaar gedrag

Het slachtoffer laat de pleger tijdens het tien-minuten-gesprek het woord voeren en sluit zich volmondig aan bij alles wat de pleger zegt. Dit oogt heel soepel en harmonieus. Wat de leerkracht niet weet is dat de pleger meerdere grote leugens heeft verteld over hoe het thuis gaat en hoe het met het kind gaat. Wat de leerkracht ook niet weet is dat het slachtoffer doodsbang is om een signaal af te geven, omdat het slachtoffer weet dat de kinderen en de huisdieren dan urenlang door de pleger mishandeld zullen worden om het slachtoffer te straffen voor zijn/haar ‘slechte gedrag’.

Bron: uit praktijk van psycholoog betrokken bij project

Voorbeeld ouderverstoting:

Wanneer een kind een ouder afwijst, wordt nogal eens de conclusie ‘ouderverstoting’ daaraan opgehangen. Dat wil zeggen: men concludeert automatisch dat de afgewezen ouder onschuldig is en dat de afwijzing veroorzaakt is doordat de andere ouder het kind opstoot. Maar het is ook mogelijk dat een kind een ouder afwijst omdat deze ouder pleger is van geweld en dictatuur in het gezin of opgezet wordt tegen de andere ouder. Zonder diepgaande (methodische) analyse van het relationele machtsveld waarin het kind zich bevindt, is het niet mogelijk om de juiste conclusie te trekken. Dit wordt ook bevestigd in onderzoek⁴¹ over de impact op kinderen van dwingende controle die door de ene ouder tegen de andere ouder wordt gepleegd. Dit verkeerd-om interpreteren van ‘ouderverstoting’ is wederom een voorbeeld van verzaamd slachtofferschap. Een belangrijk signaal is door het Europees Parlement afgegeven door aan alle lidstaten te verzoeken het woord ouderverstoting en vergelijkbare termen, niet meer te gebruiken⁴².

⁴⁰ Stark, E. (2009). Rethinking coercive control. *Violence Against Women*, volume 15 (Issue 12), 1509–1525.

⁴¹ Xyrakis, N., Aquilina, B., McNiece, E., Tran, T., Waddell, C., Suomi, A., & Pasalich, D. (2022). Interparental coercive control and child and family outcomes: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(1), 22–40.

⁴² Europees Parlement, (2021) Resolutie ‘De gevolgen van intiem partnergeweld en van voogdijrechten voor vrouwen en kinderen (2019/2166(INI))’

Voorbeeld vechtscheidingen:

Een ander voorbeeld zijn ouders die gescheiden zijn en opkomen voor de kinderen ter bescherming en de strijd aan moeten gaan. Deze gedragingen zijn geen tekens dat de situatie 'wel meevalt', of dat deze ouder de 'strijd' op zoekt over de omgang uit eigenbelang maar juist een afspiegeling van het feit dat het slachtoffer zich in een omgeving bevindt waarin keuzes worden beperkt door dreiging, sociale druk of juridische risico's. Literatuur⁴³ benadrukt dat dit soort gedrag juist typerend is voor situaties van langdurige psychische onderdrukking en dreiging.

3.2.4 De onzichtbaarheid van het patroon

Dwingende controle is vaak onzichtbaar voor buitenstaanders. Plegers kunnen zich sociaal wenselijk presenteren, slachtofferrol aannemen, of hulpverleners bescapelen. Slachtoffers zijn juist vaak geëmotioneerd, wantrouwend of 'lastig'. Deze tegenstelling werkt stigmatiserend.

Zodra professionals standaard voorstellen doen als 'ga in gesprek' of 'neem een mediator' en het slachtoffer escaleert, wordt die reactie vaak verkeerd geïnterpreteerd. Terwijl het juist een alarmsignaal is.

Onzichtbaar gedrag voor de buitenwereld

Een pleger die thuis al een maand lang het slachtoffer 'doodzwijgt' zal tijdens het gezinsbezoek op oma's verjaardag gezellig en hartelijk doen en ook met het slachtoffer gezellig omgaan alsof er niets aan de hand is, om vervolgens in de auto onmiddellijk weer terug te gaan naar het doodzwijgen.

Bron: uit praktijk van psycholoog betrokken bij project

Impact op slachtoffers

De impact van de dwingende gedragingen op het slachtoffer is, zo blijkt uit onderzoek⁴⁴, dezelfde impact als die er vastgesteld is bij krijgsgevangenen. Het slachtoffer ziet er uit zoals u en ik, maar er is sprake diverse gradaties van uitputting, verwardheid door uitputting, ondervoeding, verlies van zelfvertrouwen, verlies van levenslust, verlies van geloof, hoop en vertrouwen, verlies van geloof in waarden en idealen, gebrek aan initiatief, moeite om openhartig te zijn, moeite om zich duidelijk uit te spreken en verdere symptomen van een PTSS inclusief chronische angst.

3.3 Wat speelt er in Nederland

Dwingende controle staat steeds nadrukkelijker op de maatschappelijke en politieke agenda. Tegelijkertijd is verbetering nodig om deze vorm van geweld systematisch te herkennen, te benoemen en aan te pakken binnen het huidige juridische en professionele kader. Dit hoofdstuk gaat in op de bestaande wetgeving, nieuwe ontwikkelingen en bewegingen binnen Nederland.

3.3.1 Juridisch kader: bestaande wetgeving

Een belangrijke juridische basis voor de duiding van psychisch geweld is gelegd in rapport van Janssen, Dreissen en Juncker⁴⁵ (2022). Hierin worden de voor- en tegenargumenten van een aparte strafbaarstelling besproken. Hoewel dit rapport destijds niet leidde tot wetgeving, heeft het wel bijgedragen aan de huidige ontwikkeling waarin strafbaarstelling alsnog in voorbereiding is. Bij schrijven van dit rapport, oktober 2025, is dwingende controle nog niet strafbaar gesteld in het Nederlandse Wetboek van Strafrecht.

⁴³ Stark, E. (2020). The coercive control of Daniel and Magdalena Lucek: A case of child abuse as tangential spouse abuse. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 17(3), 262–276.

⁴⁴ Stark, E. (2009). Rethinking coercive control. *Violence Against Women*, 15(12), blz. 1509–1525.

⁴⁵ Janssen, J., Dreissen, W., & Juncker, K. (2022). Expertisecentrum Veiligheid Avans Hogeschool 'Naar een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld? Voor- en tegenargumenten.'

Politie en Openbaar Ministerie zijn in hun keuzes tot opsporing en vervolging voornamelijk aangewezen op bestaande artikelen zoals:

- Art. 300 Sr. Mishandeling
- Art. 285 Sr. Bedreiging
- Art. 284 Sr. Dwang
- Art. 285b Sr. Belaging
- Art. 255 Sr. Verlaten hulpbehoevende in hulpeloze toestand

Belangrijk is om te beseffen dat plegers van dwingende controle nog vele andere delicten kunnen plegen, te denken valt aan valsheid in geschrifte, verduistering, afpersing, vernieling/vandalisme, vrijheidsberoving, dierenmishandeling, mensenhandel enz. In de bijlage zijn de genoemde wetsartikelen verder toegelicht met een gedeelte uit de tekst van dit rapport. In het digizine van de Avans Hogeschool⁴⁶ is meer achtergrondinformatie te vinden.

Deze wetsartikelen zijn echter onvoldoende toegesneden op het patroonmatige en vaak subtiele karakter van dwingende controle. Zonder fysiek letsel of tastbaar bewijs is het moeilijk om een consistente lijn richting vervolging te realiseren. Bovendien is er weinig juridische ruimte om de onderliggende machtsdynamiek en emotionele schade te wegen in de beoordeling. Het ontbreken van een eenduidige wettelijke basis maakt het ingewikkeld voor professionals om grip te krijgen op wat wél en niet mogelijk is in de uitvoering van hun werk. Zij missen soms het handelingsperspectief om gedrag te duiden en vast te leggen. Daardoor blijft dwingende controle geregeld onder de radar of wordt het in werkelijkheid bestempeld tot conflicten of communicatieproblemen.

Feiten van algemene bekendheid als fundament

Vanuit de wet is het mogelijk om op basis van 'een feit van algemene bekendheid' dwingende controle gedragingen te duiden. Volgens artikel 339 lid 2 Wetboek van Strafvordering behoeft een 'feit van algemene bekendheid' geen bewijs. Rechters mogen hiermee aannemen wat 'ieder geacht wordt te weten', zonder dat hiervoor expliciet bewijs nodig is.

Voorbeeld van uitspraak met o.a. mishandeling (artikel 300 Sr) gebruikmakend van 'een feit van algemene bekendheid':

- *Het is een feit van algemene bekendheid dat het getuige zijn van huiselijk geweld, angst oplevert en dat fysieke en verbale agressie vaak leidt tot gevoelens van onveiligheid en afwijzing, hetgeen ook blijkt uit de verklaringen van [slachtoffer 1] en [slachtoffer 2]. Ook is het een feit van algemene bekendheid dat een gevoel van affectie en veiligheid een basisbehoefte is voor een kind en dat op de opvoedende ouders de verplichting rust om voor die veilige omgeving te zorgen.*

Deze uitspraak is een voorbeeld van de rechtspraak die al erkenning biedt voor het effect van dwingende controle, mits professionals het patroon goed weten te duiden en vast te leggen.

Bron: De Rechtspraak (2024) Uitspraak Rechtbank Den Haag ECLI:NL:RBDHA:2024:4454

3.3.2 Nieuwe wetgeving in voorbereiding

Met de Kamerbrief⁴⁷ van 10 juli 2025 deelde het kabinet de contouren⁴⁸ van de afzonderlijke strafbaarstelling voor psychisch geweld, specifieke gericht op dwingende controle. Deze wet moet het mogelijk maken om gedrag dat structureel gericht is op dominantie en afhankelijkheid, ook zonder fysiek geweld, strafrechtelijk aan te pakken.

Verder benoemt de brief daarnaast aanvullende stappen:

- versterking van kennis en opleiding voor professionals;
- ontwikkeling van instrumenten voor signalering en analyse;
- investeringen in lokale en landelijke implementatie.

⁴⁶ Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool en de Open Universiteit (2023) Digizine 'Psychisch geweld, enkele achtergronden'

⁴⁷ Ministerie VWS (2025) Kamerbrief 'Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak 'Stop femicide!'

⁴⁸ Ministerie VWS (2025) Kamerbrief 'Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak 'Stop femicide!' Bijlage: contouren strafbaarstelling van psychisch geweld.

Deze ontwikkelingen zijn in lijn met internationale verplichtingen, zoals het Verdrag van Istanbul en sluiten aan bij maatschappelijke signalen van slachtoffers, professionals en onderzoekers. Tegelijkertijd roept de voorgestelde strafbaarstelling vragen op over de uitvoerbaarheid: hoe bewijs je controle en manipulatie over langere tijd? Wat vraagt dit van dossiervorming en samenwerking? Verschillende onderzoeken⁴⁹ en projecten, waaronder dit rapport, zullen meegenomen worden in de verdere ontwikkeling van de nieuwe wet. Het wetsvoorstel zal naar verwachting voor de zomer van 2026 in (internet)consultatie gaan.

Strafbaarstelling geen eensluidend antwoord, draagt wel bij aan ander perspectief

De voorgenomen strafbaarstelling is een cruciale stap vooruit. Voor het eerst wordt erkend dat geweld zich niet altijd uit in blauwe plekken, maar zich net zo goed kan afspelen in woorden, stiltes, patronen van dreiging en isolatie, opstoken van kinderen, mishandelen van huisdieren, zeer gevaarlijk rijgedrag, lastercampagnes, chantage, financiële uitbuiting, vexatoir procederen (misbruik van procesrecht) en nog veel meer gedragingen. Het strafrecht stelt hiermee een maatschappelijke norm: deze vorm van onderdrukking bestaat en verdient een serieuze aanpak.

Het Expertisecentrum dwingende controle stelt: *‘Toch is er een valkuil waar we niet in moeten stappen: dat we denken dat we ‘veel doen’ zodra het strafbaar is. Strafbaarstelling op zichzelf is geen garantie dat politie, OM, rechters en hulpverlening structureel anders omgaan met dwingende controle. Zolang de denkfouten over deze problematiek blijven bestaan in de diverse sectoren, kunnen slachtoffers zelfs verder in de knel komen omdat de problematiek wel vaker (h)erkend wordt maar men onjuist ontwaart wie slachtoffer en wie pleger is. Plegers kunnen namelijk zeer goed gebruik maken van de onjuiste stereotypen en biases die er bestaan, zoals plegers dat nu geregeld doen met de denkfout dat complexe scheidingen vaak gelijkwaardige ‘vechtscheidingen’ zijn. Of strafbaarstelling een cultuuromslag veroorzaakt is dus sterk afhankelijk van of de sectoren grondige kennis en vaardigheden eigen maken voor de signalering van dwingende controle.’*

3.3.3 Positieve beweging in het veld

In het hele land zijn verschillende initiatieven gaande, veelal onder de term intieme terreur of femicide, om dwingende controle aan te pakken. Dit is zichtbaar in aanpassingen van opleidingen bij bijvoorbeeld de politie, maar ook bij regionaal netwerken zorg & straf waar het thema expliciet is geagendeerd met specifieke themabijeenkomsten femicide zoals in Noord Holland en Noord Nederland (en nog vele andere regio's). Binnen de aanpak Veiligheid Voorop wordt steeds vaker expliciet aandacht besteed aan dwingende controle aanvullend of samenvallend met de bestaand thema's zoals aanpak ex-partners stalking, eerwraak gerelateerd geweld enz.

De uitvoering van het landelijke plan van aanpak 'Stop femicide!' ⁵⁰ (2024) is een goed voorbeeld hoe samenhangend er in gezamenlijkheid ingezet wordt op dit thema. In de kamerbrief⁵¹ van juli 2025 wordt de voortgang besproken. Enkele punten hieruit is de oprichting van een mannenalliantie, de campagne 'Is dit liefde?', het Veilig Thuis 24/7 expertiseplatform, (gezamenlijke) deskundigheidsbevordering, verbeteren van de veiligheids- en risicobeoordeling, verbeteren inzet Tijdelijk Huisverbod, invoeren slachtoffer device, doorontwikkeling van het digizine enz.

In het GREVIO rapport⁵² (2025) is te lezen: *‘In dit verband verwelkomt GREVIO de uitbreiding van het beleidskader in Nederland, met de goedkeuring van nieuwe nationale actieplannen, waarvan sommige een meer genderperspectief hanteren en meer vormen van geweld tegen vrouwen bestrijken. Voorbeelden zijn het Nationaal Actieprogramma Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag en Seksueel Geweld dat zich richt op preventie en culturele verandering op deze gebieden en maatregelen bevat met betrekking tot de digitale dimensie van deze vormen van geweld, gebaseerd op GREVIO's Algemene Aanbeveling Nr. 1 over de digitale dimensie van geweld tegen vrouwen, evenals het Stop Femicide! Actieplan, dat sterk de nadruk legt op de*

⁴⁹ Gijselaar, E., Hendriks, A., & Samadi, M. (2025). De strafbaarstelling van dwingende controle. *Nederlands Juristenblad*, 2025(13), Article 698.

⁵⁰ Rijksoverheid (2024) plan van aanpak 'Stop femicide!'

⁵¹ Ministerie VWS (2025) Kamerbrief 'Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak 'Stop femicide!'

⁵² GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands- executive summary - 5

aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling om gendergerelateerde moorden te voorkomen, evenals het Actieplan Schadelijke Praktijken (2020-2022) en het Nationaal Actieplan Vrouwen, Vrede en Veiligheid (2021-2025), dat gericht is op de ondersteuning van vrouwen en meisjes in situaties van gewapend conflict, inclusief de preventie van conflict gerelateerd seksueel en gender gerelateerd geweld.'

Deze veelheid aan bewegingen is hoopvol én veelzeggend. Het laat zien dat het thema leeft, dat de urgentie gevoeld wordt en dat professionals bereid zijn hun manier van werken te bevragen. De betrokkenheid is groot, het eigenaarschap groeit, en steeds meer mensen vinden taal om het ongemakkelijke te benoemen. Het GREVIO rapport⁵³ (2025) helpt om te benoemen wat nodig is: *'Naast de vooruitgang die in Nederland is geboekt bij de implementatie van het verdrag, heeft GREVIO gebieden geïdentificeerd die dringend actie van de autoriteiten vereisen om volledig te voldoen aan de bepalingen van het verdrag.'*

Tegelijkertijd vraagt dit alles ook om reflectie. Uit onderzoek blijkt dat het huidige hulpverleningsaanbod weinig lijkt aan te sluiten bij de specifieke dynamiek van dwingende controle. Zo stelt het Verwey-Jonker Instituut⁵⁴ *'Het soort hulp dat wordt geboden voor slachtoffers van dwingende controle is hetzelfde als voor slachtoffers waar hiervan geen sprake is.'* Wanneer initiatieven en interventies onvoldoende worden verbonden vanuit een gedeeld perspectief en passende methodiek, dreigt de aanpak fragmentarisch en generiek te blijven. Dan wordt er wel bewogen, maar niet noodzakelijkerwijs in de richting van structurele verbetering.

Het is daarom van belang om de positieve beweging die nu zichtbaar is, te benutten voor het versterken van samenhang en strategische koers. Niet door te vervangen wat er al is, maar door het bestaande scherper te richten en verder te ontwikkelen vanuit gedeelde uitgangspunten. Hoofdstuk 5 en 6 geven hiervoor richting.

3.4 Wat speelt er in het buitenland

Verschillende landen hebben waardevolle lessen te bieden in de omgang met dwingende controle. Hoewel de contexten verschillen, zijn er parallellen zichtbaar in de manier waarop wetgeving, bewustwording en praktijk elkaar kunnen versterken of juist kunnen ondermijnen. Hieronder een overzicht van definities, juridische kaders en implementatie-inzichten uit o.a. België, het Verenigd Koninkrijk en Schotland.

België

In België is de aanpak⁵⁵ van dwingende controle het resultaat van een combinatie van een brede definitie, professionele samenwerking, een focus op preventie en ondersteuning en specifieke beleidsontwikkeling. De hele aanpak is verwoord in twee gidsen⁵⁶ wat als inspiratie kan dienen voor Nederland om vervolgens in de eigen context te vertalen.

De in België gehanteerde definitie maakt het patroonmatig karakter en het doel van de pleger expliciet zichtbaar. In Belgische rechtspraak wordt het begrip 'coercive control' inmiddels in omgangszaken benoemd.

De definitie die zij hanteren luidt:

Dwingend gedrag is 'een handeling of een reeks handelingen van agressie, bedreiging, vernedering en intimidatie of andere mishandeling die worden gebruikt om het slachtoffer te kwetsen, te straffen of bang te maken'. Controlerend gedrag verwijst naar 'een geheel van handelingen die erop gericht zijn personen ondergeschikt en/of afhankelijk te maken door hen te isoleren van steunbronnen, hun middelen en capaciteiten uit te buiten voor persoonlijke doeleinden, hen de middelen te ontnemen die nodig zijn voor hun onafhankelijkheid, weerstand en ontsnapping, of door hun dagelijks gedrag te reguleren'.

⁵³ GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands- executive summary - 5

⁵⁴ Lünemann, K., Lünemann, M., Steketee, M., (2024) Verwey-Jonker 'Patroon van dwang en controle is genderspecifiek'

⁵⁵ Website Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen – thema gendergeweld

⁵⁶ België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle

Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk heeft sinds 2015 dwingende controle strafbaar gesteld onder sectie 76 van de Serious Crime Act⁵⁷.

De oorspronkelijke definitie uit 2015 is inmiddels enkele malen aangepast op basis van de praktijkervaringen.

De definitie, te vinden in sectie 1 van de Serious Crime Act (2023) luidt:
Dwingende controle creëert onzichtbare ketenen en een gevoel van angst die in alle aspecten van het leven van een slachtoffer doordringt. Het werkt inperkend op hun mensenrechten door hen hun vrijheid te ontnemen en hun handelingsvermogen te beperken.

In het Verenigd Koninkrijk is de aanpak enigszins succesvol⁵⁸, maar zij leren uit de evaluaties⁵⁹ dat alleen strafbaar stellen onvolledig is. Inmiddels wordt er veel breder ingezet. Veel zaken stranden vanwege bewijslastproblemen of een beperkte interpretatie van het patroonmatige karakter.

Schotland

De Domestic Abuse (Scotland) Act 2018⁶⁰ is een expliciete wet tegen dwingende controle in Schotland, waarin het cumulatieve karakter en de intentie van de pleger centraal staan. In 2023 evalueerde⁶¹ zij de tot nu toe ingevoerde wetgeving. Hieruit kwam een aantal verbeterpunten naar voren, waaronder verbeterde kennis, communicatie en informatie-uitwisseling, meer gebruik van eerder en/of op afstand vastgelegd bewijsmateriaal, snellere en efficiëntere processen en uitbreiding van de ondersteuning en het waarborgen van de veiligheid van slachtoffers in alle fasen van het rechtsproces. Er is in het bijzonder aandacht voor training van professionals zoals met het programma 'Domestic Abuse Matters Scotland'⁶².

Stark en Monckton Smith

Evan Stark en Jane Monckton Smith mogen niet onvermeld blijven als we kijken op welke wijze dwingende controle beschreven wordt.

Evan Stark (1942-2024) vergelijkt de dynamiek van dwingende controle met gijzeling: 'Het slachtoffer raakt gevangen in een onwerkelijke wereld die door de pleger is gecreëerd, gevangen in een wereld van verwarring, tegenstrijdigheid en angst.'

Jane Monckton Smith wijst op het patroonmatige karakter: 'Dwingende controle is een patroon dat bedoeld is om iemand in de val te lokken. Alle misbruik-tactieken zijn erop gericht om controle te krijgen, te herstellen of te behouden. Het is een strafbaar feit.'

Bron: Monckton Smith, J., (2019) - 'Intimate Partner Femicide: using Foucauldian analysis to track an eight stage relationship progression to homicide. Violence Against Women'

Internationale inzichten

Onderzoek van Gutowski & Goodman⁶³ laat zien dat gebrek aan heldere juridische definities leidt tot falende interventies. Diverse voorbeelden uit het buitenland^{64 65 66} laten ook zien hoe zorgvuldig gekozen termen in de wetgeving toch beperkend blijkt in de toepassing daarvan. Andere internationale voorbeelden (Engeland, Portugal, Spanje, Verenigde Staten, Zweden, Nieuw-Zeeland, Australië, Ierland) laten zien dat het benoemen

⁵⁷ Wetgeving Verenigd Koninkrijk (2015 - 2023) wettelijke richtlijn, sectie 76

⁵⁸ Stichting Het Verdwenen Zelf (2020) Artikel 'Engeland: meer aandacht en aangiftes emotioneel en psychisch huiselijk geweld'

⁵⁹ Wetgever Verenigd Koninkrijk (2024) Beleidsdocument 'Wijziging van het strafbare feit van controlerend of dwingend gedrag'

⁶⁰ Wetgever Verenigd Koninkrijk (2018) – wetgeving 'Domestic Abuse (Scotland) Act 2018'

⁶¹ Wetgever Verenigd Koninkrijk (2018) – Wet op huiselijk geweld (Scotland) tussentijdse rapportageverplichting

⁶² Website Save lives – artikel 'Domestic Abuse Matters Scotland evaluation shows major shift'

⁶³ Gutowski, E. R., & Goodman, L. A. (2023). Coercive control in the courtroom: The Legal Abuse Scale (LAS). *Journal of Family Violence*, 38, 527–542

⁶⁴ Stark, E. (2020). The coercive control of Daniel and Magdalena Lucek: A case of child abuse as tangential spouse abuse. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 17(3), 262–276.

⁶⁵ Wetgever Verenigd Koninkrijk (2023) Wettelijke richtlijnen 'Controlling or coercive behaviour: Statutory guidance framework'.

⁶⁶ Stark, E., & Hester, M. (2019) 'Coercive control: Update and review. *Violence Against Women*, 25(1), 81–104.

van concrete gedragingen en criteria in rapportages cruciaal is. Variatie of vaagheid in beschrijvingen leidt tot slechte kwaliteit, miscommunicatie en beperkte bewijswaarde. Internationale richtlijnen⁶⁷ (zoals de SQX-12) benadrukken het belang van expliciete scenario's en gedragingen voor betrouwbaarheid en juridische bruikbaarheid⁶⁸.

De rode draad: waar het werkt, is strafbaarstelling ingebed in training, intersectorale samenwerking en gedeeld begrippenkader. Wet alleen is niet genoeg.

⁶⁷ Gumpert, C. H., Lindblad, F., & Grann, M. (2002). The quality of written expert testimony in cases of alleged child sexual abuse: an empirical study. *Psychology, Crime & Law*, 8(1), 77–92.

⁶⁸ Walklate, S., & Fitz-Gibbon, K. (2021). Why criminalise coercive control? The complicity of the criminal law in punishing women through furthering the power of the state. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 10(4), 1–12

4 Opbrengsten en inzichten

Stap twee en drie van het project, de uitvoering van de daadwerkelijke praktijkverbetering, leverde zowel concrete opbrengsten als inzichten op over hoe professionals omgaan met casussen waarin sprake is van dwingende controle. In dit hoofdstuk worden deze opbrengsten en inzichten beschreven. Eerst komen de directe resultaten aan bod, gevolgd door drie cruciale inzichten. Deze inzichten worden in de volgende hoofdstukken vertaald naar adviezen en actielijnen.

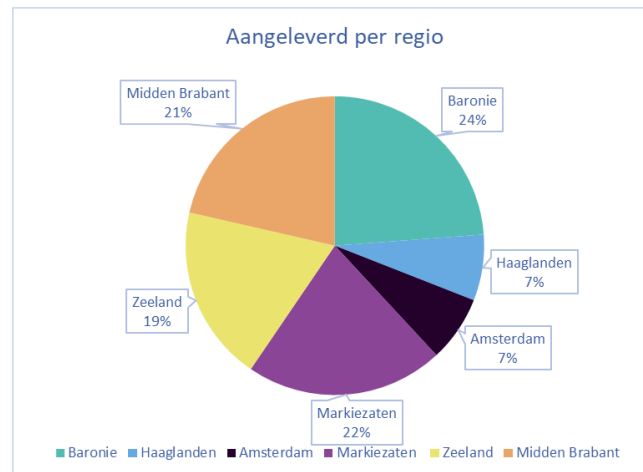
4.1 Resultaten uit de regio's

In totaal zijn er in vijf subregio's zes actie(gericht) overleggen (AGO's) benut in een periode van acht weken. Dit afstemmingsmoment vormde de kern van de praktijkverbetering.

Het AGO is bedoeld om samen met Veilig Thuis en justitiepartners casuïstiek vroegtijdig af te stemmen indien sprake is van samenloop straf/zorg en/of bij (vermoedens van) een strafbaar feit. Gezamenlijk wordt bepaald hoe de werkzaamheden van de verschillende organisaties zich (volgordelijk) tot elkaar verhouden. Het belangrijkste doel is samen te werken aan directe veiligheid voor alle betrokkenen en de eerste onderzoekshandelingen (straf en/of zorg) en interventies veilig, snel en doeltreffend in te zetten.

Professionals van politie, Veilig Thuis, Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming en Reclassering (3RO) onderzochten of ze in bestaande casussen meer componenten van dwingende controle konden signaleren en duiden. De opbrengsten zijn zowel kwantitatief als kwalitatief.

In totaal zijn 42 casussen besproken in de praktijkverbetering voor het project met dwingende controle. Bij 57% van deze casussen was er ook sprake van fysiek geweld. Per casus is gekeken naar gedragingen die passen binnen het patroon van dwingende controle. In totaal zijn er 148 gedragingen van dwingende controle herkend en benoemd. Dat betekent een gemiddelde van drie en een halve gedragingen per casus.

Tegelijkertijd is het belangrijk te benoemen dat de formulieren niet altijd uniform werden ingevuld. In enkele regio's werd ook gewerkt met oudere, reeds afgesloten zaken, om alsnog met andere ogen naar de casus te kijken.

Deze focus op gedragingen leverde waardevolle inzichten op. De voorzitters van de overleggen gaven aan dat het actief turven van gedragingen bijdroeg aan meer focus, beter begrip van de casus en scherper overleg.

4.1.1 Ingezette interventies en reflectie op praktijkverbetering

Aan de voorzitters is gevraagd om alle ingezette interventies bij de aangedragen casussen met dwingende controle op te sommen. Een deel van de ingezette interventies en/of vervolgacties op alfabetische volgorde:

- Aangifte door hulpverleners
- Aangifte met voorrang oppakken
- Aangifte oppakken, slachtoffer motiveren
- Advies m.b.t. eengerelateerd geweld.
- Advies slachtoffer om een logboek bij te houden
- Aflopen van contact- en locatieverbod in de gaten houden.
- Afspraak op locatie
- Afspraak op persoon
- Aware
- Betrokkene motiveren tot het doen van meldingen, aangifte, bijhouden logboek stalking. Afstemmen met de wijkagent, m.b.t. het logboek en het verzamelen van bewijs. Bijvoorbeeld camera installeren voor opname bewijs, videodeurbel, bij letsel medische verklaring toevoegen, alle originele berichten/telefoonoproepen opslaan (incl. data).
- Bezien welk ander steunend netwerk slachtoffer heeft
- Bij dagvaarding advies voor contact- en locatieverbod
- Casusregisseur gekoppeld
- Pleger benaderen en verzoeken om slachtoffer met rust te laten
- Dagvaarden + aanvragen reclasseringsadvies + overwegen gedragsaanwijzing
- Dienst beveiligen ingezet
- Gesprek met aangeefster, sprake van verschillende slachtoffers
- Gesprek met slachtoffer samen met politie.
- Inzet CJG, inzet ervaringsdeskundige slachtoffer
- Ketenberaad organiseren; afstemmen met de GGZ, SGA en politie en hen betrekken in het veiligheidsplan waar nodig. Mogelijk dat de vriendin van slachtoffer hier ook bij betrokken moet/kan worden
- Kindgesprekken
- Maatschappelijk werk
- Nieuwe partner van slachtoffer motiveren tot het doen van aangifte
- NIFP consult overwegen.
- Omgangsregeling bekijken
- Onderzoek of schorsing mogelijk is met een zeer strak kader (bijv. contact + locatieverbod en daarbij EM)
- Opvang aangeboden en geweigerd
- Opvang aangeboden maar geweigerd.
- Plan van aanpak met scenario bij nieuw strafbaar feit
- Preventief huisverbod inzetten bij terugkeer slachtoffer huis
- Psychische toestand vader, zorgvuldigheid en expertise nodig op dit stuk
- Rode vlaggen benoemd
- Schakelen met de RvdK op ZSM over de veiligheid van de kinderen
- Schakelen met RvdK, afstemming onderzoek Gezag en Omgang
- Stopgesprek
- Tijdlijn maken met mevrouw - Genogram maken, rekening houdend met de rollen van een ieder en wie wat wel of niet weet/mag weten
- Tijdlijn maken om het dwingende controle duidelijker op tafel te krijgen, evt. ten behoeve van aangifte. Politie heeft behoefte aan concrete informatie en een duidelijk sfeerbeeld. Het liefst bewijsvastlegging, bijv. camerabeelden, appgesprekken, etc. (Logboek stalking bespreken met slachtoffer.
- Voorgeleiden en vroeghulp aanvragen
- Vrouw en kinderen zijn veilig geplaatst
- Zicht houden door Reclassering
- Zorgmelding VT
- ZSM scenario opgesteld

Een kritische kanttekening bij deze interventies is dat sommige minder geschikt zijn om dwingende controle te doorbreken, zolang het patroon nog onvoldoende zichtbaar is.

Reflectie van de voorzitters AGO op de praktijkverbetering

Een greep uit de antwoorden op de open vragen van het resultatenformulier:

Ervaringen en wat opviel

- *‘Door de praktijkverbetering is er meer bewustwording en motivatie gekomen om mogelijkheden te exploreren op gedragingen van dwingende controle.’*
- *‘Het project bracht in het overleg dat er specifiek benoemd werd wat dwingende controle betekent en in hoeverre dit mogelijk te bewijzen is.’*
- *‘We merken een betere herkenning op intieme terreur en eengerelateerd geweld waardoor naast politie en Veilig Thuis ook de andere deelnemers meer alert zijn op deze casuïstiek. Bij het zien van een verhoogd risico melden zij de zaak aan bij het AGO.’*
- *‘Wat opviel is dat het goed beschrijven (en uitwerken) van gedragingen van dwingende controle nog ontbreekt bij het aanleveren van informatie van zowel Veilig Thuis als politie. Het is opvallend dat het bij de melding vaak nog gaat om ‘grote begrippen’ in plaats van de omschrijving van een gedraging.’*

- *‘Wat duidelijk werd is dat de uitdaging ligt bij de vertaling naar wat er vanuit de ‘straf-kant’ mogelijk is. Zonder die combinatie stel je anders vast dat er sprake is van dwingende controle en dat het ‘erg zorgelijk’ is, maar heeft het alleen consequenties voor de ‘zorg-kant’. Het OM zou beter moeten duiden wat zij nodig hebben in de samenwerking straf en zorg voor de bewijslast.’*
- *‘De signalen, ook al zijn ze niet strafbaar, moeten worden opgenomen in dossiers. Vb. de bosjes bloemen, de ogenschijnlijk onschuldige bezoeken of opmerkingen. Politie doet te vaak deze signalen af omdat het niet strafbaar zou zijn. Hierdoor missen we signalen.’*
- *‘Het viel ons op dat er politiemeldingen zijn waaruit blijkt dat er nog onvoldoende wordt uitgevraagd naar gedragingen van dwingende controle. Deze meldingen zijn dus te beknopt en worden doorgestuurd naar Veilig Thuis. We missen daardoor juist de specifieke gedragingen die wel in een aangifte (konden) staan.’*
- *‘Door het project is er in sommige zaken extra inzet gepleegd op het maken van een tijdlijn en het uitwisselen van de info tussen politie en Veilig Thuis om een completer beeld te krijgen.’*

Adviezen, wensen van de voorzitters

- *‘Wat duidelijk nog in de gesprekken met de professionals naar voren komt is dat zij dwingende controle onderschatten. Geregeld wordt toch uitgesproken: ‘hij/zij is volwassen, dan kan je toch gewoon weggaan!?’ De gevolgen van dit geweld op de hersenen/het zenuwstelsel/het lichaam/het denken en handelen, zou meer aandacht mogen hebben, zodat de professionals begrijpen wat dwingende controle met een slachtoffer doet. Logisch nadenken en handelen bestaat vaak niet meer bij deze slachtoffers. Professionals blijven te vaak nog denken dat slachtoffers bepaalde acties nog zelf kunnen ondernemen. Zij denken te veel vanuit normale logica en hebben te weinig oog voor trauma en ‘reptielenbrein’.’*
- *‘Met elkaar bekijken hoe we beter herkennen en beschrijven van gedragingen van dwingende controle kunnen integreren in het actie(gericht)overleg -format en qua beschikbare tijd. Een voorbeeld: Voor het AGO moet de inbreng van de tafelpartners op orde zijn. Dat betekent informatie vooraf beschikbaar en dat er op voorhand al is nagedacht over wat te bespreken (conform format). Dan kan tijdens het AGO kort en bondig ieders input besproken worden. De verantwoordelijkheid voor goed integrale bespreking ligt dan bij alle tafelpartners i.p.v. de voorzitter.’*
- *‘Het zou heel wenselijk zijn dat politie en OM aan kunnen geven wat zij nodig hebben aan bewijslast en hoe de ‘zorg-kant’ hierin zou kunnen bijdragen. Dat kan ook al in een eerste contact met een slachtoffer door hier advies te geven over hoe veilig te stellen van mogelijke bewijzen. Het komt nu te veel pas aan de orde tijdens het AGO en ligt het uitvragen hierover vaak bij de voorzitter.’*
- *‘Een gebruiksaanwijzing over het maken van een tijdlijn met daarin wie, wat, waarom, welk doel en ook hoe.’*
- *‘Niet alleen voor het AGO, maar in algemene zin zou er beter en meer feitelijk het gedrag omschreven moeten worden.’*
- *‘Het zou wenselijk zijn dat dwingende controle vaker in een sfeer proces-verbaal beschreven wordt en dat dit als steunbewijs gebruikt kan worden.’*
- *‘Deskundigheidsbevordering voor onder andere de politie collega’s. Zij zouden meer signalen moeten leren herkennen en dit vertalen naar meldingen naar Veilig Thuis, ook bij alleen maar vermoedens van. De vraag of het voldoende is voor strafbaarstelling is op dat moment niet aan de orde.’*
- *‘Wat zou helpen is om tools te hebben zodat het gesprek beter is aan te gaan met slachtoffers en dus gedragingen van dwingende controle beter te concretiseren voor dossiervorming. In het AGO is dat onvoldoende doorvragen wel opgemerkt, maar hier dan echt stappen op zetten richting strafbaarstelling blijft uit. Hierin blijft goede samenwerking belangrijk: wie doet wat wanneer en wie is het eerste aanspreekpunt.’*

4.1.2 Conclusies uit de praktijkverbetering

Uit de praktijkverbetering zijn twee concrete conclusies te formuleren. In paragraaf 4.3 zijn deze vanuit een breder oogpunt beschouwd en drie belangrijke inzichten verwoord.

1. Actie(gericht) overleg niet perse het aangewezen afstemmingsmoment
2. Feitenrelaas is niet aangevuld voor gedragingen van dwingende controle

Ad 1. Actie(gericht) overleg niet perse het aangewezen afstemmingsmoment

Zoals al eerder aangegeven, het actie(gericht) overleg (AGO) is het primair gekozen afstemmingsmoment waar de praktijkverbetering plaats vond. Het overleg richt zich op vroegtijdige afstemming tussen Veilig Thuis en justitiepartners bij samenloop van straf en zorg. Doel is om gezamenlijk de volgorde van acties te bepalen en snel, veilig en effectief op te treden voor directe veiligheid.

De praktijkverbetering liet zien dat het AGO niet de enige en geen vanzelfsprekende plek is voor analyse van dwingende controle. Het AGO wordt vaak voorbereid én geleid door Veilig Thuis. Mede door het project had Veilig Thuis, als voorzitter en voorbereider van het overleg, een extra focus op gedragingen van dwingende controle in het AGO. Veel wenselijker is, en ook de verwachting bij de opzet van de praktijkverbetering, dat alle partners van de netwerksamenwerking bij inbreng en tijdens het AGO meer focus op dwingende controle zouden hebben. De voorzitters gaven aan dat voor een goede herkenning van dwingende controle de deskundige blik van alle partners van belang is. Dit kwam nu onvoldoende naar voren bij de deelnemende regio's.

Een ander element dat naar voren kwam is dat de geadviseerde aanmeldcriteria uit de Bouwstenen notitie⁶⁹ van de aanpak Veiligheid Voorop veelal regionaal is vertaald. In basis heeft de geadviseerde aanmeldcriteria voldoende ruimte om dwingende controle casuïstiek in te brengen. Toch bleek in de praktijk dat deze niet altijd hetzelfde geïnterpreteerd worden. Hierdoor werden casussen met dwingende controle niet altijd geagendeerd.

Bouwsteen Instroomcriteria

- Acute en/of structurele onveiligheid;
- (vermoeden van) strafbare feiten en/of met een hoog afbreukrisico;
- (hoog risico op) fysieke/ psychische gevolgen van geweld en/of hoog risico op herhaling van geweld;
- in combinatie met één (of meerdere) van de volgende kenmerken: stalking, crimineel netwerk, een verleden van (ernstig) geweld (ook tegen professionals), een gerelateerde veiligheidsrisico's, ontkenning (geen zicht op veiligheid), vuurwapengevaarlijk, zeden.

Bron: Bouwstenen notitie 2019 – Aanpak Veiligheid Voorop

Als laatste element dat door de voorzitters is aangedragen dat het AGO niet perse het aangewezen afstemmingsmoment is, gaat over de aard van het overleg. Dit is namelijk actie gericht, de naam laat daar niets te wensen over. Daarbij is snelheid en niet te veel uitweiden over een casus van belang. In die zin is het geen klassieke casuïstiek bespreking. In de regio's wordt verschillend omgegaan met dit gegeven. Daar waar een regio twee keer per week enkele uren ruimte heeft om een AGO te organiseren, kiest een andere regio voor één uur per week een AGO. Met name deze laatste opzet laat weinig ruimte voor een meer tijdovende analyse van gedragingen van dwingende controle. Uiteraard hangt dit samen met 1. wat er al aan de voorkant van het AGO is gedaan en is vastgelegd in de dossiers en 2. Welke mogelijkheden er zijn om over te dragen of te escaleren naar vervolg overleggen.

Ad 2. Feitenrelaas is niet aangevuld voor gedragingen van dwingende controle

In de praktijkverbetering is gevraagd om feitelijke gedragingen te turven en te benoemen. Op de vraag of deze gedragingen van dwingende controle feitelijk genoeg zijn benoemd, dan wel beschreven, bleek hier op een enkele regio na, nauwelijks sprake van te zijn. De opzet van de praktijkverbetering om het feitenrelaas te verbeteren om zo het Openbaar Ministerie meer mogelijkheden te bieden te kunnen vervolgen is niet gelukt. De extra focus heeft geen extra vervolging opgeleverd. De gedragingen werden door alle partners van de netwerksamenwerking niet, op een enkele regio na, als feitelijk genoeg beoordeeld. Wel werden vanuit deze constatering vervolg acties uitgezet om te komen tot een beter feitenrelaas. Dit betrof veelal door-rechercheren of het opstellen van een tijdslijn.

⁶⁹ VNG website (2019) Veiligheid Voorop 'Bouwstenen actiegericht overleg'

4.2 Resultaten vanuit het projectproces

Naast de directe resultaten van de praktijkregio's leverde de gesprekken met en tussen de verschillende deskundigen en ervaringsdeskundigen aanvullende resultaten op die minstens zo waardevol zijn. Deze resultaten dragen wezenlijk bij aan het benodigde andere perspectief en verdieping in de aanpak van dwingende controle. Waar cijfers en turflijsten de zichtbare kant van het project tonen, vormen deze resultaten de motor onder de oppervlakte: ze verschuiven denken, taal en geven antwoord op de vraag in welke richting (door) te ontwikkelen.

4.2.1 De onderhoudsploeg als verdiepende denktank

De onderhoudsploeg⁷⁰, bestaande uit afgevaardigden uit de regio's en inhoudelijk deskundigen, speelde een essentiële rol in de verdieping van het project. Met name de inbreng van organisaties als Filomena, Sterk Huis, FIER, Stichting Het Verdwenen Zelf en PTSS-Preventie konden ieder met eigen praktijkervaring en werkwijze, reflecteren op verschillende denkrichtingen en voorstellen. Hierdoor kon in deze groep zijpaden worden verkend, zoals het ontwikkelen van competentieprofielen per organisatie. Hoewel sommige van deze lijnen bewust zijn losgelaten, hebben ze veel losgemaakt: gesprekken over verantwoordelijkheden, professionaliteit en blinde vlekken. De onderhoudsploeg bleek daarmee een broedplaats voor nieuwe inzichten en gedeeld bewustzijn.

4.2.2 Verbindend momentum

De afsluitende ontknopingsbijeenkomst gaf energie: partners van de netwerksamenwerking gaven aan verder te willen met het thema. Tegelijkertijd werd duidelijk dat een gedegen vervolg, met diepgang en structuur, nodig is. De uitkomsten van deze bijeenkomst zijn opgenomen in de bijlage.

4.3 De drie belangrijkste inzichten

Uit de praktijkverbetering zijn drie belangrijke inzichten te formuleren. Deze inzichten worden toegelicht vanuit een bredere context. In de volgende hoofdstukken zijn deze vertaald naar adviezen.

4.3.1 'In de loop van de zaak'⁷¹ in plaats van één overlegmoment

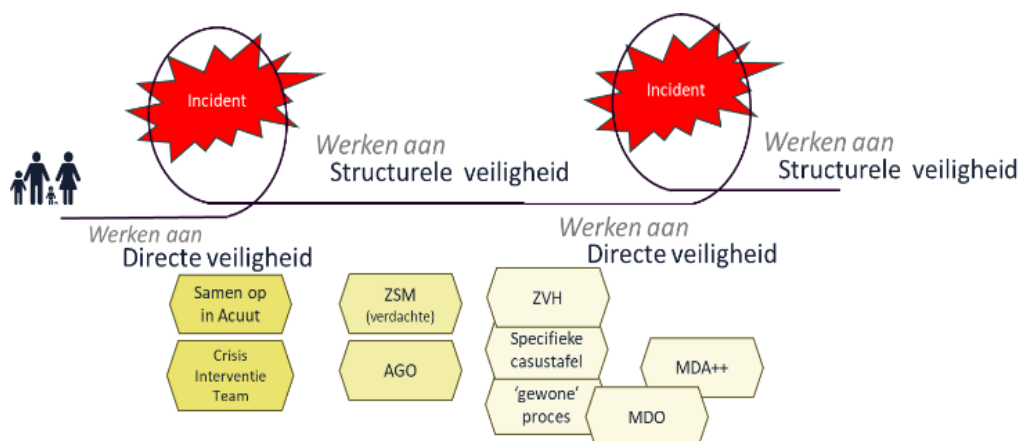
De aanpak Veiligheid Voorop richt zich op verschillende afstemmingsmomenten die gedurende een casus (dan wel zaak) zich enigszins opvolgen. De casus (of zaak) is het gezin dat de cyclus van geweld doorloopt van acute onveiligheid, naar directe veiligheid om vervolgens te werken aan structurele veiligheid en idealiter aan herstelgerichte veiligheid, conform de Visie gefaseerd samen werken aan veiligheid⁷². De werkelijkheid is veel complexer, maar deze indeling is helpend om in de netwerksamenwerking de stappen goed in te richten.

Uit met name ook de ontknopingsbijeenkomst, kwam duidelijk naar voren dat niet alleen het AGO een belangrijk afstemmingsmoment voor het herkennen van gedragingen van dwingende controle is, maar juist in alle momenten. Dus bij een acute situatie, in de vroegtijdige afstemming, in het 'gewone' proces, op de casustafels, zowel regulier of bij vastlopende casuïstiek. Kortom, in 'de loop van de zaak' en dus door de verschillende schakels heen is het van belang om naar gedragingen van dwingende controle te blijven kijken.

⁷⁰ In de bijlage een overzicht van de deelnemers aan de onderhoudsploeg

⁷¹ 'In de loop van de zaak' betekent het verloop van tijd waarin een gezin besproken wordt in de verschillende afstemmingsoverleggen gedurende de periode dat er sprake is van (dreigend) geweld. De term zaak kan ook casus betekenen. Straf is het een zaak (gericht op individu), bij zorg is het een casus (gericht op het systeem).

⁷² Website VNG (2021) document 'visie gefaseerd samen werken aan veiligheid'

Loop van de zaak en enkele afstemmingsmomenten. Bron: Ontknopingsbijeenkomst 1 juli 2025

Het inzicht: dwingende controle vraagt aandacht in 'de loop van de zaak', door verschillende schakels heen. Professionals moeten over tijd leren kijken en de beschikbare informatie niet slechts per moment, maar als geheel benutten. Dit vraagt ook iets van de inrichting van dossiers en overdracht.

4.3.2 Overwegend incidentgerichte werkwijzen

Zoals aangegeven is de huidige aanpak van huiselijk geweld mede gestoeld op het doorbreken van de cirkel van geweld. De visie gefaseerd samen werken aan veiligheid⁷³ wordt gebruikt om te kijken hoe vanuit een directe onveiligheidsituatie gebouwd kan worden aan structurele veiligheid om te komen tot bevorderen van herstel. De praktijk leert, zeker bij casussen met dwingende controle, dat er later toch weer incidenten plaatsvinden waarbij directe veiligheid in het geding is.

Wat naar voren kwam is dat werkwijzen van de organisaties overwegend incidentgericht zijn. Hierbij de opmerking dat Veilig Thuis hier zich in positieve zin onderscheid; hun werkwijze is meer patroongericht. Zo wordt steeds vaker acuut en structureel huiselijk geweld verbonden aan elkaar; leren van wat wel en niet werkt bij structurele veiligheid en dit vertalen naar een handelingsperspectief voor als acute onveiligheid (incident) zich weer voordoet. Dit is ook één van de twee maatschappelijke opgave zoals beschreven in de 'opbrengsten big five acuut onveilig'⁷⁴ dat ingaat op concretisering van een regionaal geïntegreerde crisisinterventie.

Uiteraard is bij politie, Openbaar Ministerie, 3RO en Raad voor de Kinderbescherming ook het besef dat er sprake is van terugkerend geweld, maar toch worden de contacten en de afstemmingsmomenten vooral geactiveerd bij een (volgend) incident. Deze werkwijze in de netwerksamenwerking in combinatie met de manier waarop de afstemmingsmomenten in 'de loop van de zaak' zijn ingericht werkt niet voldoende voor het herkennen van gedragingen van dwingende controle. Een dreiging die langdurig, systematisch en verborgen plaatsvindt, is vrijwel niet op te merken bij bespreking van een incident.

Een voorbeeld is dat er vaak vroegtijdig 'gelabeld' moet worden. Te vroeg labelen leidt tot blinde vlekken en verkeerde denkrichtingen. Hoewel registratiesystemen zoals bij de politie vaak direct een formeel label vragen (bijv. mishandeling art. 300 Sr), is het belangrijk dat professionals blijven kijken naar het totale gedragsbeeld, zonder te snel conclusies te trekken.

⁷³ Website VNG (2021) document 'visie gefaseerd samen werken aan veiligheid'

⁷⁴ Polman, I., Kleinjan, M. (2024) Landelijk Bestuurlijk Netwerk Zorg-straft (2024) 'Opbrengst big five acuut onveilig'

Verschuiving van perspectief

Het WODC rapport 'Psychisch geweld in het strafrecht':

'Ook in de uiteindelijke vervolging is een duidelijk beeld van de context nodig om een geschikte tenlastelegging te formuleren en heeft de rechter deze achtergrond nodig om de gedragingen te kunnen beoordelen. Echter, het adequaat schetsen van de context en het herkennen van psychisch geweld wordt vanuit deze losse incidenten bemoeilijkt door een van de kernproblemen in de strafrechtelijke aanpak van psychisch geweld: de diversiteit en complexiteit van het fenomeen.'

'Voor het verbeteren van de aanpak van psychisch geweld lijkt er daarom een paradigmaverschuiving nodig: een verschuiving van een perspectief die eigenlijk niet bij het alledaagse werkproces hoort – tot nu toe – maar wel nodig is om psychisch geweld goed te kunnen aanpakken.'

Bron: Goldberg, A., Hedlund, N., Althoff, M., Lindenberg, K., van der Wolf, M. (2025) rapport WODC, Universiteit Groningen 'Psychisch geweld in het strafrecht', '51 - 52

Het inzicht: De werkwijzen en registratiesystemen van politie, Openbaar Ministerie, 3RO en Raad voor de Kinderbescherming zijn onvoldoende ingericht om meer patroongericht te werken. Veilig Thuis kan hierin zich nog verder ontwikkelen en landelijk meer uniformeren. Gevolg hiervan is dat de professionals stelselmatige gedragspatronen onvoldoende herkennen, documenteren en aanpakken.

4.3.3 Leren doorgronden van gedrag(ingen)

Met het doorgronden van gedragingen wordt bedoeld dat de professionals zich moeten realiseren dat zij zelf ook gemanipuleerd kunnen worden door de pleger. En als deze manipulatie gecombineerd wordt met de al eerder genoemde denkfouten is het niet mogelijk om het gedrag te kunnen doorgronden. Uit vele onderzoeken^{75 76 77 78 79} blijkt dat het risico op interpretatiefouten groot is wanneer professionals zich richten op andere (subjectievere) factoren zoals emoties, indrukken, klachten, etc.

Professionals gaan bij het ontbreken van een goede analyse van concrete gedragingen andere zaken beoordelen, zoals verklaringen, affectie of mate van samenwerking. Juist dan worden de patronen gemist die zichtbaar worden als gedragingen over tijd en in relatie tot elkaar worden geplaatst. Dit leidt tot tunnelvisie, verkeerd gecodeerde incidenten, het negeren van structurele dreiging en inzet van verschillende interventies die niet effectief zijn.

Het Verwey-Jonker Instituut⁸⁰ benadrukt dat het hulpaanbod bij dwingende controle vaak niet aansluit, omdat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen dwingende controle en ander relationeel geweld. Specifieke bescherming (ook van kinderen) is nodig, dus geen algemene hulpverlening in een context die nog steeds onveilig is.

⁷⁵ Sereno, M., Catagnus, R., Griffith, A., & Eilers, H. (2023). A systematic review of empirical studies measuring training effects on biases evidenced by professionals toward intimate partner violence. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2), 1053–1072

⁷⁶ Cioffi, G., (2025) 'Action for cognitive biases in clinical decision making. *Cognitive Neuro-dynamics*.' Advance online publication. 9

⁷⁷ FitzGerald, C., & Hurst, S. (2017). Implicit bias in healthcare professionals: A systematic review. *BMC Medical Ethics*, 18(1), 19.

⁷⁸ Osmo, R., & Rosen, A. (2002). Social workers' strategies for treatment hypothesis testing. *Social Work Research*, 26(1), 9–20.

⁷⁹ Saposnik, G., Redelmeier, D., Ruff, C. C., & Tobler, P. N. (2016). Cognitive biases associated with medical decisions: A systematic review. *BMC Medical Informatics and Decision Making*, 16, 138. 1

⁸⁰ Lünemann, K., Lünemann M., Steketee, M., (2024) Verwey Jonker, rapport 'Patroon van dwang en controle is genderspecifiek'

Onderzoek van Verwey-Jonker

'Het hulpverleningsaanbod lijkt weinig aan te sluiten bij de specifieke problematiek in geval van dwingende controle. Het soort hulp dat wordt geboden voor slachtoffers van dwingende controle is hetzelfde als voor slachtoffers waar hiervan geen sprake is.'... We kunnen concluderen dat het hulpaanbod niet goed aansluit op het specifieke patroon van dwingende controle. In geval van dwingende controle dient de nadruk meer te liggen op bescherming en het bieden van hulp en ondersteuning van de intieme (ex-)partners apart, evenals hulp aan de kinderen. Om tot een adequate bescherming te komen is een gedifferentieerde aanpak noodzakelijk met aandacht voor het onderscheid tussen geweldspatronen van dwang en controle, met grote risico's op ernstig of dodelijk letsel en situationeel geweld.'... 'Daarnaast is meer specifieke aandacht nodig voor kinderen. De negatieve impact van dwingende controle op kinderen binnen de gezinssituatie en na scheiding is bekend uit onderzoek'.

Bron: Lünemann, K., Lüneman M., Steketee, M., (2024) Verwey Jonker, rapport 'Patroon van dwang en controle is genderspecifiek'

Doorgronden is niet alleen noodzakelijk voor effectiviteit maar ook om **verzwaard slachtofferschap** (secundaire victimisatie⁸¹) te voorkomen. Verzwaard slachtofferschap vindt bij dwingende controle plaats wanneer een slachtoffer van dwingende controle verdere schade ondervindt doordat de situaties die het slachtoffer meemaakt, genegeerd, gebagatelliseerd of verkeerd geïnterpreteerd wordt door hulpverleners, politie, justitie of andere betrokkenen. Het slachtoffer raakt hierdoor nog meer geïsoleerd en de kansen nemen af om aan de dwingende controle te ontkomen.

Verzwaard slachtofferschap is één van de gevolgen als dwingende controle niet goed wordt doorgrond met grote gevolgen voor slachtoffers. De pleger wil controle, altijd en overal over het slachtoffer en zal deze controle dus ook via professionals en andere betrokkenen proberen te behouden. De simpelste manier, die vaak wordt gebruikt, is het onbeperkt verspreiden van onwaarheden en valse beschuldigingen of zelfs valse aangiftes, net zo lang tot iedereen het slachtoffer wantrouwt. Een pleger gebruikt hiervoor verschillende strategieën die professionals moeten leren doorgronden om hier weerstand tegen te bieden.

Slachtoffers onderschatten eigen situatie

Slachtoffers herkennen of onderschatten hun eigen slachtofferschap. De hele toxische omgeving heeft hun 'wat is normaal' compleet verstoord. Een denkfout is dat een professional concludeert dat er niets aan de hand is, mede omdat het slachtoffer dit ook niet tegenspreekt. Slachtoffer zwijgt, niet alleen uit angst maar ook omdat dit vaak in hun huidige wereld aantrekkelijker is dan vluchten/hulp vragen, maar ook omdat ze de aard en/of ernst zelf niet (meer) herkennen. De denkfouten zijn dus zo gemaakt met als gevolg verkeerde vervolgacties en mogelijk verzwaard slachtofferschap.

Inzicht: Het doorgronden van gedragingen van dwingende controle vraagt om discipline, kennis en vaardigheden om te observeren, noteren en analyseren zodat leugens en manipulatie zichtbaar worden.

⁸¹ Website European Institute for Gender Equality, woordenlijst 'secundaire victimisatie'

4.4 Naar een andere manier van kijken, zien en handelen

De praktijkverbetering heeft laten zien dat het herkennen en begrijpen van dwingende controle vraagt om een andere manier van kijken, zien en handelen. Wat nodig is, is geen standaard checklist of uniforme werkwijze, maar een benadering die ruimte laat voor context, professionele duiding en samenwerking over de domeinen heen.

Dwingende controle is niet altijd zichtbaar op het moment van eerste melding of incident. Het voltrekt zich vaak over langere tijd, in complexe relaties en met subtiele signalen. Die dynamiek vraagt om maatwerk, maar ook om richting. Richting in taalgebruik, in het stellen van de juiste vragen en in het ontwikkelen van gedeelde werkwijzen.

Een uniforme handreiking die in alle situaties toepasbaar is, zou daarbij tekortschieten. Wat wél mogelijk en wenselijk is, is het gebruiken van een methodiek die helpt om dwingende controle systematisch te kunnen signaleren, analyseren en bespreekbaar te maken. Een methodiek die ruimte laat voor professionele afweging en interprofessionele samenwerking, maar die ook voldoende houvast biedt om gericht te handelen.

Het volgende hoofdstuk biedt daartoe een aanzet en worden adviezen geformuleerd die voortkomen uit de opbrengsten en inzichten van dit project. Ze zijn bedoeld om verdere ontwikkeling richting te geven, niet als eindpunt, maar als uitnodiging tot verdere verdieping en gezamenlijke stappen.

5 Fundament voor verandering

**‘Anders kijken, naar gedragingen
zien van dwingende controle
en dan handelen!’**
effectief

Het is van belang om te benadrukken hoe groot de drive en passie van de professionals is. Dit is in het hele project zichtbaar geweest. De wil om samen te kijken naar hoe het anders, beter, effectiever kan is een drijfveer van alle betrokkenen van het project geweest. En dat mag benadrukt worden omdat het immers van alle collega's lef vraagt om te zeggen dat het anders moet. Maar het moet echt anders. En dat is alleen maar haalbaar als er anders gekeken wordt. Deze boodschap is geen nieuws als er gekeken wordt naar verschillende onderzoeken. Zo haalt het onderzoek⁸² van Verwey-Jonker uit 2020 aan: 'Geweld dat uit onmacht of frustratie voortkomt, vraagt om een andere aanpak dan geweld dat bedoeld is om te controleren of te manipuleren.' Het rapport heeft niet voor niets de titel: 'Kwestie van lange adem - Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen?'

‘Effectief handelen begint bij het juiste perspectief.’

In dit hoofdstuk worden vijf kernadviezen gepresenteerd die samen het fundament vormen voor structurele verbetering in de aanpak van dwingende controle. Elk advies bouwt voort op het vorige: van anders kijken, naar methodisch handelen, deskundigheidsbevordering, ondersteunende hulpmiddelen en uiteindelijk een bredere maatschappelijke beweging.

De adviezen zijn gebaseerd op inzichten uit de praktijkverbetering, gesprekken met betrokken professionals, (internationale) literatuur en de gezamenlijke reflecties tijdens de ontknopingsbijeenkomst. De praktijk heeft laten zien dat er al veel bereidheid is om te leren en te veranderen. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat alleen een samenhangende en consequente aanpak echt het verschil gaat maken. Als dit is te combineren met al gaande ontwikkelingen is er een win-win situatie.

5.1 Advies: Bevorder een nieuw perspectief op dwingende controle

De praktijkverbetering en de (internationale) literatuur hebben zichtbaar gemaakt hoe bestaande werkwijzen en aannames kunnen leiden tot blinde vlekken en ineffectieve interventies. Dwingende controle wordt nog te vaak niet herkend, gebagatelliseerd of verkeerd geïnterpreteerd als wederzijds conflict of 'vechtscheiding'.

Dit vraagt om meer dan alleen meer deskundigheid; het vraagt om een fundamenteel nieuw perspectief: een manier van kijken die structurele machtsongelijkheid en manipulatie onderkent. Een perspectief waarin gedragingen over tijd worden beoordeeld, in plaats van losse incidenten.

Zoals een Belgische leidraad⁸³ het treffend omschrijft:

‘Het concept van dwingende controle stelt een paradigmaverschuiving voor en zet ons aan om geweld tussen (ex-)intieme partners te beschouwen als het ontnemen van middelen en vrijheid, niet langer als fysiek geweld dat zich manifesteert in geïsoleerde incidenten.’

Het is deze verschuiving, dit nieuwe perspectief, die de basis vormt voor alle verdere stappen. Methodieken, scholing en werkwijzen moeten in dit licht worden ontwikkeld en toegepast. Alleen dan beklijft het leren, verandert het handelen én blijft het zicht behouden op wat eerder te vaak werd gemist.

⁸² Steketee M., Tierolf B., Lünemann K., Lünemann M., (2020) Verwey Jonker Instituut – rapport 'Kwestie van lange adem'

⁸³ België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle - gids voor de politie, diensten voor slachtofferhulp en psychosociale hulpverleners binnen de eerste lijn, hoofdstuk 1, paragraaf 7, 10.

5.2 Advies: Werk met een methodiek die dwingende controle zichtbaar maakt

Uit de praktijk blijkt dat professionals onvoldoende werken zonder structurele werkwijze die dwingende controle herkenbaar en bespreekbaar maakt. Een nieuw perspectief krijgt pas kracht als het wordt ondersteund door een methodiek die helpt patronen te analyseren en denkfouten te doorbreken. Door aanleren en toepassen van deze methodiek kan de professional de problematiek op tafel krijgen. Niet alleen omdat het richting geeft, maar vooral omdat het reflectie structureert. Zonder een dergelijke methodiek is het risico groot dat gedragingen worden beoordeeld op basis van aannames (biases) of dat eenzijdige controle wordt geïnterpreteerd als wederzijds conflict.

Belangrijk is dat de gebruikte methodiek:

- wetenschappelijk onderbouwd is,
- systematische reflectie stimuleert,
- oog heeft voor machtsdynamieken en strategische manipulatie,
- inzetbaar is in alle schakels van de netwerksamenwerking,
- (internationale) onderzoeken toepast bij doorontwikkeling van de methodiek.

Tijdens het project is samengewerkt met deskundigen die ervaring hebben met methodisch werken op deze gebieden. Eén van de aangereikte werkwijzen, de Veilige Hulp-methodiek van het Expertisecentrum Dwingende Controle⁸⁴, sluit inhoudelijk sterk aan op de kerninzichten uit dit project. Deze methodiek is mede ontwikkeld om met een scherp analytisch kader en systematische reflectie recht te doen aan complexe dynamieken. Wat deze methodiek effectief maakt is enerzijds de combinatie van bewezen methoden voor communicatie, dossiervoering, kritische knelpuntenanalyse en feitenonderzoek en anderzijds het feit dat de methodiek gecombineerd kan worden met werkwijzen van afzonderlijke en uiteenlopende organisaties in de zorg- en veiligheidsnetwerksamenwerkingen. Zodoende vormt deze manier van werken ook een vanzelfsprekende grondslag voor effectieve multidisciplinaire samenwerking. Hoewel dit rapport geen methodiek voorschrijft, is de inbreng van het expertisecentrum van waarde geweest.

Wat een methodiek dwingende controle op gaat leveren

Nederland heeft een traditie van systemische interventies, verbindend communiceren met name in de zorg gerelateerde hulpverlening. Deze interventies zijn in basis bedoeld voor een situatie waarin de (ex)partners een gelijkwaardige machtsdynamiek hebben, terwijl er bij dwingende controle expliciet sprake is van een eenzijdige machtsdynamiek. Het gevolg is dat interventies die vanuit deze gelijkwaardigheid worden ingezet, juist een contra-indicatie zijn. De pleger kan het slachtoffer nog steeds onder druk zetten en zo speelt de professional onbedoeld de pleger in de kaart⁸⁵.

In Engeland pleit men bijvoorbeeld voor overdracht van het kind van ene ouder naar andere ouder op neutrale locaties. In Nederland wordt veelal het als een redelijke eis gezien als een pleger aangeeft 'een zo normaal mogelijke overdracht te wensen voor de kinderen'. De pleger komt daarmee dus bij het slachtoffer aan huis. Zo'n wens en beleving van een pleger zouden niet gehonoreerd moeten worden omdat een slachtoffer, zeker bij verbreken van de relatie de directe veiligheid in het geding is. Met systemische interventies staat de beleving van beiden centraal vanuit het mediatio aspect. Dit staat loodrecht op de veiligheid voor het slachtoffer bij dwingende controle, hierbij zal de pleger meer begrensd moeten worden.

Met een methodiek dwingende controle wordt voortdurend bepaald of er sprake is van dwingende controle. De interventies bij dwingende controle zijn gericht op directe bescherming van het slachtoffer, daarom is voortdurende alertheid nodig of er dwingende controle is en zo ja: wie slachtoffer/pleger is. Bij twijfel dient eerst de gelijkwaardigheid tussen de (ex)partners duidelijk te worden. (Stark, Monckton -Smith)

Het advies betreft hiermee niet het ontwikkelen van een methodiek dwingende controle maar gebruik maken van wat al beschikbaar is en deze nog verder door ontwikkelen en breder toepasbaar maken. Belangrijk is dat de methodiek dwingende controle zich richt op het leren slachtofferschap en ouderschap te onderscheiden en

⁸⁴ Website Expertisecentrum Dwingende Controle, De Veilige Hulp Methodiek

⁸⁵ Katz, E. (2015). Beyond the physical incident model: How children living with domestic violence are harmed by and resist regimes of coercive control. Child Abuse Review, 25,46–59.

om sturingsbesluiten te nemen waarbij slachtofferschap en daderschap van elkaar gescheiden worden. Juist door de pleger geen toegangsmogelijkheden meer te bieden tot het slachtoffer kan veiligheid gegarandeerd worden.

5.3 Advies: Zet in op specifieke deskundigheidsbevordering

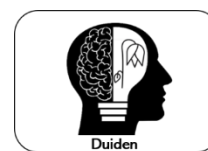
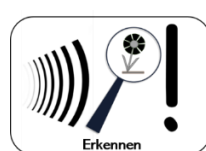
Om het nieuwe perspectief te borgen en methodisch te kunnen werken, is inhoudelijke scholing onmisbaar. Daarom is werken aan deskundigheidsbevordering om dwingende controle effectiever aan te kunnen pakken, een basisvoorwaarde. Niet iedereen hoeft specialist te worden, maar iedereen moet leren vanuit het juiste perspectief te kijken én te handelen. Scholing vraagt om maatwerk.

Het advies richt zich op deskundigheidsbevordering specifiek gericht op de bescherming van het slachtoffer en voorkomen van verzaamd slachtofferschap. In het plan van aanpak 'Stop femicide!' is al een aanzet gemaakt dat wellicht nog aanscherping vraagt vanuit het (nieuwe) perspectief zoals beschreven in 5.1.

Het GREVIO rapport⁸⁶ (2025) stelt in de eerste thematisch evaluatierapport over Nederland dat: *'Herinnerend aan de bevindingen in haar nulmetingsrapport, en gezien de aanhoudende lacunes op het gebied van de opleiding van professionals, wier bijdrage aan een op vertrouwen gebaseerd systeem van ondersteuning, bescherming en rechtspraak van vitaal belang is, dringt GREVIO er bij de Nederlandse autoriteiten op aan de opleiding van alle professionals die te maken hebben met slachtoffers van geweld tegen vrouwen te intensiveren met betrekking tot alle vormen van geweld die onder het Verdrag van Istanbul vallen, inclusief de digitale dimensie ervan.'* Een duidelijke oproep om kritisch te kijken naar datgene wat nu uitgevoerd, ingezet en doorontwikkeld wordt.

Stappen om te kunnen vertragen

Een belangrijk onderdeel is het leren denken in de driedeling⁸⁷: **herkennen – erkennen – duiden**. Door deze indeling terug te laten komen in de scholing helpt het professionals om hun waarnemingen te vertragen en niet te snel te 'labelen'. Stil staan, reflecteren en dus continue analyseren of er sprake is van dwingende controle.

Kernwoorden	Kennis en bewustwording	Bewust zijn van, doorzien	Begrijpen en toepassen
Omschrijving	Het gaat hier om het verkrijgen van kennis over en bewust zijn van gedragingen die mogelijk dwingende controle tonen.	Het gaat hier om begrijpen dat er een risico is en de mogelijke impact van de gedragingen voor het slachtoffer.	Het gaat hier om weten wat het is, waarom het gebeurt en wat er nodig is.
	Het signaleren van gedragingen in een patroon.	Het inzien en onderschrijven dat er sprake is van dwingende controle.	Het kunnen toepassen van interventies die effectief en helpend zijn.
Aandachtspunt	Professional weet welke invloed zijn gedrag en taal heeft tijdens interactie met slachtoffer en/of pleger.	Professional brengt de ogenschijnlijk normale gedragingen in beeld, analyseert en doorziet voor wat de gedragingen ten doel hebben. In registratie niet labelen, maar gedragingen omschrijven.	Professional doorgrondt de gedragingen van slachtoffer en pleger en kan in samenwerking met partners uit de netwerksamenwerking komen tot adequate interventies. Labelt daar waar nodig is voor strafvervolgning.

⁸⁶ GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands- bijlage III Analyse van de implementatie van geselecteerde bepalingen in prioritaire gebieden op het gebied van preventie, bescherming en vervolging – trainen van professionals- punt 82 - 27

⁸⁷ Interpretatie van leermodel van Kolb

5.3.1 Thema's die expliciete aandacht vragen

Uit het project zijn verschillende thema's naar voren gekomen die expliciete aandacht vragen in de scholing voor dwingende controle. Daarbij werd door vele betrokkenen opgemerkt dat deze thema's ook gelden voor alle scholing dat over huiselijk geweld gaat.

In het GREVIO rapport⁸⁸ (2025) staat: *'Dergelijke opleidingen moeten gepaard gaan met gestandaardiseerde protocollen die gericht zijn op het identificeren, bieden van ondersteuning aan en doorverwijzen van slachtoffers naar andere algemene en specialistische diensten, en moeten regelmatig worden geëvalueerd. De opleidingen moeten gericht zijn op de mensenrechten, veiligheid, individuele behoeften en empowerment van de slachtoffers, evenals op het voorkomen van secundaire victimisatie door middel van een slachtoffergerichte en trauma-geïnformeerde aanpak, en moeten worden aangeboden aan iedereen in de sectoren justitie, rechtshandhaving, sociale zekerheid, gezondheidszorg en onderwijs.'*

De thema's uit het project sluiten aan bij deze oproep.

1. Meer bewust zijn van de (on)mogelijkheden van de partners uit de netwerksamenwerking

Meer inzicht in de (on)mogelijkheden van partners van de netwerksamenwerking voorkomt aannames en vergroot de effectiviteit van samenwerking. Voorbeeld: Het OM heeft bij de ontknopingsbijeenkomst een korte maar waardevolle presentatie over bewijsbaarheid van psychisch geweld gegeven. De deelnemers gaven aan dat dit inzichtgevend was.

2. Handelingsverlegenheid bespreekbaar maken

Professionals moeten kunnen benoemen wanneer zij handelingsverlegen zijn en deze kwetsbaarheid omarmen. Het WODC rapport⁸⁹ 'Psychisch geweld in het strafrecht' noemt dit knelpunt ook expliciet. Bij dwingende controle lijkt de drempel vaak nog hoger, het goede doen, waardoor men terug valt op emoties zoals onderbuikgevoel en daardoor meer vatbaar is voor denkfouten. Scholing moet deze drempel verlagen en ruimte bieden voor methodisch reflectie op de eigen aannames.

3. Juridisch bewustzijn

Misbruik van procesrecht is een veelvoorkomend controle-instrument met verzwaaard slachtofferschap tot gevolg. Zie ook dit artikel uit 2021⁹⁰ met de titel: 'huiselijk geweld juristen moeten leren rode vlaggen te herkennen.' Professionals moeten weten dat rapportages en observaties vrijwel altijd in juridische procedures terechtkomen. In andere landen bestaan al tools om juridische manipulatie te signaleren⁹¹. Scholing volgens een methodiek, zoals in vorige paragraaf uiteen gezet, kan dit bewustzijn vergroten en werkwijzen bieden om machtsmisbruik via het recht te herkennen. Verwey-Jonker ondersteunt dit met hun onderzoek⁹².

Onderzoek 'Waar geweld uit beeld raakt'

Verwey Jonker (2025) twee aanbevelingen:

1. Alle juridische professionals en bepaalde hulpverleners zoals mediators scholen op het thema huiselijk geweld.
2. Beter toetsingskader invoeren, waardoor rechters verplicht worden huiselijk geweld expliciet mee te wegen in hun beslissingen.

⁸⁸ GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands- bijlage III Analyse van de implementatie van geselecteerde bepalingen in prioritaire gebieden op het gebied van preventie, bescherming en vervolging – trainen van professionals- punt 82 - 27

⁸⁹ Goldberg, A., Hedlund, N., Althoff, M., Lindenberg, K., van der Wolf, M. (2025) rapport WODC, Universiteit Groningen 'Psychisch geweld in het strafrecht', 61

⁹⁰ Bruins, A., (2024) Mr.Online artikel 'Huiselijk Geweld: Juristen moeten leren 'rode vlaggen' te herkennen'

⁹¹ Gutowski, S. E. (2023). Coercive control in the courtroom: The Legal Abuse Scale (LAS). Journal of Family Violence, 38(5), 661–674.

⁹² Lünemann K., Lünemann M., (2025) Verwey Jonker Instituut – rapport 'Waar geweld uit beeld raakt'

4. Impact van professioneel gedrag

Manipulatieve mechanismen zijn vaak diep ingesleten in de interactie tussen slachtoffer als pleger. Professionals beseffen niet altijd welke impact hun houding en woordgebruik heeft op zowel slachtoffer als pleger. Daarbij is het wel van belang om kritische vragen steeds vanuit een andere invalshoek te stellen. Deze vaardigheid zou een tweede natuur moeten zijn voor iedere professional. De Belgische gids voor professionals⁹³ gaat hier op in.

De juiste woorden kiezen.

Het is soms verontrustend om de ambivalentie of het lijden van slachtoffers van geweld met eigen ogen te moeten aanschouwen. Sommige van hun houdingen of reacties ontgaan ons of lijken onbegrijpelijk. Slachtoffers benadrukken het belang van de woorden die ze horen van de professionals die met hen in contact komen. Diezelfde slachtoffers zeggen dat het belangrijk is dat ze zich op hun gemak voelen om te praten en zich gesteund te voelen.

5. Basiskennis versus specialistische kennis

Niet iedereen hoeft specialist te zijn, maar iedere professional moet een basisniveau aan kennis en vaardigheden hebben. Belangrijk is het vermogen om niet te snel te interveniëren maar sneller schakelen naar specialistische expertise om uit te sluiten dat er sprake is van dwingende controle. Want als die er wel is, dan moet er allereerst bescherming komen.

5.4 Advies: Ontwikkel en gebruik passende hulpmiddelen

Een methodiek wordt krachtiger wanneer deze ondersteund wordt door praktische hulpmiddelen. Denk aan signaleringslijsten, tijdlijn-tools of gespreksformulieren.

De praktijk wijst echter uit dat niet elk hulpmiddel effectief is. Instrumenten zoals de spiekbrieven uit dit project hebben bijgedragen aan bewustwording, maar blijken onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd en vatbaar voor interpretatiefouten. Ze kunnen zelfs onbedoeld bijdragen aan verzwaard slachtofferschap, als gedragingen verkeerd worden geïnterpreteerd of als hulpmiddelen los van context worden gebruikt.

Daarom is het advies:

Ontwikkel handvatten die alleen worden ingezet als onderdeel van een bredere methodiek en reflectieproces.

Daarnaast kunnen digitale hulpmiddelen, zoals tijdlijn-tools of integrale dossiersystemen, waardevol zijn mits deze zijn beschouwd op basis van het nieuwe perspectief en methodiek. In het project is contact geweest met enkele lopende projecten om bevindingen met elkaar te delen. Een belangrijke waarde en ook advies is dat er meer wetenschappelijke basis aan veiligheids- en risicotaxatie instrumenten verbonden moet worden. Daarbij is gekeken naar de bestaande wens van bijvoorbeeld de politie of het opstellen van een tijdlijn voor patronen in te bouwen is in de bestaande digitale verbeterprojecten. Hierover in paragraaf 6.2.4 meer.

5.5 Advies: Stimuleer maatschappelijke normverandering

Dwingende controle is niet alleen een zaak van professionals, het is een diepgeworteld maatschappelijk vraagstuk. Machtsdynamieken in zowel huiselijke sfeer al daarbuiten, raken aan gedeelde normen over vrijheid, autonomie en veiligheid. Daarom is het van belang om naast professionele verdieping ook de publieke bewustwording te versterken. Want hoe eerder omstanders herkennen dat iets niet klopt, hoe groter de kans dat slachtoffers worden geloofd en ondersteund.

⁹³ België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle - gids voor de politie, diensten voor slachtofferhulp en psychosociale hulpverleners binnen de eerste lijn, hoofdstuk 2, paragraaf 1, 12.

Een recente stap in die richting is de campagne ‘Waar ben je?’, gelanceerd door het ministerie van Justitie en Veiligheid in september 2025. Deze publiekscampagne wil het bewustzijn vergroten over het feit dat femicide zelden uit het niets komt; vaak gaat daar een periode van dwingende controle aan vooraf. De campagne benadrukt dat vrienden, familie en collega’s soms signalen kunnen opmerken die het slachtoffer zelf nauwelijks kan benoemen.

Dergelijke campagnes zijn geen vervanging van professionele analyse waar dieper inzicht en methodische duiding essentieel zijn, maar kunnen het maatschappelijk gesprek aanjagen en dragen bij aan een nieuwe norm: wat eerder werd weggewuifd als ‘relatiegedoe’ of ‘privéprobleem’, wordt nu steeds vaker herkend als structureel geweld.

Voor de praktijk betekent dit:

- **Verbind regionale inspanningen aan landelijke campagnes.** Gebruik ze als aanleiding voor dialoog en bewustwording, binnen en buiten organisaties.
- **Zorg dat professionals kennis hebben van wat zij moeten doen.** Want waar de campagne inzet op dat het publiek signaleert, ligt het risico dat professionals ook blijven hangen in ‘lijstjes’. Alleen met diepgaand begrip van patronen, machtsdynamiek en manipulatie kan dwingende controle effectief worden herkend en doorbroken.
- **Versterk de maatschappelijke beweging.** Sluit aan bij initiatieven van slachtoffers, ervaringsdeskundigen en lokale netwerken die bewustwording vergroten en stigma’s doorbreken.

De campagne ‘Waar ben je?’ toont aan dat de urgentie inmiddels op meerdere niveaus wordt gedeeld. Het is nu zaak om deze beweging te verdiepen, verbreden en vasthouden.

Afsluiting

Met deze vijf adviezen ligt er een stevig fundament voor verandering. Niet door losse maatregelen, maar door samenhangend en consequent te bouwen aan:

- een nieuw perspectief,
- een methodische werkwijze,
- inhoudelijke scholing,
- passende hulpmiddelen,
- en een breed gedragen maatschappelijke norm.

Wat eerder verborgen bleef, is nu zichtbaar geworden. Die helderheid vraagt om verantwoordelijkheid: kijken, zien, duiden en daarna handelen. Het volgende hoofdstuk bevat een voorstel voor een actieplan waarin deze adviezen worden vertaald naar uitvoerbare stappen.

6 Werk aan de winkel

De aanpak van dwingende controle vereist een strategische en samenhangende koers, gedragen door beleid, praktijk en samenleving. De urgentie is evident. Tegelijkertijd is de beweging die op gang is gebracht kwetsbaar als deze niet wordt ondersteund met heldere keuzes in governance, deskundigheidsontwikkeling en methodiek. Daarbij is de beweging vooral nu in te zetten bij dwingende controle in de huiselijke sfeer met aandacht voor het bredere begrip van dwingende controle buiten de huiselijke sfeer in een later stadium. Ook daar is werk aan de winkel en mag niet vergeten raken.

De neiging bestaat om te reageren met: ‘Maar dit doen we toch al?’ Er gebeurt inderdaad veel en dat is hoopvol. Tegelijkertijd laat de praktijk, ondersteund door onderzoek én de recente GREVIO-evaluatie van Nederland, zien dat we er nog niet zijn. Niet omdat de inzet ontbreekt, maar omdat het perspectief nog niet scherp genoeg is. Zoals het GREVIO rapport⁹⁴ (2025) constateert dat bestaande hulp vaak onvoldoende aansluit op situaties van dwingende controle. Nederland toont ambitie, maar mist nog structurele samenhang, specifieke expertise en voldoende bescherming van slachtoffers. Het is tijd voor een kantelpunt naar een volwassen reflectie op het besef dat goedbedoelde acties nog niet het beoogde effect hebben. Die erkenning is geen verwijt, maar een krachtig begin. Dwingende controle vraagt om meer en vooral om iets anders.

Het vorige hoofdstuk liet dan ook zien dat het anders kan én moet: dat professionals vanuit een nieuw perspectief, met de juiste kennis, methodiek en ondersteunende instrumenten beter in staat zijn om structurele machtsongelijkheid te herkennen en te duiden. Dit hoofdstuk bouwt daarop voort met actielijnen voor beleid, praktijk en besturing.

6.1 Richting kiezen en verantwoordelijkheid nemen

De aandacht voor dwingende controle groeit; in de politiek, de media en de samenleving. Daarmee ontstaat ruimte voor fundamentele verandering. Maar die verandering komt niet vanzelf. Er is bestuurlijke sturing nodig om het perspectief te verbreden, de kennis te verdiepen en instrumenten daadwerkelijk te borgen in praktijk en organisatie.

De opgave is complex en overstijgt sectorale grenzen. Het vraagt regie op meerdere niveaus:

- **Landelijk:** om visie, beleid, wetgeving en financiering te borgen.
- **Regionaal:** om de praktijk te verbinden aan bestuurlijke keuzes.
- **Lokaal en binnen organisaties:** om concrete uitvoering en dagelijkse besluitvorming mogelijk te maken.

Deze aanpak op meerdere niveaus vraagt om heldere governance. In het bijzonder om regie die niet verzandt in vrijblijvendheid, maar verantwoordelijkheden toedeelt en voortgang bewaakt. Met name de samenwerking landelijk en regionaal wordt in het GREVIO rapport⁹⁵ (2025) ook aangehaald: *‘GREVIO moedigt de Nederlandse autoriteiten sterk aan om ervoor te zorgen dat alle beleidsmaatregelen en maatregelen die worden genomen met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld worden gecoördineerd, ook met de gemeenten, en dat het bestaande beleid alle vormen van geweld tegen vrouwen aanpakt die onder het Verdrag van Istanbul vallen, met inbegrip van economisch geweld en gedwongen sterilisatie.’*

Landelijke regie

Er is een duidelijke behoefte aan een landelijk kader dat de beweging richting geeft en de versnippering tegengaat. Deze rol zou op ministerieel niveau belegd moeten worden, in nauwe afstemming met Veiligheid Voorop (Landelijk Netwerk Zorg & Straf) dat bij uitstek gepositioneerd is om vanuit de netwerksamenwerking de inhoudelijke samenhang te bewaken.

⁹⁴ GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands

⁹⁵ GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands - Changes in definitions, comprehensive and co-ordinated policies, funding and data collection in the areas of violence against women and domestic violence- nr. 26 - 15

Tegelijkertijd vraagt de complexiteit van het onderwerp om een aanvullende rol: een onafhankelijk persoon die het perspectief blijvend bewaakt, tussen de lijnen door leest en verbindt waar organisaties en domeinen uiteen dreigen te lopen. Iemand die, wars van beleidsmatige inkleuring, ruimte houdt voor reflectie, kritische bevraging en moreel kompas. Deze rol vraagt positionering buiten de bestaande structuren, met toegang tot alle relevante tafels, en kan fungeren als brug tussen beleid, praktijk en onderzoek.

Ook het opzetten van een landelijk expertisepunt of stuwploeg (zie kader), gericht op wetenschappelijke toetsing van methodieken, instrumentontwikkeling en overdracht van voortschrijdend inzicht, is onderdeel van die landelijke taak. Dit expertisepunt moet onafhankelijk opereren en in staat zijn bestaande ontwikkelingen, ook internationaal, kritisch te duiden en te vertalen naar de Nederlandse praktijk. In de In de Kamerbrief⁹⁶ over de 'voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak Stop femicide!' is hier al op ingezet maar dan vooral vanuit Veilig Thuis de expertiserol die zij vervullen.

Stuwploeg van onderhoudsploeg naar beweging

De onderhoudsploeg fungeerde in het project als verdiepende denktank en legde de basis voor een mogelijk landelijk expertisepunt. Als *stuwploeg* kan deze groep, zonder formele regie, richting geven aan inhoudelijke ontwikkeling. Door onafhankelijk te werken en voortschrijdend inzicht te vertalen naar beleid, praktijk en scholing, draagt de ploeg bij aan samenhang en kwaliteit in de landelijke aanpak van dwingende controle. In de bijlage een opsomming van deelnemers van de onderhoudsploeg uit het project.

Regionale sturing

De regio vormt een cruciale schakel in de aanpak van dwingende controle. Juist hier komt de samenwerking tussen gemeenten, Veilig Thuis, politie, OM, Reclassering (3RO), Raad voor de Kinderbescherming, Slachtofferhulp Nederland en zorgaanbieders samen in het dagelijkse handelen. Effectieve regie is op dit niveau onmisbaar, zowel inhoudelijk als bestuurlijk. Tot op heden is de aanpak van huiselijk geweld veelal vanuit het zorgdomein georganiseerd. Strafrechtelijke partners zijn wel aangesloten bij het vroegtijdig afstemmen vanuit de aanpak Veiligheid Voorop. Daarbij is samenwerking (bij opschaling) met het Zorg- en Veiligheidshuis vaak een vervolgstap in de huidige samenwerking. Dwingende controle vraagt echter om een meer geïntegreerde benadering van zorg én veiligheid, niet alleen vanaf het eerste moment.

Daarom is het essentieel dat ook op gemeentelijk niveau de bestuurlijke verantwoordelijkheid wordt belegd bij zowel de wethouder zorg als de burgemeester (openbare orde & veiligheid). Deze combinatie maakt de gedeelde verantwoordelijkheid zichtbaar en krachtig. Door dit duo-stuurschap structureel te positioneren binnen de gemeentelijke vierhoek ontstaat ruimte voor regie, prioritering en gezamenlijke ontwikkeling zonder dat een nieuwe structuur nodig is.

Het voorbeeld van Amsterdam is hierin illustratief: de stad zet actief in op het bestuurlijk agenderen van intieme terreur vanuit dit duo-stuurschap. De aanpak van intieme terreur vraagt immers om een samenhangende inzet op het snijvlak van zorg en veiligheid. De wethouder Zorg en de burgemeester geven hier gezamenlijk richting aan, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. De wethouder borgt de inzet op preventie, vroeg-signalering en passende ondersteuning en hulp aan zowel slachtoffers als plegers. De burgemeester draagt zorg voor de bestuurlijke regie en de integrale veiligheidsaanpak. Door deze verantwoordelijkheden te verbinden, ontstaat een aanpak waarin zorg en veiligheid structureel worden geïntegreerd. Dit bevordert een tijdige signalering van risico's, een effectieve inzet van interventies, een adequate aanpak van plegers en een duurzame bescherming van slachtoffers. Dergelijke initiatieven verdienen navolging.

Een mogelijk vervolg zou kunnen zijn, dat één van de G4 gemeenten, het initiatief neemt om dwingende controle vanuit dit duo-stuurschap te agenderen. Hiermee ontstaat een krachtig signaal naar ook andere gemeenten om in gezamenlijkheid van straf en zorg dit complexe thema regionaal en dus gemeentelijk aan te sturen.

⁹⁶ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, (2025) Kamerbrief 'Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak 'Stop femicide!'

Organisatie-inbedding

Regionale sturing kan alleen effectief zijn als ook binnen de afzonderlijke organisaties de borging op orde is.

Dat vraagt om:

- Het benoemen van sleutelpersonen met expliciete verantwoordelijkheid om dwingende controle beleidsmatig en in de werkprocessen blijvend te monitoren en aan te jagen;
- Inbedding in bestaande overlegstructuren (zoals het actie(gericht) overleg of ZSM);
- Deskundigheidsbevordering op basis van een gedeeld perspectief en methodiek, organisatie en samen met de partners van de netwerksamenwerking.

Zonder stevige verankering op drie niveaus, landelijk, regionaal en lokaal/organisatorisch, blijft de beweging kwetsbaar. Juist de onderlinge samenhang vormt het fundament voor structurele verbetering.

6.2 Samenhangende actielijnen

Om de aanpak van dwingende controle structureel te verbeteren, worden vier samenhangende actielijnen voorgesteld. Bij elke actielijn worden relevante initiatieven en ideeën uit het project toegelicht. De actielijnen sluiten zoveel mogelijk aan bij wat er al gebeurt. Ze zijn geen pleidooi voor iets totaal nieuws of een oordeel over wat er nu misgaat, maar een oproep tot reflectie: werken we écht vanuit het juiste perspectief? Dat vraagt om herijking, een bewust moment van bezinning waar de ontwikkeling nu staat en wat nodig is om verder te komen.

1. Versterk het gedeelde perspectief
2. Richt governance en organisatie-inrichting passend in
3. Bouw aan deskundigheid
4. (Door) ontwikkel en toets instrumenten

6.2.1 Versterk het gedeelde perspectief

Dwingende controle als structureel, ondermijnend geweld verdient een expliciete plek in beleid, communicatie en besluitvorming. Dit perspectief vraagt nadrukkelijk om anders kijken en dus ook om anders organiseren. Bestuurlijke statements, position papers en landelijke kaders kunnen hierbij ondersteunend zijn, net als het koppelen van maatschappelijke campagnes aan verdiepende kennisoverdracht richting professionals.

- Bevorder het anders leren kijken naar dwingende controle als structurele machtsongelijkheid bij alle beleidsinitiatieven op dit thema. Te denken valt aan femicide, intieme terreur, stalking, eengerelateerd geweld enz.
- Draag dit uit via gezamenlijke position papers, publieke statements en bestuurlijke verankering.
- Versterk de maatschappelijke beweging door campagnes zoals "Waar ben je?" te verbinden aan kennis en verdieping voor professionals. Er is een verschil in de maatschappelijke boodschap en wat professionals nodig hebben om handelingsperspectief te vergroten/verbeteren.
- Voorkom versmalling: dwingende controle raakt meerdere geweldsvormen en domeinen. De keuze is nu eerst inzetten op geweld in de huiselijke sfeer, een vervolg op breder perspectief moet niet te veel op de achtergrond raken.
- Borg, voor blijvende aandacht een aanjagende functie het onderwerp dwingende controle bestuurlijk, bijvoorbeeld via de aanpak Veiligheid Voorop en het Bestuurlijk Netwerk Zorg & Straf.

➡ Inspiratie:

Mogelijke communicatie boodschap

Dwingende controle is een patroon van gedragingen waarmee de pleger het slachtoffer onder controle houdt en de mensenrechten van het slachtoffer schendt door inperking van diens vrijheid en handelingsruimte.

Wij, professionals houden rekenschap met het gegeven dat bij dwingende controle we ten eerste goed moeten kijken naar eigen handelen om denkfouten te voorkomen en ten tweede werken volgens een methodiek dat juiste aannames en checks hierop geborgd zijn.

Ons handelen bij dwingende controle kan een sleutelmoment zijn om het onzichtbare geweld zichtbaar te maken in het belang van volwassen slachtoffers en de kinderen als slachtoffers.

6.2.2 Richt governance en organisatie-inrichting passend in

Zorg voor duidelijke verantwoordelijkheden in beleid, uitvoering en samenwerking. Op landelijk niveau gaat het om het verbinden van strategie aan inhoud en om wetenschappelijke borging. Regionaal ligt de sleutel in bestuurlijke regie in de vierhoek. Binnen organisaties vraagt dit om sleutelpersonen met zicht op patronen, dynamiek en denkfouten in besluitvorming.

- Benoem per organisatie sleutelpersonen/functionarissen met inhoudelijke expertise op het thema.
- Zorg voor bestuurlijke verantwoordelijkheid op lokaal niveau, met betrokkenheid van gemeenten, burgemeesters en wethouders zorg.
- Organiseer landelijk de regie op samenhang en wetenschappelijke borging. Verken daarbij of de aanpak Veiligheid Voorop hierin een centrale rol kan vervullen.
- Zorg voor (en benut huidige) structurele afstemming tussen partijen als OM, politie, Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis, 3RO en Slachtofferhulp Nederland.
- Versterk afstemmingsmomenten zoals Samen op in Acuat (in samenhang met ontwikkeling crisis interventie teams), het actie(gericht) overleg, het ZSM-overleg (met Veilig Thuis) en andere overlegstructuren waar specifieke deskundigheid op dwingende controle van toegevoegde waarde is.

➡ Inspiratie:

- Bij Veilig Thuis zijn aandachtsfunctionarissen intieme terreur benoemd.
- Bij de politie zijn (aankomende) regisseurs Zorg & Veiligheid actief op dit thema.
- Het OM werkt met een poule van officieren en parketsecretarissen gespecialiseerd in huiselijk geweld.

Sleutelpersonen dwingende controle

In elke organisatie zijn professionals te vinden die al veel kennis en ervaring hebben met complexe vormen van huiselijk geweld. Door deze collega's te positioneren als sleutelpersoon dwingende controle ontstaat er een gerichte impuls om verder te verdiepen vanuit het gedeelde perspectief en op basis van een methodiek.

Sleutelpersonen herkennen de patronen, begrijpen de dynamiek en helpen collega's om dwingende controle te zien voor wat het is: structurele machtsongelijkheid. Zij dragen bij aan reflectie op denkfouten, bieden inhoudelijke ondersteuning bij casuïstiek en versterken het leren in de praktijk. Zo wordt bestaande expertise niet alleen benut, maar ook versterkt en verbonden aan de gezamenlijke opgave. Sleutelpersonen dienen op verschillende posities in de organisatie aanwezig te zijn. Op die posities waar de partners elkaar vanuit casuïstiek treffen én op posities waarbij voldoende kruisbestuiving van expertise kan plaats vinden. Denk daarbij aan bv. inhoudelijke beleidsontwikkelingen.

Samenwerking tussen sleutelpersonen over de grenzen van organisaties heen is essentieel. Juist daar ontstaat het gedeelde perspectief waarop de aanpak moet rusten.

Tegelijkertijd is waakzaamheid geboden: dwingende controle staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van de bredere problematiek van huiselijk geweld, kindermishandeling en relationele afhankelijkheid. Inzet op sleutelpersonen moet dus bijdragen aan brede deskundigheid – niet aan verkokering in losse thema's zoals femicide of intieme terreur. De kracht zit in het verbinden van specialistische kennis aan een breed gedragen aanpak.

Deskundigheidsbevordering in ketenverband

Het afstemmingsmoment ZSM is een plek waar informatie over dwingende controle van belang is, daar wordt in een korte tijdspanne bepaald welke afdoening passend is. Hoe meer daar vanuit deskundigheid over dwingende controle met het nieuwe perspectief en de geadviseerde methodiek gekeken kan worden wat zich voordoet, hoe meer passender de afdoening bepaald kan worden. Met ook hier de kans om meer alert te zijn op onbewuste omdraaiing van slachtoffer en pleger. Voor Veilig Thuis is hierbij een belangrijke expertise rol weggelegd.

Meer informatie over ZSM:

<https://www.om.nl/onderwerpen/veelvoorkomende-criminaliteit-zsm>

Expertise aanwezig

Bij de politie zijn recherchepsychologen werkzaam. In het project bleek hoe waardevol deze deskundigheid is voor niet alleen de politie maar ook in de samenwerking met het Openbaar Ministerie en Veilig Thuis. Deze functie binnen de politie is een voorbeeld van specifieke expertise welke al aanwezig is in de organisatie.

6.2.3 Bouw aan deskundigheid

Een gefaseerde, op de netwerksamenwerking gerichte aanpak van deskundigheidsbevordering is cruciaal. Gericht op het herkennen, erkennen en duiden van dwingende controle én op het bewustzijn van de rol van de professional zelf binnen de dynamiek. Scholing moet duurzaam zijn, doorlopen in tijd en gekoppeld aan praktijkervaringen. Casusreviews, gezamenlijke leertrajecten en intervisie zijn hierbij ondersteunende vormen.

- Ontwikkel en implementeer een meerjarige scholingslijn, met ruimte voor verdieping, oefening en toepassing in de praktijk.
- Richt scholing in op basis van de driedeling herkennen – erkennen – duiden, afgestemd op functies en verantwoordelijkheden.
- Bevorder leertrajecten op de netwerk gerichte samenwerking en benut bestaande voorbeelden van lerend werken, zoals casusreviews.
- Stimuleer het opzetten van één (of meerdere regionale) expertisepunt(en) en het verbinden van bestaande kennis, bijvoorbeeld via een landelijke stuwploeg.
- Werk aan het opnemen van deze kennis in reguliere opleidingen en bij- en nascholingen.

➡ Inspiratie:

- De huidige digizine⁹⁷ wordt herzien
- Veilig Thuis ontwikkelde een theoretisch kader Intieme Terreur met bijbehorende scholing.
- De politie vernieuwde de scholingsmodule Huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Het OM werkt met coördinerend officieren op dit thema.

Gedegen scholing dwingende controle betekent investeren in tijd en capaciteit

Een gedegen scholing gaat over meer dan alleen om kennisoverdracht. Het gaat over het 'onderdompelen' van de (ketenbrede) professionals in het anders zien. Dit kan door een intensieve periode samen te leren en ervaren welke manipulatieve gedragingen en mechanismen er schuil gaan bij dwingende controle zodat de professionals de eigen denkfouten (biases) in hun handelen gaan ombuigen naar passende interventies. Het gaat om nieuwe vaardigheden aanleren en daarbij oude reflexen afleren en niet-passende inzichten/technieken niet voortijdig inzetten. Een gedegen scholing betekent ook dat er nog langere tijd de deelnemers van de scholing gevolgd en gecoacht worden. In de praktijk leren en inslijten van nieuwe kennis en vaardigheden is bij werken met de eerder geadviseerde methodiek en het nieuwe perspectief van belang. De verleiding kan groot zijn om dwingende controle te vangen in een ééndaagse training, dan wordt geheel voorbij gegaan aan de dieperliggende ingewikkelde mechanisme die schuil gaat bij plegers van dwingende controle.

Deskundigheidsbevordering in ketenverband

In de Kamerbrief 'Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak 'Stop femicide!' wordt benadrukt dat er behoefte is aan gezamenlijke deskundigheidsbevordering in de keten. Niet alleen gericht op femicide, maar op de onderliggende problematiek: dwingende controle.

Deskundigheid zou zich primair moeten richten op het herkennen, duiden en doorbreken van deze vorm van structurele machtsongelijkheid, met femicide als mogelijk eindpunt. Vanuit het nieuwe perspectief en de bijbehorende methodiek is aanvullende scholing nodig, specifiek voor sleutelposities zoals voorzitters van het actie(gericht) overleg of inhoudelijke experts binnen organisaties.

Deze functionarissen dragen de nieuwe inzichten actief uit binnen hun organisatie én de keten. Nederland zet hierin inmiddels belangrijke stappen, waarbij het benutten van internationale ervaringen vanzelfsprekend deel moet uitmaken van de verdere professionalisering.

6.2.4 Ontwikkel en toets instrumenten

Instrumenten zoals tijdslijnen en sfeer processen-verbaal verdienen doorontwikkeling, op basis van wetenschappelijke onderbouwing en in samenhang met een bredere methodiek. Digitale registratiesystemen moeten worden aangepast, zodat gedragingen, context en dynamiek adequaat kunnen worden vastgelegd en gedeeld. Daarbij is altijd het uitgangspunt: het instrument ondersteunt de analyse, het vervangt deze niet.

- Beoordeel bestaande tools op wetenschappelijke onderbouwing en aansluiting bij het nieuwe perspectief. Bouw hierbij voort op wat er al beschikbaar⁹⁸ is en sluit aan bij lopende trajecten zoals benoemd in de Kamerbrief⁹⁹ over de 'voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak Stop femicide!' Denk hierbij

⁹⁷ Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool en de Open Universiteit (2023) Digizine 'Psychisch geweld, enkele achtergronden'

⁹⁸ Janssen, J., van Rooijen, K., Juncker, K., (2021) Valente, OU en Avans, rapport 'Goed gereedschap is het halve werk'

⁹⁹ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, (2025) Kamerbrief 'Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak 'Stop femicide!'

ook aan het initiatief van het Ministerie J&V waarbij gekeken wordt naar de 15 samenwerkingswaarden bij gegevensdeling.

- (Door) ontwikkel instrumenten zoals tijdslijnen en sfeer processen-verbaal door, met aandacht voor context, dynamiek en gedragingen.
- Pas digitale registratiesystemen aan zodat deze ondersteunend zijn aan het signaleren en duiden van patronen.
- Zorg voor een uniforme dossieropbouw en gemeenschappelijke taal, om overdracht tussen partners te verbeteren.
- Verken welke elementen uit buitenlandse voorbeelden in de Nederlandse praktijk bruikbaar zijn, mits vertaald naar context en wettelijke kaders.

➤ Inspiratie:

- De politie werkt aan mogelijkheden om visuele tijdslijnen te genereren (o.a. Monitoren Personen en Groepen).
- De mogelijkheid om een sfeer proces-verbaal op te maken zou voor dwingende controle vaker benut kunnen worden door de politie. Het is een basis proces-verbaal maar daarmee geschikt om patronen en context informatie vast te leggen. Ook zeer leerzaam voor partners aan de 'zorg-kant'.
- Kruisbestuiving bij verschillende lopende projecten om dwingende controle vanuit ander perspectief mee te nemen. (o.a. Tijdelijk Huisverbod, Verbeterinitiatief contact met slachtoffers van (ex)partner stalking, Regionaal geïntegreerd crisis interventie¹⁰⁰)
- HG Reviews¹⁰¹ en casusreviews zoals bekend van de aanpak Veiligheid Voorop geven inzicht in leerpunten uit de praktijk.

Kansen bij Ketenregie Informatie Voorziening

Bij Ketenregie Informatie Voorziening wordt er gekeken op welke wijze digitale werkprocessen helpend zijn bij het sturen en verbinden van organisaties in een samenwerkingsketen zodat zij gezamenlijk tot effectieve en afgestemde interventies komen. Zij zijn onder andere gestart om te kijken of het actie(gericht) overleg gevat kan worden in digitale processtappen. Ook daar kan versteviging op dwingende controle een kans zijn door in processtappen rekening te houden met de continue check op wat er gebeurt en op welke informatieve stappen nog nodig zijn, ook in de dynamiek onderling.

Meer informatie over ketenregie:

<https://vimeo.com/917538007/f4392cfad3>

Ambtshalve 'beschermen' geïnspireerd op ambtshalve vervolgen

Er wordt vaak gevraagd naar het doen van een aangifte, terwijl het slachtoffer zo angstig is en daar dus niet aan toe is. (misschien wel nooit). Het Openbaar Ministerie kan zonder aangifte vervolgen, de politie kan dan ambtshalve aanhouden voor deze ambtshalve vervolging. Dat wil zeggen dat de verdachte ook zonder dat er aangifte is gedaan vervolgd kan worden

Een idee dat uit het project door een deelnemer naar voren kwam gaat over hoe we slachtoffers meer kunnen beschermen, zeker bij verzwaard slachtofferschap. Er is geopperd of het mogelijk is om ambtshalve beschermen toe te passen, vaak in afwachting van de aangifte. Een idee dat helemaal past in het nieuwe perspectief en vraagt verdere uitwerking.

Semi gestructureerd interview ontwikkelen

Analoog aan het forensisch interview van het National Institute of Child Health and Human Development (NICHD) zou een ontwikkeling van een semi gestructureerd interview gebaseerd op de al eerder aangehaalde Belgische lijst een ontwikkeling zijn om gespreksvoering kwalitatief te verbeteren. Deze Belgische lijst is bij uitstek een middel om te checken hoe compleet het sfeer proces-verbaal is en over welke levensgebieden nog onvoldoende informatie is verzameld. In het kader van de strafbaarstelling is het van belang dat alle items in de lijst reeds geformuleerd zijn in termen van gedragingen die de pleger vertoont. Het draait immers om de strafbaarheid van de patronen van gedragingen.

¹⁰⁰ Meer informatie hierover op Website VNG – Veiligheid Voorop – Samen op in Acuit

¹⁰¹ Gunst, L., van Breen, J., Liem, M., Koenraadt, F., 2024 Universiteit leiden, verkennend onderzoek 'Inzet van reviews na moord en doodslag in huiselijke kring.' *Kamerstukken II*, 2024-2025, 28345, nr. 283.

6.2.5 Inspiratie uit het buitenland

Enkele initiatieven uit het buitenland krijgen al navolging in Nederland. Hier nog enkele lovenswaardige initiatieven uit het buitenland:

Verenigd Koninkrijk	Statutory guidance framework ¹⁰²	Informatie over controlerend of dwingend gedrag, ter ondersteuning van het identificeren, bewijzen, aanklagen, vervolgen en veroordelen van het vergrijp.
	Clare's Law ¹⁰³	Mogelijkheid om op te vragen of iemand een gewelddadig verleden heeft.
België	Gedragingen lijst ¹⁰⁴	Het opsporingsdocument voor politie en altijd in samenhang met kennis en vaardigheden.
Verenigde Staten	Benadering uit High Point ¹⁰⁵	Burgergemeenschap initiatief dat plegers meeneemt in een andere normstelling.
Brazilië	Vrouwen politie bureaus ¹⁰⁶	Specifieke onderdeel (en locatie) voor vrouwen om luisterend oor en hulp te krijgen.

6.3 Samen verantwoordelijk, verschillend van rol

De verandering die nodig is, raakt iedere organisatie in de netwerksamenwerking. Maar niet elke organisatie draagt daarin dezelfde taak of verantwoordelijkheid. Waar de één opereert in de analysefase, treedt de ander op bij interventie of juridische beoordeling. Elk moment in 'de loop van de zaak' kent eigen aandachtspunten, maar vraagt hetzelfde fundament van kennis, inzicht en samenwerking.

Er is niet alleen een gedeeld probleem, maar ook een gedeelde opdracht voor de professionals in de verschillende organisaties. Met verschillende rollen, maar één gemeenschappelijk doel: voorkomen dat machtsongelijkheid en manipulatie onzichtbaar blijven. En zorgen voor passende bescherming van slachtoffers.

Een eenvoudig voorbeeld dat ontstond tijdens het project is dat er meer samenwerking tussen de recherchepsychologen van de politie en Veilig Thuis is afgesproken. Elkaars deskundigheid benutten juist bij dwingende controle is een voor de hand liggende samenwerking dat niet vanzelf tot stand komt. Daarbij bleek in het project dat de deskundigheid van deze forensische psychologen van de politie zeer waardevol is vanwege hun specifieke kennis en deskundigheid. Zij kunnen zowel binnen als buiten de politie een sleutelrol vervullen bij dwingende controle.

6.4 Fasering: koers houden in complexiteit

De opgave vraagt om strategische keuzes. Niet alles kan tegelijk, maar niets kan los van elkaar. Fasering is daarbij geen volgorde, maar een manier om koers te houden in de complexiteit.

Dit rapport biedt richting, taal en fundament. Het maakt zichtbaar wat nodig is voor een meer effectieve aanpak van dwingende controle. Maar het is geen eindproduct, geen handreiking. Wel legt het de noodzakelijke basis voor de volgende stap. Er is veel bereikt; inzichten zijn verdiept, perspectieven gedeeld en samenwerking versterkt. Dit was eerst nodig; minstens zoveel ligt nog in het verschiet.

¹⁰² Wetgever Verenigd Koninkrijk (2023) Wettelijke richtlijnen 'Controlling or coercive behaviour: Statutory guidance framework'.

¹⁰³ Wetgeving Verenigd Koninkrijk (2021) Clare's Law, gebaseerd op het recht om te vragen en om te weten.

¹⁰⁴ België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle - gids voor de politie, diensten voor slachtofferhulp en psychosociale hulpverleners binnen de eerste lijn, bijlage 1, 33

¹⁰⁵ Amerika, High Point Community Against Violence.

¹⁰⁶ Brazilië, vrouwenpolitiebureaus gericht op het bestrijden van geweld tegen vrouwen.

De aanpak van dwingende controle vraagt om blijvende inzet, bestuurlijke rugdekking en strategische regie. Alleen dan beklijft het perspectief en krijgt de noodzakelijke verandering echt ruimte.

Om daarbij koers te houden, is het nodig te onderscheiden wat nú al mogelijk is en wat tijd, samenwerking en verdere ontwikkeling vraagt. De onderstaande acties zijn gegroepeerd naar haalbaarheid op de korte en langere termijn. Ze vormen geen acties in strikte volgorde, maar geven richting aan een beweging die zich in samenhang verder moet ontwikkelen.

Korte termijn (0–1 jaar):

- Verbreed het huidige perspectief en geef het bestuurlijk gewicht
- Start met deskundigheidsbevordering op sleutelposities
- Benoem regionale en lokale regierollen
- Verbind bestaande instrumentontwikkeling aan de nieuwe inzichten
- Koppel het perspectief van aanpak dwingende controle aan zoveel mogelijk lopende trajecten

Langere termijn (1–3 jaar en verder):

- Kies en borg een landelijke methodiek
- Richt een nationaal expertisepunt in
- Implementeer het perspectief in opleidingen en werkprocessen
- Pas registratiesystemen en overlegstructuren aan voor structurele toepassing

Tijdens dit project is niet alleen verdieping gerealiseerd, maar ook verbondenheid ontstaan tussen betrokken professionals. Een aantal van hen heeft op basis van deze ervaringen en inzichten een inhoudelijk vervolgplan ontwikkeld. Dit plan bevat concrete bouwstenen voor de verdere implementatie van perspectief, methodiek en scholing. Het laat zien dat de expertise om vervolgstappen te zetten beschikbaar is, mits gekoppeld aan opdrachtgeverschap, regie en voortzetting.

Dankwoord - reflectie en afsluiting

Met hoofdstuk zes wordt het rapport *Onder de oppervlakte – Onzichtbaar geweld zichtbaar maken* afgerond. Wat begon als een vraag naar verbetering van de bestaande praktijk, is uitgegroeid tot een bredere oproep tot verandering gebaseerd op inzichten uit de praktijk, wetenschappelijk onderzoek en internationale ervaringen.

Dit proces heeft meer opgeleverd dan een rapport alleen. Het heeft geleid tot een scherper inzicht in mechanismen die vaak onder de radar blijven en het vraagt om blijvende alertheid van iedereen die betrokken is bij beleid, uitvoering en besluitvorming. Het project heeft bewustzijn vergroot, perspectieven verruimd en een gezamenlijk vertrekpunt opgeleverd om de volgende stap te kunnen zetten.

In gesprekken, analyses en praktijkvoorbeelden is opnieuw zichtbaar geworden dat verandering begint bij het werkelijk onder ogen zien van wat zich afspeelt. Dat vraagt om kennis, maar ook om reflectie, professionele moed en volharding.

Tijdens de ontknopingsbijeenkomst kreeg iedere deelnemer een kleine herinnering: een magneet met de woorden *Jij maakt het verschil* of *Jij bent goud waard*. Een symbolisch gebaar, dat tegelijk onderstreept hoe cruciaal ieders bijdrage is in deze opgave. Want zodra dit geweld wordt gezien, kan het niet meer worden genegeerd en dat is het begin van echte, blijvende verandering.

Mijn oprechte dank gaat uit naar iedereen die heeft bijgedragen aan dit project. Door betrokkenheid, openheid en gedeelde expertise is het mogelijk geweest om dit werk gezamenlijk te dragen en het fundament te leggen voor wat nog komen gaat én nu al gaande is in de vele initiatieven, projecten en ontwikkelingen.

7 Bijlagen:

1. Voorbeelden uit de praktijk
2. Psychisch geweld in bestaande strafbepalingen
3. Uitkomsten Opdracht 2 van ontknopingsbijeenkomst 1 juli 2025
4. Betrokkenen bij project
5. Bronnenlijst
6. Spiekbrief gebruikt bij project

Bijlage 1: Voorbeelden uit de praktijk

Twee voorbeelden van de politie en Raad voor de Kinderbescherming; er zijn uiteraard ook voorbeelden van andere partners van de netwerksamenwerking te noemen. Deze voorbeelden dienen niet om professionals te schande te maken of hen in diskrediet te brengen. De voorbeelden laten zien dát er gehandeld wordt. Er wordt geprobeerd om zowel de directe als structurele veiligheid te bewerkstellingen en vaak ook in overleg met partners van de netwerksamenwerking. Deze voorbeelden geven vooral 'het (nog) niet kunnen zien' en vooral wat deze handelingen voor impact hebben als er sprake is van dwingende controle. Wel willen...maar (nog) niet kunnen zien.

Voorbeeld 1

Dit voorbeeld laat zien hoe onbedoeld een strijd is ontstaan over wat er aan de hand is. Het slachtofferperspectief is wel meegenomen maar gekleurd door denkfouten.

'Ik probeerde de kinderen jarenlang te beschermen, sommige professionals zagen letterlijk het onveilige gedrag van mijn ex naar mij en de kinderen maar dan werden ze ontslagen door mijn ex. De Raad voor de Kinderbescherming sprak alleen met de professionals die mijn ex nog had laten blijven (en dus niet in de onveiligheid geloofden die andere professionals hadden gezien). Mijn ex is zeer charmant en een ster in hulp vragen en kan ons contact goed doen voorkomen als "een strijd" als ik aangeef dat ik en de kinderen onveilig zijn bij hem door de stalking, de manipulatie, het liegen over mij, het saboteren van afspraken, noem het maar op. De Raad voor de Kinderbescherming schreef de meningen van professionals op papier en gaven aan dat deze weergave van meningen hun taak was, maar concludeerden wel feitelijk dat ik te angstig was en niet meewerkte met uitbreiding van de omgangsregeling en dat iedereen die het tegendeel beweerde of gemanipuleerd was (de kinderen die aangaven zich niet fijn te voelen bij vader) of partijdig (de verslagen die gemaakt waren van wat geobserveerd was). En zo stond ik alsnog met lege handen in de rechtszaken. De familierechter kreeg het advies om de omgang per direct naar 50-50 te zetten. En dat in een situatie waarin emotionele onveiligheid in het contact met mij en de kinderen was geobserveerd en genoteerd!" Maar het was gelukt om iedereen op een zijspoor te zetten die daarover kon en wilde meepraten.'

Bron: ervaringsdeskundige betrokken bij project

Voorbeeld 2

Dit voorbeeld laat de praktijk zien waarbij er volgens de bestaande werkprocessen gewerkt wordt aan de directe en structurele veiligheid. Een voorbeeld waarbij het slachtofferperspectief onvoldoende is meegenomen.

'Ik ben veertien jaar samen geweest met mijn partner. We hebben vier kinderen. In mei belden bureaus de politie. Zij hoorden langdurig geschreeuw en gestommel van mij en mijn partner en gehuil van mijn kinderen. De avond ervoor had mijn partner me bedreigd met de dood en geprobeerd me te wurgen, in het bijzijn van onze drie jonge kinderen. Op de dag van de melding ging het geweld door. Ik was toen 7 maanden zwanger van ons vierde kind.'

'Toen de politie kwam, hebben ze ons beide apart genomen en vragen gesteld. Ik herinner me dat ik huilde dat het allemaal mijn schuld was. Ik weet nu dat dit een indicator had moeten zijn voor de politie dat ik waarschijnlijk het slachtoffer ben. De (mannelijke) agent verwees naar mijn zwangerschap en suggereerde dat hormonale schommelingen mogelijk een rol speelden in het conflict. Hij gaf aan dat mijn partner hier begrip voor zou moeten hebben. Op dat moment voelde ik me enigszins gesteund, omdat mijn partner destijds totaal geen begrip toonde voor mijn emoties. Achteraf besef ik echter dat de agent in feite impliceerde dat mijn emoties de oorzaak van de escalatie waren, waardoor de verantwoordelijkheid bij mij werd gelegd.'

'De politie stelde ons apart van elkaar vragen, maar deed verder geen onderzoek naar mogelijke fysieke mishandeling, terwijl ik zichtbare blauwe plekken had. Mijn partner vertelde blijkbaar het volgende (terug te lezen uit het politierapport): 'Man is provinciaal ambtenaar en zegt dat zijn vrouw veel heeft meegemaakt (PTSS). De man vindt het allemaal zorgwekkend voor zijn kinderen.' Dus terwijl ik alle schuld op me nam, probeerde mijn partner een denkbeeldig beroep te gebruiken om zichzelf te positioneren als een kundig persoon, terwijl hij subtiel de schuld en verantwoordelijkheid bij mij probeerde neer te leggen door mijn PTSS te benoemen. Ironisch genoeg had hij nooit enigerlei professionele werkervaring als ambtenaar opgedaan, hetgeen het benoemen van zijn zogenaamde beroep des te idioter en irrelevant maakt. Het enige handelen van de politie was ervoor zorgen dat we "een poosje afstand namen." Mijn partner werd samen met onze kinderen naar zijn ouders gebracht, waardoor ik 'tot rust' kon komen. Hierdoor werd wederom de indruk gewekt dat het probleem bij mij lag en dat ik degene was die moest kalmeren.'

'De politie miste de signalen van intieme terreur volledig en mijn partner kon na terugkeer de volgende dag zijn terreur voortzetten en ik leefde met een nog sterker gevoel dat het allemaal aan mij lag. Ook al omdat de politie het kennelijk niet nodig vond om na te gaan of er iets aan de hand was.'

Een melding bij Veilig Thuis volgde door de politie, maar dit resulteerde slechts in een telefoontje van de GGD, dat waarschijnlijk met mijn partner werd gevoerd.

Bron: cliënt uit praktijk van psycholoog betrokken bij project

Bijlage 1 psychisch geweld in bestaande strafbepalingen¹⁰⁷

Informatie komt uit rapport genaamd 'Naar een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld? Voor- en tegenargumenten' van Prof. Dr. J. Janssen, Prof. Mr. W. Dreissen & drs. K. Juncker – 2022'

Hierbij opgemerkt dat teksten gedeeltelijk zijn overgenomen en voor volledige context wordt naar het rapport verwezen. Doel is kort overzicht geven van bestaande strafbepalingen. Hierbij nogmaals de opmerking dat dit een kleine greep is uit de delicten waar een pleger van dwingende controle zich schuldig aan maakt. (zie verder paragraaf 1.3)

- art. 300 Sr (mishandeling)
- art. 285 Sr (bedreiging)
- art. 284 Sr (dwang)
- art. 285b Sr (belaging)
- art. 282 Sr en 282a (vrijheidsberoving en gijzeling)

Art. 300 Sr Mishandeling

1. Mishandeling wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Indien het feit zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.
3. Indien het feit de dood ten gevolge heeft, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.
4. Met mishandeling wordt gelijkgesteld opzettelijke benadeling van de gezondheid.
5. Poging tot dit misdrijf is niet strafbaar.

De wet gebruikt een kwalificatie, in de rechtspraak gaat het om een nadere aanduiding.

Hoge Raad¹⁰⁸: 'het opzettelijk aan een ander toebrengen van lichamelijk letsel of pijn, het opzettelijk benadelen van de gezondheid als mede, onder omstandigheden, het opzettelijk bij een ander teweegbrengen van een min of meer hevige onlust veroorzakende gewaarwordingen in of aan het lichaam, een en ander zonder dat daarvoor een rechtvaardigingsgrond bestaat'.

Kunnen vormen van psychisch geweld als mishandeling in de zin van art. 300 Sr gekwalificeerd worden?

Uit het te beschermen rechtsgoed en de uitleg van art. 300 Sr door de Hoge Raad lijkt de conclusie te kunnen worden getrokken dat art. 300 Sr niet van toepassing is op handelingen, daaronder ook begrepen een nalaten, die als psychisch geweld worden gekwalificeerd. In alle drie de vormen van mishandeling staat het lichamelijke aspect centraal; het moet in alle gevallen gaan om een handelen van de pleger dat inwerkt, dan wel een uitwerking heeft op het lichaam van het slachtoffer.

Lagere rechtspraak maakt gebruik van 'benadeling van de gezondheid.' Zo ook bij Jeugdwet; er moet wel sprake zijn van een bepaalde intensiteit van de handelingen. Aard en omstandigheden zijn bepalend.

- ➔ Blz. 29 van ¹: "Zo bezien zou art. 300 Sr met inachtneming van art. 8 EVRM, art. 33 van het Verdrag van Istanbul en/of art. 19 van het IVRK wel degelijk ruimer kunnen worden uitgelegd, waarbij dus de mogelijkheid ontstaat om ook vormen van psychisch geweld daaronder te scharen. Een dergelijke extensieve uitleg zou dan wel door de Hoge Raad moeten worden aanvaard."

Art. 285 Sr Bedreiging

1. Bedreiging met openlijk in vereniging geweld plegen tegen personen of goederen, met geweld tegen een internationaal beschermd persoon of diens beschermde goederen, met enig misdrijf waardoor gevaar voor

¹⁰⁷ Janssen, J., Dreissen, W., & Juncker, K. (2022). Expertisecentrum Veiligheid Avans Hogeschool - Rapport 'Naar een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld? Voor- en tegenargumenten.

¹⁰⁸ De Rechtspraak (2017) Uitspraak Hoge Raad ECLI:NL:PHR:2017:435

de algemene veiligheid van personen of goederen of gemeen gevaar voor de verlening van diensten ontstaat, met verkrachting, met feitelijke aanranding van de eerbaarheid, met enig misdrijf tegen het leven gericht, met gijzeling, met zware mishandeling of met brandstichting, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

2. Indien deze bedreiging schriftelijk en onder een bepaalde voorwaarde geschiedt, wordt ze gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.
3. Bedreiging met een terroristisch misdrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie.
4. Indien het feit, omschreven in het eerste, tweede of derde lid, wordt gepleegd met het oogmerk om een terroristisch misdrijf voor te bereiden of gemakkelijk te maken, wordt de op het feit gestelde gevangenisstraf met een derde verhoogd.

Strekking is voorkomen dat iemand onder druk wordt gezet. Persoonlijke vrijheid is het te beschermen rechtsgoed. De bedreigde heeft recht op keuzevrijheid en handelingsvrijheid en dat moet beschermd worden. Door intimidatie wordt dit beperkt.

Dreiging met ernstige delicten. Bedreiging moet redelijke vrees opwekken (abstract gevaarzettingsdelict). Niet van belang is of deze vrees er echt is geweest. Contextafhankelijk.

Opzettelijk, aanjagen van de vrees en op de hoogte raken van de bedreiging. Gaat niet om het daadwerkelijk willen van wat het bedreigde zegt/doet.

Kunnen vormen van psychisch geweld als bedreiging in de zin van art. 285 Sr gekwalificeerd worden?

Bedreiging kan als psychisch geweld worden gekwalificeerd. Het gaat immers om intimidatie, waardoor de bedreigde in zijn keuze- en handelingsvrijheid kan worden beperkt. Art. 285 Sr is echter beperkt tot bedreiging met specifieke ernstige delicten. Het gaat in geval van bedreiging dus om de zwaardere vormen van psychische druk. Minder ingrijpende, maar mogelijk wel stelselmatige vormen van intimidatie vallen hier dus niet onder. In geval dat psychisch geweld zelfstandig strafbaar zou worden gesteld is een overlap met bedreiging (als zwaardere vorm van psychisch geweld) wel te verwachten. Het verschil tussen beide bepalingen ligt dan daarin dat het art. 285 Sr de bedreiging is beperkt tot bedreiging met bepaalde (zware) delicten en dat een enkele bedreiging voldoende is. Een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld zou dan van toepassing zijn op die gevallen waarin stelselmatig wordt bedreigd met andere minder zware delicten (denk aan eenvoudige mishandeling) of die bedreiging zou bestaan uit uitingen die weliswaar voor het slachtoffer bedreigend zijn, maar niet als zodanig strafbaar zijn. Denk bijvoorbeeld aan het openbaren van gegevens die voor het slachtoffer beschamend of kwetsend zijn.

➔ Ja, maar wel gericht op ernstige delicten en niet stelselmatig

Art. 284 Sr Dwang

1. Met gevangenisstraf van ten hoogste 2 jaren of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft:
 - 1° hij die een ander door geweld of enige andere feitelijke of door bedreiging met geweld of enige andere feitelijke, gericht hetzij tegen die ander hetzij tegen derden, wederrechtelijk dwingt iets te doen, niet te doen of te dulden;
 - 2° hij die een ander door bedreiging met smaad of smaadschrift dwingt iets te doen, niet te doen of te dulden.
2. In het geval onder 2° omschreven wordt het misdrijf niet vervolgd dan op klacht van hem tegen wie het gepleegd is.

Doel de handelingsvrijheid te beschermen. Dwangdelicten zoals art. 242 Sr verkrachting, art. 317 Sr afpersing. Het gaat er om dat er geen dwang wordt toegepast om iemands handelen te beïnvloeden.

De gedwongene moet door een dwangmiddel tot een bepaald handelen, nalaten of dulden gebracht zijn of wel gedwongen zijn.

Onvrijwilligheid, slachtoffer had op beslissende moment niet het gevolg gewild dat onder deze omstandigheden tot stand is gekomen.

Onvermijdbaarheid, slachtoffer had redelijkerwijs niet iets anders kunnen doen. Dwingen
Wederrechtelijkheid is hier zonder bevoegdheid

Dwangmiddel: geweld dan wel een andere feitelijkheid of bedreiging met geweld dan wel een andere feitelijkheid. Hier ruimer dan mishandeling art 300. Dus allerlei vormen van geweld. Niet alleen geweld tegen gedwongene, kan ook tegen goederen of derden. Ook een samenstel van gedragingen kan gezien worden als geweldshandeling als totaal.

Dwang door een andere feitelijkheid kan verschillende vormen aannemen.

In de rechtspraak zijn onder andere aangenomen:

- het stevig vastpakken; het gebruiken van gebiedende taal; misleidende en bedreigende mededelingen; het aanwenden van gezag of overwicht; het openbaren van gevoelig materiaal en onverhoeds handelen.

De rechtspraak heeft veelal betrekking op de uitleg van het bestanddeel 'andere feitelijkheid' zoals opgenomen in de artikelen 242 en 246 Sr. Er is echter volgens de Hoge Raad geen reden om het gelijklopende bestanddeel in art. 284 Sr anders uit te leggen.

Kunnen vormen van psychisch geweld als dwang in de zin van art. 284 Sr gekwalificeerd worden?

Uit het te beschermen rechtsgoed en de uitleg van art. 284 Sr in de rechtspraak lijkt de conclusie te kunnen worden getrokken dat art. 284 Sr van toepassing is op een groot scala aan gedragingen die de handelingsvrijheid (en autonomie) van het slachtoffer beperken. Het gaat dan niet alleen om fysieke druk, maar in belangrijke mate ook om psychische druk die de pleger uitoefent op het slachtoffer. Feitelijk kunnen alle gedragingen (geweld of andere feitelijkheid en of bedreiging daarmee) die ertoe leiden dat het slachtoffer wordt gebracht tot een handelen, nalaten of dulden als dwanghandelingen in de zin van art. 284 Sr worden gekwalificeerd. Temeer daar ook een samenstel van handelen die niet elk afzonderlijk, maar wel tezamen genomen als geweld dan wel een andere feitelijkheid kunnen worden beschouwd. De enige beperking met betrekking tot de strafbaarheid ingevolge art. 284 Sr is gelegen in het bestanddeel 'dwingen'. Daarvan is slechts sprake als het slachtoffer onvrijwillig heeft gehandeld en redelijkerwijs niet anders kon handelen dan hij/zij heeft gedaan.

Bovendien is vereist dat de pleger met zijn handelen op zijn minst op de koop toeneemt (voorwaardelijk opzet) dat het afwenden van het gevolg voor het slachtoffer onmogelijk of zeer moeilijk zou zijn. Het verschil met de in de consultatienota voorgestelde strafbepaling is met name gelegen in dit laatste aspect. Immers, daar wordt ook voorgesteld om ook culpoos handelen van de pleger, als hij redelijkerwijs kon vermoeden dat het inbreuk zou maken op de psychische integriteit van het slachtoffer, ook onder de strafbaarstelling te laten vallen. Behoudens dit aspect is het zeer de vraag of een meer specifieke dwangbepaling een toegevoegde waarde heeft. Met betrekking tot de voorgestelde strafbaarstelling van sextortion, ook wel wraakporno genoemd, komen verschillende schrijvers tot de conclusie dat dit onder andere overlap vertoont met art. 284 Sr. Een vergelijkbare conclusie trekken Brouwer en Schilder aangaande de voorgestelde strafbaarstelling van seksuele straatintimidatie. Straatintimidatie is feitelijk een vorm van dwang in de zin van art. 284 Sr; het slachtoffer wordt gedwongen ongewenste seksuele toespelingen te ondergaan.

Art. 285b Sr Belaging

1. Hij, die wederrechtelijk stelselmatig opzettelijk inbreuk maakt op eens anders persoonlijke levenssfeer met het oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden dan wel vrees aan te jagen wordt, als schuldig aan belaging, gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of een geldboete van de vierde categorie.
2. Vervolging vindt niet plaats dan op klacht van hem tegen wie het misdrijf is begaan.

Allerlei gedragingen die inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer. Gevolg niet vrij in handelen door vrees dat wordt aangejaagd. Gedragingen opgeteld bij elkaar kan strafbaar zijn, afzonderlijk hoeft niet. Geestelijke mishandeling,

Inbreuk op de persoonlijke levenssfeer,

Vb; het op straat achtervolgen, bedreigingen uiten, telefonisch of schriftelijk ongewenst benaderen, voor de woning of werkplek posten, het ongewenst bestellen van goederen en diensten op naam en op rekening van het slachtoffer, het laten bezorgen van grafkransen en het plaatsen van overlijdensadvertenties, het ongevraagd geven van opdrachten op naam van het slachtoffer, het verspreiden van valse geruchten over het slachtoffer, het bekladden van de woning, het beschadigen, vernielen of verplaatsen van goederen, het onder

valse voorwendselen informatie inwinnen bij instanties over het slachtoffer, het telkenmale nodeloos aanspannen van gerechtelijke procedures etc.

Gedragingen niet alleen gericht op slachtoffer, kan ook familie, werkgever, collega's, vrienden en kennissen.

Stelselmatigheid: De aard, de duur, de frequentie en de intensiteit van de gedragingen van de verdachte, de omstandigheden waaronder deze hebben plaatsgevonden en de invloed daarvan op het persoonlijk leven en de persoonlijke vrijheid van het slachtoffer.

Wederrechtelijkheid, als er een legitieme reden is om bijv. vaker aan te bellen (deurwaarders) dan is het niet belaging.

Opzettelijk, het gedrag is opzettelijk.

Oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen, te dulden, dan wel vrees aan te jagen: gaat om specifiek opzet.

Kunnen vormen van psychisch geweld als belaging in de zin van art. 285b Sr gekwalificeerd worden?

Belaging is een delict waarbij de bescherming van de persoonlijke levenssfeer voorop staat. In de memorie van toelichting wordt dit als volgt verwoord: 'De belager breekt in op een situatie, waarin het slachtoffer redelijkerwijs aanspraak kon maken op (een zekere mate van) privacy'. De inbreuk op de privésfeer vindt veelal plaats door gedragingen van de pleger die elk op zich geen strafbaar feit hoeven te zijn. Er hoeft dus geen sprake te zijn van fysieke mishandeling in de zin van art. 300 Sr of van bedreiging ex art. 285 Sr wil er sprake zijn van belaging. Het is de stelselmatigheid van de in wezen niet-strfbare gedragingen die maakt dat zij tezamen genomen wel de persoonlijke (handelings-)vrijheid van de belaagde beperken of waardoor vrees bij deze persoon ontstaat. Het is in die zin een vorm van psychisch geweld en werd als zodanig ook door de initiatiefnemers tot strafbaarstelling van belaging gekwalificeerd.

Belaging heeft naar zijn aard echter betrekking op handelingen van personen die in principe niet of niet meer deel uitmaken van de directe persoonlijke levenssfeer van de belaagde. Die persoonlijke levenssfeer is overigens niet beperkt tot het huis. Het kan gaan om volstrekte vreemden die contact zoeken, ex-partners die direct of indirect geen afstand willen nemen of werkgevers of werknemers die toenadering zoeken op een manier die niet in overeenstemming met hetgeen binnen een normale arbeidsrelatie verwacht mag worden. Zij dringen zich als het ware op aan het slachtoffer. Of ook bijvoorbeeld een huisgenoot voor belaging zou kunnen worden vervolgd lijkt zeer discutabel.

Bijlage 3 Uitkomsten Opdracht 2 van Ontknopingsbijeenkomst 1 juli 2025

Opdracht 2 op de ontknopingsbijeenkomst van 1/7/2025 met de vraag; Wat zou jouw organisatie met de nu gepresenteerde uitkomsten kunnen doen.

Organisaties	Nu te doen – Op korte termijn op te pakken – 2025	STRAKS te doen – op Midden lange termijn op te pakken - 2026	LATER te doen – op Lange termijn op te pakken – 2027 en verder
Politie	- Query (update) - Technische Recherche Politie betrekken + deskundigheidsbevordering → Basisteams - Monitoren Personen en Groepen daadwerkelijk inzetten (inclusief handelingskader)	- Tijdelijk - Interne verbinding verstevigen (sturing Basisteam / District Recherche (DDR)/ Dienster Regionale Recherche) - Regisseur Zorg & Veiligheid → CCV Basisteam / DRR & kwaliteit Hulp officieren van Justitie / diensten	- Kunstmatige intelligentie - Externe expertise naar binnen halen / betrekken - Expertisecentrum
Veilig Thuis	- Spiekbrief intern verspreiden en bespreken, startgesprek intieme terreur (managers en gedragswetenschappers meenemen), → sleutelfiguren tbv verspreiding - Overwegen aandachtsfunctionaris/ aandachtsgroep/ scholingsbehoefte → check intern: intieme terreur expertise voldoende geborgd? - Samenwerking met ketenpartners zoeken bij intieme terreur, via overleggen en erbuiten, benut politie en OM !! Er kan meer dan je denkt, is goed nieuws. Benut OM en Politie	- Expertise doorontwikkelen, aandachtsfunctionaris, scholing gedragswetenschappers. (landelijk VT ontwikkelt handleiding op dit moment) - Doorontwikkelen patroonduiding met feitelijk beschrijven en gedragsbeschrijving, onder vermelding van hypothese bij intieme terreur. Verklarende analyse benutten - Meer oog voor kwetsbaarheid van volwassenen zonder kinderen.	- Expertise 0-100 → patronen tussen volwassenen - Meer ondersteuning van professionals bij psychisch geweld: nadenken over door wie - Expertise uitdragen als Veilig Thuis: trainen van/met ketenpartners.
Openbaar Ministerie	- Deskundigheidsbevordering: presentaties voor OM intern, rechtspraak, politie, Veilig Thuis, gemeenten plus: welke vragen moet je stellen, wat doe je dan? - Deelname aan een Actie(gericht) overleg enz. - Samenwerking VT verbeteren in sommige regio's	- Slachtoffer-device; vrijgestelde Huiselijk Geweld Officieren van Justitie, secretarissen/ /poule - Slachtoffer Coördinatoren standaard toevoegen aan zaken - Expertise centrum in elke regio ondersteunen, Expertise: driehoek agenderen	- Systeemaanpassingen die contextinformatie ondersteunen - Basiskennis OM en politie

Organisaties	Nu te doen – Op korte termijn op te pakken – 2025	STRAKS te doen – op Midden lange termijn op te pakken - 2026	LATER te doen – op Lange termijn op te pakken – 2027 en verder
3RO	- Prioriteren Huiselijk Geweld en Kindermishandeling: doel patronen in kaart brengen en vroegtijdig interventies inzetten - Kennis vergroten over intieme terreur → dwang controle. Patronen via kenniskring - Visie slachtoffer blijven ophalen bij VT (vaste afspraak van maken binnen adviesfase)	- Positie 3RO binnen actie(gericht) overleggen - Winst ontknopings-bijeenkomst delen binnen 3RO via reclasseringsacademie	Patronen verwerken binnen registratiesystemen
RvdK	- Contact met iemand die het wetenschappelijk onderzoekt (Iris P bijvoorbeeld) - Selectie van screenings-instrumenten	- Zorgen dat de RvdK informatie bij Veilig Thuis/ Politie standaard op kan vragen - Menukaart deskundigheids-bevordering - Vanuit deskundigheid steller durven duiden	

Aan de deelnemers die niet bij één van de genoemde organisatie horen, is gevraagd welk advies zij geven aan deze organisaties. Aanwezig hierbij waren Filomena, Stichting Het Verdwenen Zelf, PTSS Preventie, Expertisecentrum dwingende controle

Wat zouden jullie aan wie willen adviseren? Denk aan NU, STRAKS en LATER	
Politie	- Vervolg bij overtredingen - Tijddlijn - Psychiater die dader beter in beeld brengt, opties tot onderzoek - Slachtoffer / verhalen serieus nemen
Veilig Thuis	- werken aan imago + kennis - Rechten van de slachtoffers / melders bewaken (samenwerken) - Werken met gescheiden dossiers - Individuele gedragsbeschrijving - tijddlijn - implementatie verdrag van Istanbul / Europese resolutie 201
Openbaar Ministerie	- Vervolg bij overtredingen - Politie aanzetten richting patroonherkenning van dwingende controle
Reclassering (3RO)	- Vervolg van dader bij overtredingen - Ondersteuning reclasseerder door diagnose dwingende controle door een psychiater
RvdK	- Niet 'ouders' noemen in dossiers: individuele gedragsbeschrijving!! - Tijddlijn - implementatie verdrag van Istanbul / Europese resolutie 2011
Ministerie J&V	- vervolg van dader bij overtredingen - downloaden Schotse en Australische wet: is dit een voorbeeld voor ons - Tijddlijn

Bijlage 4 Betrokkenen bij het project

Deelnemers onderhoudsploeg	Organisatie en evt. functie
1. Carry den Ouden	Veilig Thuis regio Zeeland West-Brabant
2. Esther Twilt	Veilig Thuis, Gedragswetenschapper
3. Evi Tournois	Veilig Thuis, Gedragswetenschapper
4. Kim Verhage	Veilig Thuis, Gedragswetenschapper
5. Patricia Vermeeren	Veilig Thuis, Gedragswetenschapper
6. Susanne Jansen	Veilig Thuis, landelijke portefeuillehouder
7. Janny Metz	Veilig Thuis, voorzitter landelijk werkgroep Intiem Terreur
8. Nico Steehouwer	Politie Informatie Voorziening
9. Anoniem	Politie recherchepsychologen
10. Lieke Bootsma	Politie recherchepsychologen
11. Mirjam Hupperetz	Politie recherchepsychologen
12. Joanne Kodde	Politie themagroep HG/Kimi en regio Zeeland West-Brabant
13. Danielle Lako	Beleidsonderzoeker, Raad voor de Kinderbescherming
14. Inge v.d. Brink	Ervaringsdeskundigen
15. Zahra Boufadiss	Advocaat Meijers Canatan
16. Karen van Veen	FARR
17. Marcia Albrecht	FIER
18. Lyanne Dap	FIER
19. Esmeralda Drost	FIER
20. Belinda Bouhuijs	Filomena
21. Marcia Kramer	Filomena
22. Tanya Hoogwerf	Filomena
23. Iris Brouwer	PTSS Preventie– Trauma psycholoog
24. Myriam el Khababi	Sociaal Advocaten Rotterdam
25. Judith Martens	Sterk Huis
26. Jeannette Schasfoort	Stichting Het Verdwenen Zelf
27. Gebi Rodenburg	Stichting Het Verdwenen Zelf
Agendaleden	
28. Maike van Lith	Reclassering Nederland
29. Nienke in 't Veld	Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering
30. Anne Hoeksema	Stichting Verslavingsreclassering GGZ
31. Corina de Volder	Beleidsadviseur, Raad voor de Kinderbescherming
32. Ingrid Nieuwenhuis	Veilig Thuis regio Haaglanden
33. Anne-Nicole d'Isle	Openbaar Ministerie regio Haaglanden
34. Berte van Heemst	Openbaar Ministerie regio Rotterdam
Deelnemers opdrachtgeversoverleg	
35. Steven Tjalsma	Ministerie Justitie en Veiligheid
36. Judith Schoonderwoerd	Openbaar Ministerie – Landelijke officier – Landelijk Netwerk Zorg & Straf
37. Bertina Rave	Politie – Landelijk Netwerk Zorg & Straf
38. Simone Troost	Veilig Thuis – Landelijk Netwerk Veilig Thuis
Separaat gesproken	
39. Jessica Terwiel	Het Consult – GZ- Psycholoog
40. Iris Peperkamp	Expertisecentrum Dwingende Controle – GZ- Psycholoog/promovendus Radboud Universiteit
41. Anna Goldberg	Onderzoeker Universiteit Groningen
42. Rijk van Vulpen	Ministerie Justitie en Veiligheid – Ketenregie
43. Joost Vonk	Ministerie Justitie en Veiligheid – Ketenregie
44. Irene Langen	Stiverzo – Landelijk Netwerk Veilig Thuis – Ketenregie
45. Janine Janssen	Lector Geweld in Afhankelijkheidsrelaties Avans Hogeschool
46. Charlotte van Beers	Veilig Thuis regio Zeeland West-Brabant, voorzitter actie(gericht) overleg
47. Iris Paulssen	Veilig Thuis regio Zeeland West-Brabant, voorzitter actie(gericht) overleg
48. Evi Tournois	Veilig Thuis regio Zeeland West-Brabant, voorzitter actie(gericht) overleg
49. Kim Verhage	Veilig Thuis regio Zeeland West-Brabant, voorzitter actie(gericht) overleg
50. Annika van Daal	Veilig Thuis regio Zeeland West-Brabant voorzitter actie(gericht) overleg
51. Dave Voogt	Veilig Thuis regio Haaglanden, voorzitter actie(gericht) overleg
52. Geert van Wesemael	Veilig Thuis regio Amsterdam, voorzitter afstemmingsoverleg

Bijlage 5 Bronnenlijst

Voetnoot nr.	Pagina in rapport	Auteur, jaartal, titel en link
1.	5	Rijksoverheid (2024) plan van aanpak 'Stop femicide! https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/07/stop-femicide
2.	5	Actie(gericht) overleg is één van de afstemmingsmomenten uit de aanpak Veiligheid Voorop
3.	5	Website VNG (2018) Aanpak Veiligheid Voorop https://vng.nl/artikelen/aanpak-veiligheid-voorop
4.	6	De Breij, C., (2021) BNNVara Column 'Vrouwenmoord' https://www.bnnvara.nl/varagids/artikelen/column-claudia-de-breij:-heb-lief-1
5.	7	Website VNG (2018) Aanpak Veiligheid Voorop https://vng.nl/artikelen/aanpak-veiligheid-voorop
6.	7	Kahneman, F., (2002) rapport 'Representativeness Revisited: Attribute Substitution in Intuitive Judgment' https://psycnet.apa.org/record/2003-02858-002
7.	7	Stark, E. (2007) rapport 'Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/coercive-control-how-men-entrap-women-personal-life
8.	7	Vredevelde, A., (2022) artikel 'Legal psychologists as experts: guidelines for minimizing bias' https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1068316X.2022.2114476
9.	7	Onder deze term denkfouten worden tevens stereotypen en vooroordelen geschaard.
10.	8	Lünnemann K., Lünnemann M., (2025) Verwey-Jonker Instituut – rapport 'Waar geweld uit beeld raakt' https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/waar-geweld-uit-beeld-raakt/
11.	8	Steketee M., Tierolf B., Lünnemann K., Lünnemann M., (2020) Verwey-Jonker Instituut – rapport 'Kwestie van lange adem' https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/kwestie-van-lange-adem/
12.	8	Europese Commissie (2024) - Rule of Law Report 2024: Country Chapter Netherlands. https://commission.europa.eu/document/download/3a411497-b5f1-4b49-8d6a-1a01220453c8_en?filename=44_1_58073_coun_chap_netherlands_en.pdf
13.	8	Movisie (2024) Blinde vlekken en botsende beelden: Domein overstijgende samenwerking bij partnergeweld en complexe scheiding – hoe kom je van botsen naar verbinden? https://www.huiselijkgeweld.nl/publicaties/publicaties/2024/02/13/blinde-vlekken-en-botsende-beelden-bij-partnergeweld-en-complexe-scheidingen
14.	8	Algemene Rekenkamer (2023) Georganiseerde onmacht: Over de rol van de rijksoverheid bij de jeugdbescherming https://eerstekamer.nl/9370000/1/j4nvi74m1nufht5_i9vvkfj6b325az/vm28p16lanza
15.	8	Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming SJ (2024) Kind-onveiligheid in complexe (ex-)partnerrelaties: Advies over veiligheidsrisico's in gezag- en omgangszaken https://www.rsj.nl/documenten/rapporten/2024/09/25/kind-onveiligheid-in-complexe-ex-partnerrelaties
16.	8	Steketee M., Tierolf B., Lünnemann K., Lünnemann M., (2020) Verwey-Jonker Instituut – rapport 'Kwestie van lange adem' https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/kwestie-van-lange-adem/

17.	8	Lünnemann, K., Lünneman M., Steketee, M., (2024) Verwey Jonker, rapport 'Patroon van dwang en controle is genderspecifiek' https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2024/06/124030_Patroon_dwang_controle_genderspecifiek-DerdeCohort.pdf
18.	8	Europees Parlement, (2021) Resolutie 'De gevolgen van intiem partnergeweld en van voogdijrechten voor vrouwen en kinderen (2019/2166(INI))' https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_NL.html
19.	9	Raad van Europa (2011) Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, Istanboel https://wetten.overheid.nl/BWBV0006074/2016-03-01
20.	9	Lünnemann K., Lünnemann M., (2025) Verwey-Jonker Instituut – rapport 'Waar geweld uit beeld raakt' https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/waar-geweld-uit-beeld-raakt/
21.	9	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022) Relatie tussen scheidingen, GGZ-gebruik en jeugdzorggebruik https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/03/22/tk-bijlage-3-significant-public-rapportage-relatie-scheidingen-ggz-en-jeugdhulp
22.	9	Monckton Smith, J. (2019). Intimate Partner Femicide: Using Foucauldian Analysis to Track an Eight-Stage Progression to Homicide. Violence Against Women, 25(3), 1762–1780.
23.	9	Stark, E. (2010) Do violent acts equal abuse? Resolving the gender parity/asymmetry dilemma. Sex Roles, 62(3–4), 201–211 https://psycnet.apa.org/record/2010-06192-008
24.	9	Lünnemann, K., Lünneman M., Steketee, M., (2024) Verwey Jonker, rapport 'Patroon van dwang en controle is genderspecifiek' https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2024/06/124030_Patroon_dwang_controle_genderspecifiek-DerdeCohort.pdf
25.	10	Rijksoverheid (2024) plan van aanpak 'Stop femicide!' https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/07/stop-femicide
26.	10	Raad van Europa (2011) Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, Istanboel https://wetten.overheid.nl/BWBV0006074/2016-03-01
27.	10	Europese Commissie (2020) Resolutie - EU-strategie inzake de rechten van slachtoffers (2020-2025) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0258&qid=1608124391448&from=EN
28.	10	Gedurende het project is de term psychisch geweld gehanteerd, gelijk aan de formulering van de opdracht
29.	10	Afstemmingsmomenten kunnen casusoverleggen zijn specifiek voor bijv. (ex) partnerstalking, eengerelateerd geweld, ouderenmishandeling, oudermishandeling, kindermishandeling maar ook samen op in acut, op ZSM en de bilaterale afstemmingsgesprekken.
30.	10	Website VNG (2018) Aanpak Veiligheid Voorop https://vng.nl/artikelen/aanpak-veiligheid-voorop
31.	11	Bronnen: CBS cijfers/onderzoek termen – Prevalentiemonitor HG/seksueel grensoverschrijdend gedrag 2024 – Psychisch geweld in huiselijke kring; Digizine van Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool en de Open Universiteit in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid; Rapport van Pauline Aarten/Marieke Liem 'een nieuwe typologie van partnerdoding' infographic; In Control, Jane Monckton Smith 'De acht fasen van het waarschuwingsmodel'; Rode vlaggen – factsheet intieme terreur; Augeo, gezinsprofielen; Risicofactoren - The Royal Australian College of General Practice; Top 3 methodiek – vragenlijst;

		BOB methode; Vragenlijst Aard en Frequentie Partnergeweld 2024 van FIER (conceptversie); Bestaande vragenlijsten zoals masic, scres, Arij.
32.	11	3RO zijn de drie reclasseringsorganisaties; Reclassering Nederland, Leger des Heils en Stichting Verslavingsreclassering GGZ
33.	12	Website VNG (2023) Fundament Veiligheid Voorop https://vng.nl/sites/default/files/2023-11/2023_avv_fundament.pdf
34.	12	West Brabant heeft zowel in Markiezen als in Baronie een actie(gericht)overleg.
35.	13	Goldberg, A., Hedlund, N., Althoff, M., Lindenberg, K., van der Wolf, M. (2025) rapport WODC, Universiteit Groningen 'Psychisch geweld in het strafrecht', 38-41 https://open.overheid.nl/documenten/945412b2-b2d2-4f9d-b7c0-6e527c5d156b/file
36.	13	WODC (2024), 'Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend gedrag 2024' https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2024/48/prevalentiemonitor-huiselijk-geweld-en-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-2024
37.	13	Geweld hoort nergens thuis (2022) Factsheet Intiem Terreur https://vng.nl/sites/default/files/2022-01/ghnt_factsheet_intieme_terreur.pdf
38.	13	Evan David Stark (1942 – 2024) was een Amerikaanse socioloog en ontwikkelde het concept van dwingende controle.
39.	15	België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle – Gids voor psychologen bijlage 2, 3 en 4 https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/172_-_dwingende_controle_-_gids_psychologen.pdf
40.	16	Stark, E. (2009). Rethinking coercive control. Violence Against Women, 15(12), blz. 1509–1525. https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1077801209347452
41.	16	Xyrakis, N., Aquilina, B., McNiece, E., Tran, T., Waddell, C., Suomi, A., & Pasalich, D. (2022). Interparental coercive control and child and family outcomes: A systematic review. Trauma, Violence, & Abuse, 25(1), 22–40. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36573654/
42.	16	Europees Parlement, (2021) Resolutie 'De gevolgen van intiem partnergeweld en van voogdijrechten voor vrouwen en kinderen (2019/2166(INI))' https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_NL.html
43.	17	Stark, E. (2020). The coercive control of Daniel and Magdalena Lucek: A case of child abuse as tangential spouse abuse. International Journal of Applied Psychoanalytic Studies, 17(3), 262–276. https://www.researchgate.net/publication/345412552_The_coercive_control_of_Daniel_and_Magdalena_Lucek_A_case_of_child_abuse_as_tangential_spouse_abuse
44.	17	Stark, E. (2009). Rethinking coercive control. Violence Against Women, 15(12), blz. 1509–1525. https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1077801209347452
45.	17	Janssen, J., Dreissen, W., & Juncker, K. (2022). Expertisecentrum Veiligheid Avans Hogeschool 'Naar een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld? Voor- en tegenargumenten.' https://research.ou.nl/ws/portalfiles/portal/45662073/Naar_een_aparte_strafbaarstelling_van_psychisch_geweld.pdf
46.	18	Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool en de Open Universiteit (2023) Digizine 'Psychisch geweld, enkele achtergronden' https://publicaties.avans.nl/voorlichting-psychisch-geweld-via/cover
47.	18	Ministerie VWS (2025) Kamerbrief 'Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak 'Stop femicide!' https://open.overheid.nl/documenten/dd9fec7-8471-40b6-8dad-7dd97ffa4b55/file

48.	18	Ministerie VWS (2025) Kamerbrief 'Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak 'Stop femicide!' Bijlage: contouren strafbaarstelling van psychisch geweld. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2025/07/10/contouren-strafbaarstelling-van-psychisch-geweld
49.	19	Gijselaar, E., Hendriks, A., & Samadi, M. (2025). De strafbaarstelling van dwingende controle. Nederlands Juristenblad , 2025(13), Article 698. https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/de-strafbaarstelling-van-dwingende-controle
50.	19	Rijksoverheid (2024) plan van aanpak 'Stop femicide!' https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/07/stop-femicide
51.	19	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, (2025) Kamerbrief ' Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak 'Stop femicide!' https://open.overheid.nl/documenten/dd9fec7-8471-40b6-8dad-7dd97ffa4b55/file
52.	19	GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands- executive summary - 5 https://rm.coe.int/first-thematic-evaluation-report-on-the-netherlands/488028f8df
53.	20	GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands- executive summary - 5 https://rm.coe.int/first-thematic-evaluation-report-on-the-netherlands/488028f8df
54.	20	Lünnemann, K., Lünneman M., Steketee, M., (2024) Verwey Jonker, rapport 'Patroon van dwang en controle is genderspecifiek' https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2024/06/124030_Patroon_dwang_controle_genderspecifiek-DerdeCohort.pdf
55.	20	Website Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen – thema gendergeweld https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/geweld
56.	20	België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle https://igvm-iefh.belgium.be/nl/documentatie/instrumenten-voor-opsporing-van-dwingende-controle
57.	21	Wetgeving Verenigd Koninkrijk (2015 - 2023) wettelijke richtlijn, sectie 76 https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/9/section/76/2015-12-29
58.	21	Stichting Het Verdwenen Zelf (2020) Artikel 'Engeland: meer aandacht en aangiftes emotioneel en psychisch huiselijk geweld' https://professionals.verdwenenzelf.org/2020/engeland-meer-aandacht-en-aangiftes-emotioneel-en-psychisch-huiselijk-geweld/
59.	21	Wetgever Verenigd Koninkrijk (2024) Beleidsdocument 'Wijziging van het strafbare feit van controlerend of dwingend gedrag' https://www.gov.uk/government/publications/domestic-abuse-bill-2020-factsheets/amendment-to-the-controlling-or-coercive-behaviour-offence
60.	21	Wetgever Verenigd Koninkrijk (2018) – wetgeving 'Domestic Abuse (Scotland) Act 2018' https://www.legislation.gov.uk/asp/2018/5/contents
61.	21	Wetgever Verenigd Koninkrijk (2023) – Wet op huiselijk geweld (Scotland) tussentijdse rapportageverplichting https://www.gov.scot/publications/domestic-abuse-scotland-act-2018-interim-reporting-requirement/
62.	21	Website Save lives – artikel 'Domestic Abuse Matters Scotland evaluation shows major shift' https://safelives.org.uk/news-views/domestic-abuse-matters-scotland-evaluation-shows-major-shift/

63.	21	Gutowski, E. R., & Goodman, L. A. (2023). Coercive control in the courtroom: The Legal Abuse Scale (LAS). <i>Journal of Family Violence</i> , 38, 527–542 https://doi.org/10.1007/s10896-022-00408-3
64.	21	Stark, E. (2020). The coercive control of Daniel and Magdalena Lucek: A case of child abuse as tangential spouse abuse. <i>International Journal of Applied Psychoanalytic Studies</i> , 17(3), 262–276. https://www.researchgate.net/publication/345412552_The_coercive_control_of_Daniel_and_Magdalena_Lucek_A_case_of_child_abuse_as_tangential_spouse_abuse
65.	21	Wetgever Verenigd Koninkrijk (2023) Wettelijke richtlijnen 'Controlling or coercive behaviour: Statutory guidance framework'. https://www.gov.uk/government/publications/controlling-or-coercive-behaviour-statutory-guidance-framework
66.	21	Stark, E., & Hester, M. (2019) 'Coercive control: Update and review. <i>Violence Against Women</i> , 25(1), 81–104.
67.	22	Gumpert, C. H., Lindblad, F., & Grann, M. (2002). The quality of written expert testimony in cases of alleged child sexual abuse: an empirical study. <i>Psychology, Crime & Law</i> , 8(1), 77–92.
68.	22	Walklate, S., & Fitz-Gibbon, K. (2021). Why criminalise coercive control? The complicity of the criminal law in punishing women through furthering the power of the state. <i>International Journal for Crime, Justice and Social Democracy</i> , 10(4), 1–12 https://www.crimejusticejournal.com/article/view/1829
69.	26	VNG website (2019) Veiligheid Voorop 'Bouwstenen actiegericht overleg' https://vng.nl/sites/default/files/2021-02/bouwstenen_actie_gericht_overleg_augustus2019.pdf
70.	27	In de bijlage een overzicht van de deelnemers aan de onderhoudsploeg
71.	27	'In de loop van de zaak' betekent het verloop van tijd waarin een gezin besproken wordt in de verschillende afstemmingsoverleggen gedurende de periode dat er sprake is van (dreigend) geweld. De term zaak kan ook casus betekenen. Straf is het een zaak (gericht op individu), bij zorg is het een casus (gericht op het systeem).
72.	27	Website VNG (2021) document 'visie gefaseerd samen werken aan veiligheid' https://vng.nl/sites/default/files/2021-01/20210125-visie-gefaseerd-samenwerken-aan-veiligheid-def.pdf
73.	28	Website VNG (2021) document 'visie gefaseerd samen werken aan veiligheid' https://vng.nl/sites/default/files/2021-01/20210125-visie-gefaseerd-samenwerken-aan-veiligheid-def.pdf
74.	28	Polman, I., Kleinjan, M. (2024) Landelijk Bestuurlijk Netwerk Zorg-straf (2024) 'Opbrengst big five acuut onveilig' https://vng.nl/sites/default/files/2024-11/managementsamenvatting-opbrengst-big-five-acuut-onveilig-14112024.pdf
75.	29	Sereno, M., Catagnus, R., Griffith, A., & Eilers, H. (2023). A systematic review of empirical studies measuring training effects on biases evidenced by professionals toward intimate partner violence. <i>Trauma, Violence, & Abuse</i> , 25(2), 1053–1072 https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37177989/
76.	29	Cioffi, G., (2025) 'Action for cognitive biases in clinical decision making. <i>Cognitive Neurodynamics</i> ' Advance online publication. 9 https://pubs.acs.org/doi/10.1021/acs.analchem.0c00704
77.	29	FitzGerald, C., & Hurst, S. (2017). Implicit bias in healthcare professionals: A systematic review. <i>BMC Medical Ethics</i> , 18(1), 19. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28249596/

78.	29	Osmo, R., & Rosen, A. (2002). Social workers' strategies for treatment hypothesis testing. Social Work Research, 26(1), 9–20. https://www.researchgate.net/publication/273074350_Social_workers'_strategies_for_treatment_hypothesis_testing
79.	29	Saposnik, G., Redelmeier, D., Ruff, C. C., & Tobler, P. N. (2016). Cognitive biases associated with medical decisions: A systematic review. BMC Medical Informatics and Decision Making, 16, 138. 1 https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27809908/
80.	29	Lünnemann, K., Lünneman M., Steketee, M., (2024) Verwey Jonker, rapport 'Patroon van dwang en controle is genderspecifiek' https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2024/06/124030_Patroon_dwang_controle_genderspecifiek-DerdeCohort.pdf
81.	30	Website European Institute for Gender Equality, woordenlijst 'secundaire victimisatie' https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1248?language_content_entity=en
82.	32	Steketee M., Tierolf B., Lünnemann K., Lünnemann M., (2020) Verwey-Jonker Instituut – rapport 'Kwestie van lange adem' https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/kwestie-van-lange-adem/
83.	32	België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle - gids voor de politie, diensten voor slachtofferhulp en psychosociale hulpverleners binnen de eerste lijn, hoofdstuk 1, paragraaf 7, 10. https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/171_-_dwingende_controle_-_gids_politie_en_slachtofferhulp.pdf
84.	33	Website Expertisecentrum Dwingende Controle, De Veilige Hulp Methodiek https://expertisecentrumdwingendecontrole.nl/de-veilige-hulp-methodiek/
85.	33	Katz, E. (2015). Beyond the physical incident model: How children living with domestic violence are harmed by and resist regimes of coercive control. Child Abuse Review, 25,46–59. https://www.academia.edu/15383789/Katz_E_2016_Beyond_the_Physical_Incident_Model_How_Children_Living_with_Domestic_Violence_are_Harmed_by_and_Resist_Regimes_of_Coercive_Control_Child_Abuse_Review_vol_25_no_1_pp_46_59_DOI_10_1002_car_2422
86.	34	GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands- bijlage III Analyse van de implementatie van geselecteerde bepalingen in prioritaire gebieden op het gebied van preventie, bescherming en vervolging – trainen van professionals- punt 82 – 27 https://rm.coe.int/first-thematic-evaluation-report-on-the-netherlands/488028f8df
87.	34	Interpretatie van leermodel van Kolb https://nl.wikipedia.org/wiki/David_Kolb
88.	35	GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands- bijlage III Analyse van de implementatie van geselecteerde bepalingen in prioritaire gebieden op het gebied van preventie, bescherming en vervolging – trainen van professionals- punt 82 – 27 https://rm.coe.int/first-thematic-evaluation-report-on-the-netherlands/488028f8df
89.	35	Goldberg, A., Hedlund, N., Althoff, M., Lindenberg, K., van der Wolf, M. (2025) rapport WODC, Universiteit Groningen 'Psychisch geweld in het strafrecht', 61 https://open.overheid.nl/documenten/945412b2-b2d2-4f9d-b7c0-6e527c5d156b/file
90.	35	Bruins, A., (2024) Mr.Online artikel 'Huiselijk Geweld: Juristen moeten leren 'rode vlaggen' te herkennen' https://www.mr-online.nl/huiselijk-geweld-juristen-moeten-leren-rode-vlaggen-te-herkennen/
91.	35	Gutowski, S. E. (2023). Coercive control in the courtroom: The Legal Abuse Scale (LAS). Journal of Family Violence, 38(5), 661–674 https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35611345/

92.	35	Lünnemann K., Lünnemann M., (2025) Verwey-Jonker Instituut – rapport ‘Waar geweld uit beeld raakt’ https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/waar-geweld-uit-beeld-raakt/
93.	36	België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle - gids voor de politie, diensten voor slachtofferhulp en psychosociale hulpverleners binnen de eerste lijn, hoofdstuk 2, paragraaf 1, 12. https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/171_-_dwingende_controle_-_gids_politie_en_slachtofferhulp.pdf
94.	38	GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands https://rm.coe.int/first-thematic-evaluation-report-on-the-netherlands/488028f8df
95.	38	GREVIO 2025 First thematic evaluation report – Building trust by delivering support, protection and justice – Netherlands - Changes in definitions, comprehensive and co-ordinated policies, funding and data collection in the areas of violence against women and domestic violence- nr. 26 – 15 https://rm.coe.int/first-thematic-evaluation-report-on-the-netherlands/488028f8df
96.	39	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, (2025) Kamerbrief ‘Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak ‘Stop femicide!’ https://open.overheid.nl/documenten/dd9ffec7-8471-40b6-8dad-7dd97ffa4b55/file
97.	42	Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool en de Open Universiteit (2023) Digizine ‘Psychisch geweld, enkele achtergronden’ https://publicaties.avans.nl/voorlichting-psychisch-geweld-via/cover
98.	42	Janssen, J., van Rooijen, K., Juncker, K., (2021) Valente, OU en Avans, rapport ‘Goed gereedschap is het halve werk’ https://www.valente.nl/wp-content/uploads/2022/04/Gereedschap-als-metafoor-eindrapport-onderzoek-risicoscreeningsinstrumenten-vrouwenopvang-1-1.pdf
99.	42	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, (2025) Kamerbrief ‘Voortgang van de prioriteiten uit het plan van aanpak ‘Stop femicide!’ https://open.overheid.nl/documenten/dd9ffec7-8471-40b6-8dad-7dd97ffa4b55/file
100.	43	Meer informatie hierover op Website VNG – Veiligheid Voorop – Samen op in Acuu https://vng.nl/artikelen/samen-op-in-acuu
101.	43	Gunst, L., van Breen, J., Liem, M., Koenraadt, F., 2024 Universiteit Leiden, verkennend onderzoek ‘Inzet van reviews na moord en doodslag in huiselijke kring.’ Kamerstukken II, 2024-2025, 28345, nr. 283. https://open.overheid.nl/documenten/dpc-c8873b8c66958a1df85926854ed97286234b4849/pdf
102.	44	Wetgever Verenigd Koninkrijk (2023) Wettelijke richtlijnen ‘Controlling or coercive behaviour: Statutory guidance framework’. https://www.gov.uk/government/publications/controlling-or-coercive-behaviour-statutory-guidance-framework
103.	44	Wetgeving Verenigd Koninkrijk (2021) Clare’s Law, gebaseerd op het recht om te vragen en om te weten. https://clares-law.com/
104.	44	België - Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2023), Instrument voor opsporing van dwingende controle - gids voor de politie, diensten voor slachtofferhulp en psychosociale hulpverleners binnen de eerste lijn, bijlage 1, 33 https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/171_-_dwingende_controle_-_gids_politie_en_slachtofferhulp.pdf
105.	44	Amerika, High Point Community Against Violence https://www.hpcav.com/

106.	44	Brazilië, vrouwenpolitiebureaus gericht op het bestrijden van geweld tegen vrouwen. https://pt.wikipedia.org/wiki/Delegacia_da_Mulher
107.	48	Janssen, J., Dreissen, W., & Juncker, K. (2022). Expertisecentrum Veiligheid Avans Hogeschool - Rapport 'Naar een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld? Voor- en tegenargumenten'. https://research.ou.nl/ws/portalfiles/portal/45662073/Naar_een_aparte_strafbaarstelling_van_psychisch_geweld.pdf
108.	48	De Rechtspraak (2017) Uitspraak Hoge Raad ECLI:NL:PHR:2017:435 https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:PHR:2017:435
109.	63	Bronnen: CBS cijfers/onderzoek termen – Prevalentiemonitor HG/seksueel grensoverschrijdend gedrag 2024 – Psychisch geweld in huiselijke kring; Digizine van Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool en de Open Universiteit in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid; Rapport van Pauline Aarten/Marieke Liem 'een nieuwe typologie van partnerdoding' infographic; In Control, Jane Monckton Smith 'De acht fasen van het waarschuwingsmodel'; Rode vlaggen – factsheet intieme terreur; Augeo, gezinsprofielen; Risicofactoren - The Royal Australian College of General Practice; Top 3 methodiek – vragenlijst; BOB methode; Vragenlijst Aard en Frequentie Partnergeweld 2024 van FIER (conceptversie); Bestaande vragenlijsten zoals masic, scres, Arij.

Bijlage 6 Spiekbrieven gebruikt in het project

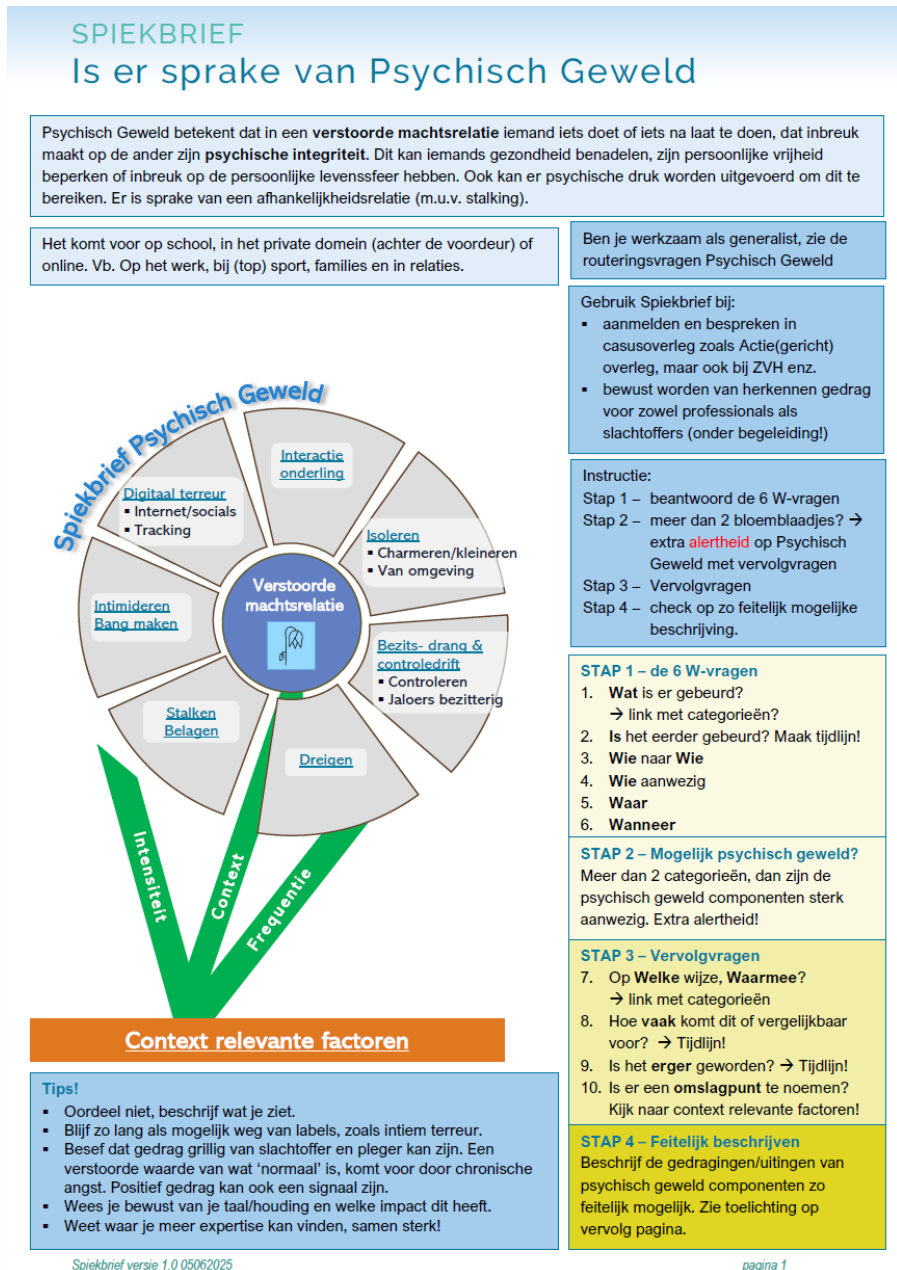
In het project is gebruik gemaakt van een Spiekbrieven en is in de praktijkverbetering, stap twee en drie, gebruikt. De Spiekbrieven is na verdieping heroverwogen en wordt niet meer verder gebruikt. Het is niet wetenschappelijk onderbouwd en kan zonder gedegen scholing verkeerd ingezet worden.

In deze bijlage inzicht in wat de Spiekbrieven was en hoe deze tot stand is gekomen. Vanuit vele bronnen¹⁰⁹ zijn alle, met name, gedragingen gedistilleerd en verzameld. Deze zijn vervolgens gecategoriseerd om deze eenvoudiger te herkennen.

Voor het project is een onderhoudsploeg opgericht. Dit zijn ongeveer 26 deskundigen vanuit diverse invalshoeken en zij hebben de Spiekbrieven verder vorm gegeven met feedback.

De Spiekbrieven bestond uit twee pagina's; de voorste is een bloem met diverse vragen om te kunnen duiden of er mogelijk sprake is van psychisch geweld.

De tweede pagina is een opsomming van gedragingen, zie pagina 63.

¹⁰⁹ Bronnen: CBS cijfers/onderzoek termen – Prevalentiemonitor HG/seksueel grensoverschrijdend gedrag 2024 – Psychisch geweld in huiselijke kring; Digizine van Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool en de Open Universiteit in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid; Rapport van Pauline Aarten/Marieke Liem 'een nieuwe typologie van partnerdoding' infographic; In Control, Jane Monckton Smith 'De acht fasen van het waarschuwingsmodel'; Rode vlaggen – factsheet intieme terreur; Augeo, gezinsprofielen; Risicofactoren - The Royal Australian College of General Practice; Top 3 methodiek – vragenlijst; BOB methode; Vragenlijst Aard en Frequentie Partnergeweld 2024 van FIER (conceptversie); Bestaande vragenlijsten zoals masic, scres, Arij.

SPIEKBRIEF Is er sprake van Psychisch Geweld

Let op! schuingedrukt = fysiek geweld (delict gedrag) (met aanloop van dreiging)

Patroon van Gedragingen!

- Kijk naar optelsom van gedragingen er is een tijdsverloop
- Zie de mens achter het gedrag, gedrag is een uiting van iets anders.
- Besef dat 'normaal' schijn kan zijn. Vb. het opnemen voor pleger

Interactie onderling

- Gaslighting
- Schreeuwen, gillen
- Uitschelden, vloeken
- Kleineren, intimideren
- Ondernemen
- Vernederen, beledigen
- Treiteren, pesten
- Belachelijk maken

Internet/Sociale

- Gedeelde telefoon- en sociale media accounts
- Blokkeren van sociale media kanalen, opheffen van accounts, contactpersonen benaderen
- Shaming op sociale media, zoekgedrag volgen, mails bekijken, catfishing
- Extreem veel (digitaal) contact en grenzen niet accepteren

Tracking

- Huis is voorzien van camera's en opname apparatuur (ook badkamer en slaapkamer)
- Tracking devices op mobiele telefoon, in auto, (met of zonder medeweten partner)
- Volgen, opwachten of in de gaten houden (evt. via camera's, trackers, sociale media of andere mensen)
- Controleren van financiën
- Weerhouden van het beheer van en/of geen toegang geven tot bankrekeningen

Context relevante factoren

- Wapenbezit
- Gebruik van wapens
- Persoonlijkheidsproblematiek
- Middelen gebruik (drank en drugs)
- Stressfactor werkloosheid
- Stressfactor financiën
- Stressfactor psychologisch
- Ongelijkwaardige visie gender
- Druk vanuit groepen, bijv. religie, sekte, sport, clubs, werk.

Deze lijst kan en is niet volledig. Het is samengesteld uit vele diverse bronnen en heeft tot doel inzicht te geven in welk gedrag mogelijk onder psychisch geweld vallen. Vragen: info@eefsway.nl

Uitleg termen en meer:

Klik [HIER](#) - Digizine van Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht Avans Hogeschool

Isoleren

- Door te charmeren/kleineren**
 - Snelle zwangerschap
 - Love bombs
 - Versneld samen wonen of trouwen
 - Uiten van foutieve info of leugens van de ander
 - Onthouden van zorg die de gezondheid bedreigt
 - Ontmoedigen om naar werk(en) of naar school te gaan

Van omgeving

- Afhouden contact familie, vrienden, collega's, buren enz.
- Volgen van alle telefoongesprekken met familie en vrienden en de lijn verbreken als iemand probeert in te grijpen
- Overtuigen dat omgeving niet om de ander geeft en niet willen praten

Stalken

- Belagen**
 - Het op straat achtervolgen
 - Overtreden locatie/contactverboden en/of via anderen belagen
 - Bedreigingen uiten
 - Telefonisch of schriftelijk ongewenst benaderen
 - Voor de woning of werkplek posten
 - Het ongewenst bestellen van goederen en diensten op naam en op rekening van de ander
 - Het laten bezorgen van grafkransen en het plaatsen van overlijdensadvertenties
 - Het ongevraagd geven van opdrachten op naam van de ander
 - Het bekladden van de woning
 - Het beschadigen vernielen of verplaatsen van goederen
 - Het onder valse voorwendselen informatie inwinnen bij instanties
 - Het telkensodeloos aanspannen van gerechtelijke procedures

Intimideren

- Bang maken**
 - De ander bang gemaakt
 - Proberen bang te maken (boze blikken, dreigende houding)
 - Kind opzetten tegen ouder
 - Met opzet spullen kapot maken
 - Partner vastpakken, duwen, knijpen, schudden, krabben, aan de haren trekken of iets naar gooien

Controleren

- Bepalen wat ander doet en hoe (huishouden, opvoeden, kleden)
- Willen weten wat ander gaat doen of heeft gedaan
- Er zijn ongeschreven regels over kleding en omgang

Bezits - drang & controle drift

- Jaloers bezitter**
 - Ruzie als ander aandacht geeft aan iets of iemand anders
 - Ander wordt gezien als eigendom
 - Jaloers gedrag jegens ander

Dreigen

- Dreigen zichzelf iets aan te doen
- Dreigen met suïcide
- Dreigen geliefden iets aan te doen
- Dreigen huisdieren iets aan te doen
- Partner bedreigen met fysiek geweld (bv. vuist, mes, vuurwapen)
- Dreigen met de dood
- Dreigen seksueel beeldmateriaal te publiceren (ook kinderen)
- Dreigen met: geweld tijdens zwangerschap, gedwongen seks (seksuele handelingen met ander(en) of materialen/dieren) of met non-fatale verwurging, verstikking of verdrinking.

Hoe zichtbaar? – door professionals op te vragen

- Kopieën van e-mails, telefoongesprekken, sms-berichten
- Bewijs van misbruik via internet, digitale technologie en sociale mediaplatforms
- Transcripties, camerabeelden, beveiligingsbeelden.
- Op het lichaam gedragen videobeelden
- Levensstijl en huishouden, inclusief fotografisch bewijsmateriaal ter plaatse
- Gegevens over de interactie met (overheids)diensten (vb. wijkagenten, sociaal domein)
- Medische dossiers
- Getuigenverklaringen, bijvoorbeeld de familie en vrienden van het slachtoffer kunnen mogelijk getuigen over het effect en de impact van het isoleren van het slachtoffer van hen
- Buurt vragen: burens, reguliere leveringen, post, bezorging, glazenwasser etc
- Bankgegevens om financiële controle aan te tonen
- Dagboek bijgehouden door het slachtoffer
- Bewijs van isolatie, zoals gebrek aan contact tussen familie en vrienden, het slachtoffer dat zich terugtrekt uit activiteiten zoals clubs, de pleger die het slachtoffer vergezelt naar medische afspraken.

Let op! Deze spiekbrieven is niet verder te gebruiken. Dient hier ter illustratie. Zie paragraaf 5.4 voor meer context.